

ਸੰਤ ਕਾ ਹਿੰਦੁ ਮਹਾ ਗਤਿਆਰਾ ॥

(‘ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ’ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ)

ਲੇਖਕ : ਇੰਜ. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)
ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ

ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਭਗਵੰਤ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਮਦਾਸ (ਦਕੋਹੇ ਵਾਲੇ)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ, ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਭਗਵੰਤ ਤਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਗੁਰਦਾਸ (ਦਰਵੇਂ ਵਾਲੇ)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਧਰਨਾਨ (ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਫਗਵਾਡਾ (ਰਤਵਾਡਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਹੂ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਛਾਹੜਾ (ਸੋਗਤੂਰ ਵਾਲੇ)

ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੂਹ ਸਤਿਧੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਮਨਮਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ
ਕੂੜ-ਕੁਸਤਿ ਦੇ ਗੁਮਾਹਕੁਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਹਿੱਤ, ਇਹਨਾਂ
ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ, ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਦੁਆਰਾ
ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ, ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ।

ਜਿਸ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਤਿਨ ਹੀ ਕੀਆ
ਮਾਣਸੁ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਰਾਮ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਨਿਦਕੁ ਮਹਾਂ ਹਤਿਆਇਏ ॥

ਲੇਖਕ :

ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਐਮ.ਏ. ਸੰਗੀਤ (Vocal)

ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ ਗੋਹਾਵਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਫਿਲੌਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ (ਪੰਜਾਬ) ਭਾਰਤ

ਫੋਨ : 01826-261341

ਮੋਬਾਈਲ : 94174-71608

ਸੰਤ ਕਾ ਹਿੰਦਕੁ ਮਹਾਂ ਚਤਿਆਰਾ ॥

ਲੇਖਕ : ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ

ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ   ਫਰਵਰੀ 2007
ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ   ਦਸੰਬਰ 2008

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਸਿੰਘ M.A., B.Ed., B.A. Music (Vocal)

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ :

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਭਾਈ ਬੌਰ ਸਿੰਘ M.A.

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਨੀਤ ਕੌਰ M.Lib.

ਭੇਟਾ 70 ਰੁਪਏ
£ 5 (U.K.)

ਪ੍ਰਿੰਟਰ :

ਪ੍ਰਿੰਟਵੈਲ

146, ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਫੇਕਲ ਪੁਆਇੰਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਨੋਟ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਟੈਲੋਫੋਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉ ਜੀ।

ਨੋਟ : ਇਸੇ ਕਲਮ ਤੋਂ ਛਾਪ ਚੁੱਕੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ “ਭੱਟ-ਸਵਈਏ (ਸਟੋਕ)”

ਸਮਰਪਣ

ਮਨਮਤੀਆਂ, ਪੰਥ-ਦੋਖੀਆਂ, ਮਹਾਂ-ਕੁਫ਼ਰੀਆਂ, ਸਕਾਲਰ ਨਿੰਦਕਾ ਵੱਲੋਂ, ਸਟੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਬੋਲ ਕੇ, ਡੀ.ਵੀ.ਡੀ./ਸੀ.ਡੀ. ਕੈਸਿਟਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਛਾਪ ਕੇ ਮੂਰਖਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਲਟੇ ਅਨਰਥ, ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੱਚੇ-ਸੁਚੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਨਿੰਦਿਆ ਪ੍ਰਤੀ, ਬੋਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਝੂਠ, ਤੌਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੁਫ਼ਰ, ਇਸ ਗੁਮਰਾਹਕੁੰਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੁਆਹ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ।

ਕਬੀਰ ਪਾਪੀ ਭਗਤਿ ਨ ਭਾਵਈ ਹਰਿ ਪੂਜਾ ਨ ਸੁਹਾਇ ॥
ਮਾਖੀ ਚੰਦਨ ਪਰਹਰੈ ਜਹ ਬਿਰਾੰਧ ਤਹ ਜਾਇ ॥

ਤਤਕਰਾ

1.	ਭੂਮਿਕਾ	5
2.	ਦੋ ਸ਼ਬਦ (ਲੇਖਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਥਾਏ)	11
3.	ਸੰਤ/ਸਾਧ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ	23
4.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸਾਧ/ਸੰਤ ਸ਼ਬਦ, ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ ?	26
5.	ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ	42
6.	ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾਂ ਦੇ ਕੌਰਤਨ ਦੀ ਆਚੰਭਤਾ, ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ	90
7.	ਪਹਿਲੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈ ?	95
8.	ਦੂਸਰੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਉਂ, ਕਿਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ? ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਟਕਸਾਲਾਂ	106
9.	ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਰੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਹੈ	116
10.	ਅਰਜੋਈ	129

ਭੂਮਿਕਾ

ਦੁਪਹਿਰ ਢਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਤਿਰਛੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਤੋਂ ਕੰਧ ਦੀ ਓਟ ਲਈ, ਮੈਂ ਬਰਾਂਡੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਡਾਹੀ ਮੰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੇ 'ਉਹ' ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ 'ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ' ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ, ਸੈਰ ਸਮੇਂ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ, ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਡੇ 14 ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਕੋਲ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਗੁਜਾਰਿਆ। ਹੋਰ ਇਤਨਾ ਸਮਾਂ ਇਕੱਠਾ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਜੋ ਜੋ ਕੌਤਕ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੇ ਸਮੇਂ, ਬਹੁਤ ਵਾਗੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਭਰ ਆਉਂਦਾ, ਘੰਡ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਸੇਜਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸੁਣਦਾ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਵੀ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਅੱਖਰੂ ਵਹਿ ਟੁਰਦੇ ਅਤੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉੰਡ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜੀ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ-ਛੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਕੇ, ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਲਾ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਜੀਅ ਹੌਲਾ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੀ ਰੰਗ ਵਿਚ, ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਅਭਿਆਸੀ ਸ਼ਬਦ, ਹੋਠਾਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕ-ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਮਸਤਕ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਾਹਿਬ

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਸਾਢੇ 14 ਸਾਲ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਪੈਣ ਕਾਰਨ, ਵੇਈਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿਸੇ ਝੱਲ ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅੱਜ ਗੁਰੂ-ਕਿਧਾ ਸਦਕਾ, ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ 'ਸੀਚੇਵਾਲ' ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਕੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਹਰੇ ਲੱਗ ਕੇ, ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ, ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਵਰਗ ਵਰਗੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਖੜੋਤ ਆ ਗਈ। ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੂਹ ਜਿਹੀ ਪਈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ, ਉਸ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਮੈਂ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਨਮਸਤਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਭਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਦਮ ਪੁੱਟਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਮੇਰੀ ਸੁਪਤਨੀ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਝੰਜ਼ਿਆ ਤੇ ਬੋਲੀ, “ਆਪ ਕਿਧਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ ?” ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ? ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ।”

“ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ ਵੱਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਆਉਂਦੇ ?” ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਅੱਖਾਂ! ਪਰ ਵਾਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਸਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਮਨ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਚਾਅ, ਉਤਸ਼ਾਹ, ਉਮਾਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਕੋਈ 11:00 ਕੁ ਵਜੇ ਆਤਮਾ ਸਿਮਰਣ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਅਰਾਮ ਵਿਚ ਪਿਆ। 1:00 ਵਜੇ, ਫਿਰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ। ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਿਆ/ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੋਧ ਕੇ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਮੁੰਹ ਹਨੇਰੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ, ਗੁਰਾਇਆ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਗੁਰਾਇਆ ਤੋਂ ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲੇ ਤੋਂ ਬੱਸ ਲੈ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਿਮਰਣ ਦੀ ਰੋਂਅ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬੱਸ ਹੁਣ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਵੜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਬੱਸ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਮਸਤਕ ਹੋਇਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਹਿਜ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਇਹ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਅਮਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਕ ‘ਖਰਬੂਜੇ ਖਾਂ’ ਮੁਸਲਮਾਨ ਛਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਗੋਲ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਖਰਬੂਜਾ (ਨਕਲੀ) ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਰੰਗ ਕਰ ਕੇ, ਅਸਲੀ ਖਰਬੂਜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾੜੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਛਕੀਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਛਕੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਉਹ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਖਰਬੂਜਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਂਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਕੀਰਥਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਹ ਘਮੰਡੀ ਛਕੀਰ, ਆਏ-ਗਏ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਉਸ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਖਰਬੂਜੇ ਨੂੰ ਸਕੀਰਥਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਛਕੀਰ ਦਾ ਘਮੰਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੋੜ ਸਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਖਰਬੂਜਾ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਕੇ, ਉਸ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਖਰਬੂਜੇ ਨੂੰ ਸਕੀਰਥਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦੋ ਫਾੜੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਛਕੀਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਆਖਿਆ, “ਛਕੀਰ ਜੀ ! ਛਕੇ !” ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਖਰਬੂਜਾ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਬੂਜਾ ਛਕਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਜਦੋਂ ਛਕੀਰ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਖਰਬੂਜੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖਰਬੂਜਾ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦਿਉ। ਜਿਆਦਾ ਖਹਿੜੇ ਪੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, “ਜਾਹ ! ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਜਿਥੇ ਵੇਲਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਰਬੂਜੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਖਰਬੂਜਾ ਪਛਾਣ ਕੇ ਤੋੜ ਲਿਆ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਛਕੀਰ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰਬੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵੇਲਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਰਬੂਜੇ ਉਹਨਾਂ ਵੇਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਰਬੂਜਾ ਵੀ ਨਜ਼ਰਿੰਦਾ ਪਿਆ, ਜੋ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਲੱਕੜੀ ਦਾ, ਪਰ ਵੇਲ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਛਕੀਰ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਖੁਦਾ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੇਲ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਖਰਬੂਜਾ ਤੋੜਿਆ ਤਾਂ ਛਕੀਰ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰਬੂਜੇ ਵਿਚ ਦੋ ਫਾੜੀਆਂ ਘੱਟ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਖਰਬੂਜਾ ਤਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਦੋ ਫਾੜੀਆਂ ਘੱਟ ਹਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਛਕੀਰ ਜੀ ! ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਫਾੜੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ ਹਨ, ਉਹੀ ਘੱਟ ਹਨ, ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪ

ਲਾ ਲਉ, ਜੋ ਸੰਗਤ ਨੇ ਛਕੀਆਂ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।” ਧੰਨ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਧੰਨ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ।

ਉਹ ਬੇਗੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਹੱਟ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਜੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਿਖੇ ਪੁੱਜਾ। ਧੰਨ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਵੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ‘ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ’ ਤੌਲ ਕੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ ਭੁਗੀਆਂ। ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ-ਨਮਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਜਿਥੇ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਰੂਪ ਵੀਰ ਨੂੰ ਫੁੱਲੇ ਹੋਏ ਫੁਲਕੇ ਛਕਾਏ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਜੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਅੱਧੀ ਅੱਖ ਮੀਟੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਸਵਰਗ ‘ਵੇਈ’ ਦੇ ਕੰਢੇ ‘ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰ ਕੇ, ਮੈਂ ਸੌਦਰੂ ਸੰਧਿਆ ਸ੍ਰੀ ਰਹਗਾਂਸਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਰਾਤ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਤਕ, ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਗਦ-ਗਦ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। 11:00 ਵਜੇ ਤੋਂ 1:00 ਵਜੇ ਤਕ ਹਲਕਾ ਅਰਾਮ ਕਰ ਕੇ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਉਪਰੰਤ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਿਰਨਾਂ, ਮੁੱਖ ‘ਤੇ ਪਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ, ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਮੁੱਖ ਵਾਕ ਲੈ ਕੇ, ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰ ਕੇ, ਵਾਪਸ ਘਰ ਪਰਤਣ ਲਈ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਬੱਸ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਸਟੈਂਡ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਮੈਂ ਨਕੋਦਰ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਲਈ ਤੇ ਦੋ ਵਾਲੀ ਖਾਲੀ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਬੱਸ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਇਕ ਅਜੀਬ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਇਕ ਅਧੇੜ ਉਮਰ ਦਾ ਪੁਰਸ਼, ਜੋ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਅਜਨਬੀ ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪੁਰਸ਼, ਬੱਸ ਦੀ ਛੱਤ ਪਾੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਬੱਸ ਦੀ ਛੱਤ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ, ਪਰ ਛੱਤ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ। ਬੱਸ ਅਜੇ ਤੁਰੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਨਬੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਗਾਲੂਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗਾ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਮੱਤਹੀਣ, ਮਹਾਮੁਰਖ, ਦੁਸ਼ਟਚਿੱਤ, ਹਰਾਮਖੋਰ, ਕੂਠ ਦਾ ਪੁਲੰਦਾ, ਅਕਿਤਪਣ, ਮਹਾਨਿੰਦਰ, ਉੱਗਰਪਾਪੀ, ਮਹਾਂ ਅਤਤਾਈ, ਕੁਲਾਂ-ਡੋਬੂ, ਮਹਾਂ-ਪਰਕਟੀ, ਭੁਸ਼ਟੀ ਰੂਹ” ਆਦਿ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਹ ਗਾਲੂਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹੋ? ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ

ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲੇ, “ਹੈਰਾਂ ਇਕ ਸਭਰਾਂ ਦਾ ਰਾਖਸ਼ (ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਜੋ ਇਨਸਾਨੀ-ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਵਤਾ-ਸਰੂਪ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਅਕਾਰਣ ਵਿਗੋਪੀ ਬਣ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਕੇ, ਨਿੰਦਿਆ ਰੂਪ ਸੁਆਹ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਰੂਪ ਕੁੱਦੇ ਹਲਕਾਅ ਦਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ ਹਲਕਾਅ, ਉਸ ਨੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸਿਖਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ‘ਤੇ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ‘ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ‘ਤੇ’। ਸੋ ਬਰਬੁਰਦਾਰਾ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੂਠ ਦੀਆਂ ਪੁਲੰਦੀਆਂ, ਕੁਫਰੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਰੂਪ ਇਕ ਪੁਸਤਕ, ਸੱਚ ਰੂਪ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖ ਦੇਣ, ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ, ਭੋਲੀ ਭਾਲੀ, ਰਾਹੋਂ ਕੁਰਾਹੇ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ।” ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਥਾਂ-ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਬਤ ਪੁੱਛਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ। ਬੱਸ ਨਕੋਦਰ ਸਟੈਂਡ ‘ਤੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਬੱਸ ਰੁਕਣ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਹੱਥ ਧੋਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਠਾਂ ਉਤਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਨਬੀ ਪੁਰਸ਼ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸਟੈਂਡ ਛਾਣ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਨਾ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਜਨਬੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੁਲੀਆ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ! ਇਹ ਦੇਵ-ਰੂਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਜਦੋਂ ਆਪਾਂ, ਇਕ-ਮਨ ਇਕ-ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇਵ-ਰੂਹਾਂ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਸੱਚਖਦ ਰੂਪੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਆ ਬਿਰਾਜਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੇਵਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਪੀਨਗੀ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਚੰਗਾ ਫਿਰ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀਵਾਨ ‘ਤੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਇਕ-ਮਨ ਇਕ-ਚਿੱਤ ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਪਿਆਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਵਜਾਈਂ, ਫਿਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੈਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣਗੇ। ਫਿਰ ਇਸ ਅਜਨਬੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਪਛਾਣ

ਲਈ।” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸ ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ‘ਤੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ! ਕੀ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਦੀਵਾਨ/ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਕਿੰਨੀ ਝਲਕਦੀ ਸੀ ? ਸਰਧਾ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ/ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ, ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਭਾਰੀ ਬਰਕਤਾਂ ਹਨ।” ਸੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦਿਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇਵ-ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਸੁਭਾਗਾ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਅਜਨਬੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਦੇਵ-ਰੂਹ ਦੇ ਸੁਨੋਹੇ ਨੂੰ ਰੱਖੀ ਹੁਕਮ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਥ-ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਹਿੱਤ ਤਤਪਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਇਹ ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ॥’ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤ-ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ, ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ/ਖਲੂਸ ਅਤੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਿਆ-ਮਾਰਤੰਡ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਪੰਥ-ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ-ਤੌੜਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਊਣਗੇ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ
ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਸਿੰਘ M.A. B.Ed.
B.A. Music (Vocal)

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ (ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ)
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ
94631-36753

ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ॥
ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ॥

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

(ਲੇਖਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਇਨਸਾਨੀ ਜਿੰਦਗੀ ਸੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸੁਭਾਗਿਕ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਵੇਰਾ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਨਿਰਤਰ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਟੱਲ ਫੁਰਮਾਨ/ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਕਥਨ ਹੈ

ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੁਇ ਦਰਿ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਹਿ ਜਾਇ ਮਨੁਖ ॥

(ਅੰਗ ੧੪੫)

ਭਾਵ ਕਿ ਸੁਖ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦੌਨੋਂ, ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰ-ਘਰ ਤੋਂ, ਆਪਣੇ ਪੂਰਬਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜੀਵ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਅਕਸਰ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਪਹਿਨਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦਾਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਦੁਖਦਾਈ ਸਮਾਂ ਆ ਕੇ ਢੁਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਮਿਤੀ 13-05-1987 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਛੇਵੇਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਂ। ਫਿਰ 03-11-1989 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਸੜਕ-ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 27-10-1990 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਵੀ ਇਕ ਸੜਕ-ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭੈਣ ਜਾਂ ਭਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਵੀ ਬੜ੍ਹੀ ਕੁ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ, ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਅੰਲਾਦ ਸਾਂ। ਜਿਵੇਂ

ਇਕ ਪੌਦੇ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਢਲ ਲੱਗਣ ਤਕ, ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਸੁਚੱਜੇ ਮਾਲੀ ਦੀ ਜੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤਕ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੁਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਖਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਘਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਦਾਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਾਂ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਟੁੱਟੇ-ਭੱਜੇ, ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ ਖਰੋਪੜ ਲੱਖੇ ਕੋਠੇ ਦੀ ਕਾਨਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਥਾਂਲੇ, ਪਏ ਹੋਏ ਕਮਜ਼ੋਰ ਛੱਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਇੱਕੜ-ਦੁੱਕੜ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਥੰਮੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸਨ, ਜੋ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨਿਰਬਲ ਛੱਤ ਨੂੰ ਗਿਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਬੜੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ, ਭੈਣ-ਭਰਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਦੀ ਘਾਟ, ਦਾਦੀ-ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਇੰਨਾ ਝੰਜੜੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਸੰਸਾਰ, ਗੁਰੂ-ਬਚਨਾਂ

ਸੁਖੀਏ ਕਉ ਪੇਖੈ ਸਭ ਸੁਖੀਆ ਰੋਗੀ ਕੈ ਭਾਣੈ ਸਭ ਰੋਗੀ ॥

(ਸੋਨਿ ਮਹਲਾ 4, ਅੰਗ ੬੧੦)

ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁੰਨਾ, ਵੀਰਾਨ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ। ਮੇਰੀ ਬੁੱਢੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਖੁਦ ਸੇਵਾ, ਸਹਾਰੇ ਅਤੇ ਅਰਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜੂਠੇ ਬਰਤਨ ਮਾਜ਼ਣ ਅਤੇ ਗੋਹਾ-ਕੂੜਾ ਚੁੱਕਣ ਆਦਿ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਵੀ ਦਿਹਾੜੀ-ਦੱਪਾ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਨਿੱਤਨੇਮ ਦੇ 'ਸੁੰਦਰ ਗੁਟਕਾ' ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬੜੇ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ, ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨਾਲ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸੇ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਪੀਕਰ ਰਾਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨ ਵਿਚੋਂ ਅਤਿਅੰਤ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋ ਕੇ, ਸੋਦਰੂ ਸੰਧਿਆ

12)

ਸ੍ਰੀ ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਕੇ ਤਾਣ ਨੇ ਐਸੀ ਲੀਲਾ ਵਰਤਾਈ ਕਿ

ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ ਅੰਕੁਥੇ ਜਾਗਿਆ ॥

ਤਥਾ

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਰੀ ॥

ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੋਜ਼ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ, ਸੀਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ, ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਹਾਲ-ਹਕੀਕਤ ਜਾਣਦਿਆਂ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ, ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾ ਲਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਤਥਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਚੀਜ਼ ਨੂੰ M.A.,B.Ed. ਤੱਤ ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਦਿਆ ਦਿਵਾਈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ M.I.A.s ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਅਲੱਪੱਗ 'ਤੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਬਦਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, 'ਉਚਿਤੀ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਅਠਾਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਤਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚੋਂ ਦਿਵਾ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ, ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈਣ ਦੇ ਢੰਗ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਅਗੰਮੀ ਨੁਕਤੇ ਸਮਝਾਏ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਦਾਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਦੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਗ ਸਕਣੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਲ-ਬੱਚੇਦਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਿਵਾਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਉਚੇਚਾ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਝੜਾਨਾ ਦਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਸਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਦਿਵਾ ਕੇ, ਜੋ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਧ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਣ

(13)

ਆਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਜ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਟੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਗਜ਼਼ਗੀ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਐਸੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਬਿਤੀਆਂ ਵੀ ਬਣੀਆਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਦੋਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅੱਧਵਾਟੇ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਰਿਆ ਦਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਬੇਵਕੂਫੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤਾਹਨੇ-ਮਿਹਣੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਧਰਮ, ਰੰਗ, ਨਸਲ, ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਆਦਿ ਦੇ ਹੋਢੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਕਿਨੇ ਕੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਭਾਵੇਂ SC ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਹੈ (ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ) ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਜੋ ਕਿ ‘ਜੱਟ ਸਿੱਖ’ ਘਰਾਣੇ ‘ਚੋਂ ਹਨ, ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਚਿਤਾਰਿਆ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਵੈਸੇ ਹੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਵਿਤਕਰੇ ਆਦਿ ਦੀ ਉੱਝ ਹੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਕੇ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਵਾਈ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਸੈਂ ਆਪਣੀ ਮਨਸੱਤ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਯੋਗ ਸਲਾਹ ਲਏ ਬਗੈਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਸਿਰਫ ਅਸਫਲਤਾ ਹੀ ਪਈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰਹੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਧਰਮ-ਸੁਪਤਨੀ ਜੀ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਸਨਿਮਰ, ਦਇਆਵਾਨ, ਸਿਦਕੀ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਕੀ ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਵੀ ਮੇਰੇ ਉੱਤਮ ਭਾਗ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਡਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਵਾਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵੱਦੀ ਕਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਐਸਾ ਜੋੜਿਆ ਕਿ ਲਗਾਉਣ 10 ਸਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ to the point ਤਕ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਰੋਜ਼ਾਨਾ

ਸੱਤ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਿੱਤਨੇਮ' ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮਸਾਂ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿੱਤਨੇਮ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਰਾਤ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਜਾਗ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਸੌਚ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਉਪਰੰਤ, ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਤੁਕ ਨੂੰ ਕਈ-ਕਈ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਵਿਚਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਮ-ਛਮ ਨੀਰ ਵਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਹਰ ਸਮੇਂ, ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਇਕ-ਰਸ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨਿੱਤ ਦਾ ਨੇਮ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇਮ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਗੋਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪੌੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ-ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਚੁੱਭੇ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰੋਂ

ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨ ਪਰਧਾਨਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਈ ਧਿਆਨਾ ॥

ਦੇ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਲਈ ਰਾਗ-ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਪੋਸਟ-ਗੈਜ਼ਿਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਰਾਗ-ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਲਵਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਬੁੱਧ ਕਾਰਨ, ਇਕ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਸਜਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਸੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਫਲ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਅੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਅੰਤ ਭਜਨ-ਬੰਦਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਕੁੰਭ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰਹਿ ਕੇ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ 32 ਮਾਲਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਵਾ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਚੌਲਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਆ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਢੋਲਕ-ਵਾਦਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰਹਿਮਤ ਕਰ ਕੇ, ਵਾਜੇ 'ਤੇ ਵੀ ਉੰਗਲਾਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਕਿਆ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਵਾਂਗ ਕੰਠ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇ ਬਖਸ਼ੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਆਦਿ-ਅੰਤ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਅਤੇ moral ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਸੰਗਤਾਂ ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਜ ਰਹੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਵੀ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸੁਚੱਜਾ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ, ਰਣਿਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਤਿ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਥਿਊਰਮ ਨੂੰ ਖੇਲ੍ਹ ਕੇ, ਪੜਾਅ-ਦਰ-ਪੜਾਅ ਸਰਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੱਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਲਾਇਕ ਤੋਂ ਨਲਾਇਕ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਝੋਲੀ (ਦਿਮਾਗ) ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲੱਸੀ ਉੱਤੇ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪੇੜਾ ਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਖੇ ਤੋਂ ਅੰਖੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਇਸ ਕਦਰ ਸੁਖੈਨ ਕਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ, ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਮੱਡਹੀਣ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਸਲੀ ਭਾਵ/ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਤਕ ਅੱਪੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 6 ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ, ਸੁੰਦਰ, ਡੀਲ-ਡੌਲ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਕਿਆ ਨਾਲ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦੇ ਬੇਤਰ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਅਜ਼ਮਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ

ਹਉ ਗੋਸਾਈ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨੜਾ ॥

ਮੈਂ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਉਚ ਦੁਮਾਲੜਾ ॥

ਸਭ ਹੋਈ ਛਿੱਝ ਇਕਠੀਆ ਦਯ ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਆਪਿ ਜੀਉ ॥੧੭॥

(ਸਿਰੰਗਾਗੁ ਮਹਲਾ 4, ਅੰਗ ੨੪)

ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਕਿਆ ਨਾਲ ਸਫਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤਾਣ, ਗੁਰਮਤਿ/ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰੂਪੀ ਘੋਲ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ, ਉੱਚੀ, ਮਧੂਰ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਕੇ, ਇੰਨੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮੁੱਖ, ਦੋਖੀ, ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ

(16)

ਲੱਗੀਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਲ ਕੇ ਬਿਠਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਬੀਨ ਅੱਗੇ ਸੱਪ ਆਪਾ ਹਾਰ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਵੀ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਝੋਲੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰ, ਮਾਣਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਾਸਤਿਕ ਇਨਸਾਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਸਜਾਉਣਾ, ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਤੁਲ ਸੀ, ਨੂੰ ਆਸਤਿਕ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਜਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੀ ਤੇਰਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ, ਦਾਸ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਨੋਟ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰੂ-ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਜ ਕੇ, ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਕਦਰ ਬਦਲਾਅ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੈਵੀ ਰੂਹ/ਅਗੰਮੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤੇ 'ਉਹੀ' ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਪੂਰੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ/ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਕਈ-ਕਈ ਘੰਟੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵੀ ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 5-5 ਘੰਟੇ ਦੇ ਲੰਬੇ ਦੀਵਾਨ ਵੀ ਲਗਾਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਇਹ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਬਣਾਇਆ। ਦਾਸ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਛਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸਿਆ, ਸਗੋਂ ਸਦਾ ਪੰਥ ਲਈ ਹੀ ਛਿਕਰਮੰਦ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਤਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ, ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਅਤੇ moral ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਥਨਾਂ

(17)

ਵਾਤ ਵਜਨਿ ਟੰਮਕ ਭੇਰੀਆ ॥
 ਮਲ ਲਬੇ ਲੈਦੇ ਫੇਰੀਆ ॥
 ਨਿਹਤੇ ਪੰਜਿ ਚਾਨ ਮੈ ਗੁਰਿ ਬਾਪੀ ਦਿਤੀ ਕੰਡਿ ਜੀਉ ॥੧੮॥
 (ਅੰਗ ੧੮)

ਤਥਾ

ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਠਾਢਾ ਗੁਰ ਸੂਰਾ ॥

ਅਨੁਸਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠੇ ਤੋਂ ਖਲੋ ਕੇ, ਅਰਦਾਸਿ ਉਪਰੰਤ ਬਖਸ਼ੇ
 ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁੱਖਵਾਕ/ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ, ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਿਆਂ
 ਤਥਾ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਤੁਤਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਦੀ ਦਾ ਬਾਪੜਾ ਦੇ ਕੇ,
 ਸਨਮਾਨਿਤ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੂਟੀਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੇਰੇ
 ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਆ
 ਕੇ, ਬਾਕੀ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਹੱਥੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਇਕ ਲੇਖਕ
 ਵਜੋਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਗੁਰਬਾਣੀ/ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ,
 ਡਜਨ-ਸਿਮਰਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸੌਚ, ਇਸ਼ਾਨ, ਨਿਤਨੇਮ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼
 ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਫ਼ਤਰ, ਛੁੱਟੀਆਂ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਨ, ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ
 ਆਦਿ। ਸੌਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਤ ਤਾਂ ਇਕੋ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ!
 ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦੇ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ (24 ਵੰਡਿਆਂ) ਵਿਚੋਂ ਰਾਤ ਦਾ ਆਖਰੀ
 ਪਹਿਰ, ਭਾਵ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 6 ਵਜੇ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ’ ਮੰਨਿਆ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ 84 ਲੱਖ ਜੂਨ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਵੇਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਲਾਹਾ ਖੱਟ
 ਲਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰੀ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਲੋਕ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਦਿ
 ਸਤਿਕਾਰਤ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦੋਲਤ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਪੀ
 ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰਦੇ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ
 ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਾਹਿਬ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਅਦਨਾ
 ਜਿਹਾ ਸੇਵਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਭਗਤਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਨੇਕ
 ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਥੋਂ ਕਿਤਿਹਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ

(18)

ਮਿਲੇ, ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ
 ਵੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਗੁਣ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ
 ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ
 ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਗੀਰਕ ਕਦਮ, ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
 ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਉਹ ਖੁਦ ਕਰਦੇ
 ਅਤੇ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਣ ਆਈ ਹੈ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ
 ਬੜੀ ਮੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ। ਆਪਣਾ ਕਿੱਡਾ
 ਵੱਡਾ ਸੁਭਾਗ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਦਸਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਜਾਗਤ-ਜੋਤ ਸਾਹਿਬ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼
 ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ
 ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਥਾ-ਵਿਚਾਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ
 ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
 ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ‘ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੋਹ’ ਜਾਣ ਕੇ, ਆਪਾ-ਭਾਵ ਮਾਈਨਸ ਕਰ ਕੇ,
 ਇਕ-ਮਨ, ਇਕ-ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਸ ਨੂੰ
 ਤੇ ਬਾਕੀ ਜਥੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ
 ਜੀ ਪਾਸੋਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੋ ਵੇਲੇ, ਨਿਤਨੇਮ ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ, ਬਹੁਤ ਹੀ
 ਅਧੀਨਗੀ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ, ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ

1. ਤੰਦਰੂਸਤੀ।
2. ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਸ ਤਕ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ, ਗੁਰੂ-ਪੰਥ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ
 ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ, ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣ।
3. ਮਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਲਾਲਚ ਨਾ ਆਵੇ।
4. ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ, ਕੇਵਲ
 ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰਮਤਿ/ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਹੀ
 ਪ੍ਰੇਤੁਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ-ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਆਦਿ ਦਾ
 ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਾ ਆਵੇ, ਸਗੋਂ ਮਨ ਦੇ ਜਿਸ ਖਾਨੇ
 ਵਿਚੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਉਤਪਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਖਾਨਾ ਹੀ ਖਤਮ
 ਕਰ ਦਿਓ।

(19)

5. ਦਾਸਾਂ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਰਖ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਪਾਉਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾਚੀਜ਼, ਅਲਪੱਗ, ਮੁਰਖ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਖ 'ਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋਣ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ, ਬੌਸ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਮਿਹਰ ਭਰਿਆ ਹੋਂਦ ਰਹੇ ਕੇ, ਦਾਸਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਰ-ਘਰ ਦੀ ਆਪ ਹੀ ਸੇਵਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣਾ।

ਸੋ ਦਾਸ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਕੋਟਾਨ-ਕੋਟ ਧੰਨਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਬਖਸ਼ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁੱਖਵਾਕਾਂ

ਜਾ ਕੋਂ ਰੇ ਕਰਮ ਭਲਾ ਤਿਨਿ ਓਟ ਗਹੀ ਸੰਤ ਪਲਾ
ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਰੇ ਜਮੁ ਸੰਤਾਵੈ ਸਾਧੂ ਕੀ ਸੰਗਨਾ ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੯)

ਤੁਥਾ

ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ ਜਿਸੁ ਪਾਰਬੁਹੁ ਹੋਵੈ ਸਾਧੂ ਸੰਗਾ ॥
ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਚੁ ਵਧਾਈਐ ਤਿਉ ਤਿਉ ਹਰਿ ਸਿਉ ਚੰਗਾ ॥

ਅਨੁਸਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਚਰਨ-ਧੂੜ ਦਾ ਸੁਭਾਗ, ਬਚਪਨ ਦੇ ਉਸ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੇਧ ਅਤੇ ਸੁਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਹੋ ਕੇ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਹਿ ਕੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਦਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ 'ਹਮ ਰੁਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛਤਾ' ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਾਸ ਇਕ ਵਾਰ ਮੰਦਬੁੱਧੀ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਲੁਕਵੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਪਾਪ ਕਰਮ ਵਾਸਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮ ਪੁਰ ਖੋੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਤਮਿਕ ਬਲ ਨਾਲ, ਸੂਰਖ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਇਕ ਪੇਮੀ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਐਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਦਾਸ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਦਾਸ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਲਈ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਅਗਿਆਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕਿਵੇਂ ਗਏ, ਇਹ ਅੱਜ ਤਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਬੁਝਾਰਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ

(20)

ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਦੈਵੀ ਕਮਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਈ ਐਸੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾਸ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਦਾਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਇਹ ਰਿਜ਼ਲਟ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ

ਗਛੇਣ ਨੈਣ ਭਾਚੇਣ ਨਾਨਕ ਬਿਨਾ ਸਾਧੂ ਨ ਸਿਧੂੰ ॥੨॥

(ਮਹਲਾ ੫ ਗਾਥਾ ਅੰਗ ੧੩੬੦)

ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਚਰਨ-ਧੂੜ ਦੇ, ਬੰਦਾ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ, ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਨਿੰਦਕ, ਪੂਰਬਲੇ ਕੀਤੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਕਾਰਨ, ਭਾਗਹੀਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਅਮੇਲਕ ਦਾਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਇਸ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਵਡਿਆਈ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੰਦਕ, ਦੇਖੀ ਬਣ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਤਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਕਰ ਬਿਅਰਥ ਗਵਾ ਕੇ, ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਭਾਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਥਿਆ, M.A., B.Ed. ਤਕ ਦੀ ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਦਿਆ ਆਦਿ ਤਕ ਦੇ ਜਿਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਮੈਂ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਣ/ਕਰਜ਼ਾ, ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤਕ ਵੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਤਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਂਗਾ।

ਗਾ ਰਹਾ ਹੁੰ ਗੁਨ ਯੇ ਉਨਕੇ, ਉਨਸੇ ਹੀ ਮੁਹੱਤ ਹੈ।

ਆਜ ਹੁੰ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਛ ਭੀ ਵੋਹ, ਉਨਕੀ ਹੀ ਬਦੋਲਤ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਦਾਸ ਦੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੱਗੇ ਇਹੀ ਮੌਕਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਸ ਤਕ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਪਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ/ਜਿੰਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ

(21)

ਦੀ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾ, ਆਖਰੀ ਦਮ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕੇ।

ਸੀਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਚਰਣਾਂ ਪਰ ਹੋ, ਨਿਕਲੇ ਜਬ ਯਹ ਦਮ ਮੇਰਾ।
ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੀ ਤਰਹ ਹੋ ਜਾਏ, ਕੁਛ ਤੋਂ ਸਫਲ ਜਨਮ ਮੇਰਾ।

ਆਮੀਨ !

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਦਾ
ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਣ
ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜੇ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਚਮਕ
ਆਉਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ
ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
M.A., B.Ed.
B.A. Music (Vocal)
ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ (ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ)
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ
94631-36753

ਸੰਤ/ਸਾਧ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

‘ਸੰਤ’ ਜਾਂ ‘ਸਾਧ’ ਸ਼ਬਦ, ਪੰਜ-ਛੇ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਕੋਈ ਨਵੀਨ ਪਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਰੋਂ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਦੀ ਉਸ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਾਜੀ ਹੋਈ ਸਿਸ਼ਟੀ ਆਪੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਪਾਰੀਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਚਿਰੋਕਣੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਨੇ ਤਾਂ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਪਦ ਨੂੰ ਕੋਵਲ ਅਪਣਾਇਆ ਹੀ ਹੈ।

ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਾਂ ਸਾਧ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਨਸਾਨ, ਜੋ ਕਈ ਅਸਾਧ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲਵੇ, ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਏ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜਾਂ ਸਾਧ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

1. ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਬੀ, ਜੂਆਰੀਆ ਇਨਸਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ, ਅਕਸਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਤਿਸੰਗੀ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਸਿੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ, ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੋਕੇ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਸੰਤ’ ਜਾਂ ‘ਸਾਧ’ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
2. ਸੰਤ ਜਾਂ ਸਾਧ, ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਭਜਨ-ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬੁਰਿਆਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕਦੀ। ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ, ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋੜਦੀ ਹੋਈ, ਸੱਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

3. ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਜਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਕਾਬਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਮਰਨ/ਜਾਪ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਸ-ਗਿਰਾਸ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਅਸਥਾ ਪਰਪੱਕ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ
- ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਾਂਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਰਹਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥**
- ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨ ਸੌਈ ਸੰਤੁ ॥
- ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੩੧੯
4. ਮੰਨ ਲਓ ! ਇਕ ਕਲਾਸ ਵਿਚ 20 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ 60% ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਕੁਝ 70% ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ 95% ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਣਹਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਧਿਆਪਕ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਨਾਮ 'ਮੋਨੀਟਰ' ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ 20 ਦੇ 20 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਹੀ ਟੀਚਾ ਉੱਚ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵੀਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ 'ਸਕੱਲਰ' ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਝ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਅਲੱਗਾ ਨਾਮ 'ਮੋਨੀਟਰ' ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਗਿਆਸੂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੋਨੀਟਰ ਵਾਂਗ ਇਸ ਕਦਰ ਅਭਿਆਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗਾ 'ਸਾਧ' ਜਾਂ 'ਸੰਤ' ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
5. ਕਲਾਸ ਦਾ ਮੋਨੀਟਰ, ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਧਿਆਪਕ ਉਸ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਿਆਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰੋਲੂ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੋਨੀਟਰ, ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਵੀ ਭੇਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਦਰ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਕੰਮ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਆਪ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਨ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ

ਜਨ ਹਨ, ਜੋ ਆਪ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥਾਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤੁਕ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਰਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

(ਅੰਗ ੨੪੯)

ਉਹਨਾਂ 20 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਲਾਇਕ, ਪਾਸ ਹੋਣ ਜ਼ੋਗੇ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਉਹ ਢਲਾਣਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ 'ਮੋਨੀਟਰ' ਕਿਉਂ ਹੈ ? 'ਮੋਨੀਟਰ' ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਹਨ, ਇਹ 'ਮੋਨੀਟਰ' ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ 'ਮੋਨੀਟਰ' ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਦੀ ਭੁੱਲ ਤੇ ਮੂਰਖਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। Same ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੱਜ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਕਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਹਨ, ਸਿੱਖੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘੀ ਹੋਈ, ਉਹ ਮਨਮੱਤੀ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤਥਾ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਅਸ਼ਰਧਕ ਲੋਕ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਢਲਾਣਾ 'ਸੰਤ' ਕਿਉਂ ਹੈ ? 'ਸੰਤ' ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ 'ਭਾਈ' ਹੀ ਹਨ, ਇਹ 'ਸੰਤ' ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ ? ਇਹ 'ਸੰਤ' ਕਿਵੇਂ ਹੈ ? ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਇਹੋ-ਜਿਹਾ ਉਲ੍ਲ-ਜਲ੍ਲ ਬੋਲ ਕੇ, ਈਰਖਾ-ਵੱਸ, ਨਿੰਦਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, ਘੋਰ-ਨਰਕ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਕ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਬਦਕਿਸਮਤ ਲੋਕ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨਿੰਦਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪਾਪ-ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਰਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ

ਮੂਰਖ ਹੋਵੈ ਸੋ ਸੁਣੈ ਮੂਰਖ ਕਾ ਕਹਣਾ ॥

ਮੂਰਖ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈ ਹੀ, ਪਰ ਮੂਰਖ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਮੂਰਖ, ਭਾਵ ਮਹਾਮੂਰਖ ਹੈ।

ਨੋਟ : ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਉਹੀ ਸੰਤ ਪਵਾਨ ਹੈ, ਜੋ 'ਗ੍ਰੰਥ' ਅਤੇ 'ਪੰਥ' ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵੇ।

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ

ਇੰਜੀ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)

ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ। ਫੋਨ 94174-71608

(25)

ਊਬਾਨਕਾ

ਊਬਾਨਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਵਾਗੀ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ 'ਬਾਬਾ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ' ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ, ਜੇਦੜੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ! ਤੁਹਾਡੇ ਭਰੀਜੇ ਦਾ ਵਿਵਾਹ ਹੈ, ਕਿਆ ਕਰਕੇ ਲਾਹੌਰ ਚੱਲ ਕੇ, ਗ੍ਰਾਹਿ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ, ਕਿਆ-ਦਿਸ਼ਟੀ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਸੁੱਖ-ਸਵੀਲੀ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਬਚਨ ਛੁਰਮਾਇਆ, "ਭਰਾਤਾ ਜੀ ! ਤੁਹਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਧਿੱਛੇ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੋ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਜਾਂਵੀਆਂ-ਮਾਂਵੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਬੜੀ ਭੀੜ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭੋਗੇ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰੋਗੇ ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਲਿਜਾਓ, ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ 'ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ' ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।"

ਭਾਈ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਜੀ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨ ਗਏ ਤੇ ਸਤਿ-ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਭੇਜਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਿਹਾ, "ਹੋ ਪੁੱਤਰ ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਤਾਇਆ ਸ੍ਰੀ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਜੀ ਲਾਹੌਰੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ। ਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਇਆ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਚਲੇ ਜਾਓ ਅਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਆਓ।" ਪਰ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾਓ। ਪਰ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਲਾ ਕੇ, ਲਾਹੌਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਪੁੱਤਰ 'ਬਾਬਾ ਮਹਾਂਦੇਵ' ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਮਸਤ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਨ। ਆਖਣ ਲੱਗੇ, "ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਕੌਣ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸਾਧ/ਸੰਤ ਸ਼ਬਦ, ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ ?

ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਤਿ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਣੀ ਕਿਸੇ ਭੋਗੇ ਜਾਂ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਬਹਿ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਦੇਸਾਂ-ਦੇਸਾਂ-ਤੁਰਾਂ ਦਾ ਰਟਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਜੋ ਵੀ ਜਗਿਆਸੂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ, ਉਸੇ-ਉਸੇ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਲਿੱਪੀ 'ਗੁਰਮੁਖੀ' ਹੀ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਦੇ ਜੋ-ਜੋ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਅਤੇ ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਵੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਗਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਣੀ ਦੀ 'ਊਬਾਨਕਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਓ ! ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਸੰਤ'/'ਸਾਧ' ਪਦ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਆਇਆ ਸਾਧ/ਸੰਤ ਪਦ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਗ ੯੬ ਉੱਤੇ ਸੁਭਾਇਸਾਨ ਹੈ

ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧ ॥
ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਆਓ ! ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਊਬਾਨਕਾ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਊਬਾਨਕਾ ਤੋਂ ਬਗੂਰ, ਕੇਵਲ ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਦੇ ਸੁੱਧ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਸਾਕ ਤੇ ਕੌਣ ਸਨਬੰਧੀ ? ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।” ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ ‘ਬਾਬਾ ਅਰਜਨ ਦੇਵ’ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਆਏ ਅਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ‘ਬਾਬਾ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਜੀ’ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ‘ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੋਕਿਆ, ਉਪਰੰਤ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਖਲੋ ਗਏ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਪੁੱਤਰ ! ਇਹ ਤੇਰੇ ਤਾਇਆ ਬਾਬਾ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ/ਤੇਰੇ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ, ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰ ਆਓ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ, ਸਤਿਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਾਣ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ! ਇਕ ਹੁਕਮ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੋਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬੁਲਾਵੀਏ ਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਤਾਇਆ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨੇ, ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਜਨਮ-ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਵੱਡੇ ਦੋ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੁਬਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੋ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੁਝ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਸਤਕ ਚੁੰਮ ਕੇ, ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ! ਤੈਨੂੰ ਨਿਮਖ ਮਾਤਰ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਦੇ ਨਾ ਵਿਸਰੇ, ਇਹ ਬਚਨ ਕਹੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਗੁਜਰੀ ਵਿਚ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤਾ

(28)

ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਾਡਿ ਕਿਲਵਿਖ ਨਾਸਹਿ ਪਿਤਰੀ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ ॥

ਸੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਤੁਮ ਸਦ ਹੀ ਜਾਪਹੁ ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰੋ ॥੧॥

ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਸਿਮਰਉ ਤੁਮ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਮ ਕਉ ਹੋਇ ਦਇਆਲਾ ਸੰਤਸੰਗਿ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਕਾਪੜ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰੁ ਰਾਖੀ ਭੋਜਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਨੀਤਿ ॥੨॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਹੁ ਸਦਾ ਚਿਰੁ ਜੀਵਹੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਅਨਦ ਅਨੰਤਾ ॥

ਨੰਗ ਤਮਾਸਾ ਪੂਰਨ ਆਸਾ ਕਰਹਿ ਨ ਬਿਆਪੈ ਚਿੰਤਾ ॥੩॥

ਭਵਰੁ ਤੁਮਰਾ ਇਹੁ ਮਨੁ ਹੋਵਉ ਹਰਿ ਚਰਣਾ ਹੋਹੁ ਕਉਲਾ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਉਨ੍ਹੇ ਸੰਗਿ ਲਪਟਾਇਓ

ਜਿਉ ਬੁੰਦਹਿ ਚਾਚਿਕੁ ਮਉਲਾ ॥੪॥੩॥੪॥

(ਅੰਗ ੪੯੯)

ਨੋਟ : ਪਾਠਕ ਜਨੋ ! ਦੇਖੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥਾਨਕਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ, ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਰਜ ਬੜੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ-ਅਸਥਾਨ ‘ਲੂਣ ਮੰਡੀ’ ਵਿਖੇ ‘ਦੀਵਾਨ ਖਾਨੇ’ ਆ ਕੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ 7-8 ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ। ਪਰ ਮਨ, ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤੜਫ ਉੱਠਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਐਸੇ ਬਿਹਬਲ ਹੋਏ ਕਿ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਕੋਠੇ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ ਰਾਹ ਤੱਕਦਿਆਂ-ਤੱਕਦਿਆਂ, ਜਲ ਭਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਇਹ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ :

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਦਹਦਿਸ ਛੜ੍ਹ ਮੇਘ ਘਟਾ ਘਟ ਦਾਮਨਿ ਚਮਕਿ ਡਰਾਇਓ ॥

ਸੇਜ ਇਕੇਲੀ ਨੀਦ ਨਹੁ ਨੈਨਹ ਪਿਰ ਪਰਦੇਸਿ ਸਿਧਾਇਓ ॥

ਹੁਣਿ ਨਹੀਂ ਸੰਦੇਸਰੋ ਮਾਇਓ ॥

(29)

ਏਕ ਕੋਸਰੇ ਸਿਧਿ ਕਰਤ ਲਾਲੁ ਤਬ ਚਤੁਰ ਪਾਤਰੋ ਆਇਓ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ ਇਹੁ ਲਾਲੁ ਪਿਆਰੇ ਸਰਬ ਗੁਣਾ ਸੁਖਦਾਇਓ ॥
ਮੰਦਰਿ ਚਰਿ ਕੈ ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰਉ ਨੈਨ ਨੀਰਿ ਭਰਿ ਆਇਓ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੬੨੪)

ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਇਥੇ ਪ੍ਰੇਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਨਮੱਤੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਿਰਫ਼ ਸਿਹਾਰੀ, ਬਿਹਾਰੀ, ਔਂਕੜ ਆਦਿਕ ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਅਰਥ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ, ਬੋਲੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਢਿੱਗਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਥਾਨਕਾ, ਉਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਰਲ ਅਤੇ ਇਕਦਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਰਾਹ ਤੱਕਦਿਆਂ, ਕਾਢੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਜਦ ਉੱਕਾ ਆਸ ਨਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਜਲ ਅੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰ ਆਏ। ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੁਲਾਏ ਬੁਰੈ ਆਪ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਆਖਰ ਜਦੋਂ ਰਹਿ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਾਗਜ਼, ਕਲਮ ਤੇ ਸਿਆਹੀ ਲੈ ਕੇ, ਇਹ ਵੈਰਾਗ ਮਈ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਪਹਿਲੀ ਚਿੱਠੀ, ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜੋ ਅਰਥ, ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਪੜਾਏ ਅਤੇ ਦੱਸੇ ਗਏ, ਇਥੇ ਉਹੀ ਅਰਥ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ—ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤਾਈ-ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ-ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਤ੍ਰਿਕ=ਪਪੀਹਾ, ਸ਼੍ਰਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪੀਆ-ਪੀਆ ਕਰ ਕੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਦੀ ਨਿਆਈ=ਵਾਂਗੂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਬਿਲਪ ਕਰੇ=ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਉਤਰੇ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ
ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥੧॥**

(30)

ਹੋ ਸੰਤ=ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਉ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਗੁਪੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ=ਤ੍ਰੇਹ (ਪਿਆਸ) ਉੱਤਰਦੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦੀ ॥੧॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੋ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਘੋਲੀ=ਵਾਰਨੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੇ! ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ=ਵਾਰਨੇ ਫੇਰਨੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਨੋਟ : ਹੋ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਕਤ ਅਰਥਾਂ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਸੰਤ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ, ਉਥਾਨਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰਨ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇਣਾ। ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਾ, ਤਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਮਿਲ ਪਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਾਈਂ ਸੌਂਪ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਲੋਖਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸਦੀ ਬਣਤਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਐਨ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੈਂਦੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਆਪਣੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਲਈ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਵਾਪਸ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚਾ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ, ਅੱਜ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਡੀਕਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ। ਜਦ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਲਿਖੀ ਕਿ

(31)

ਤੇਰਾ ਮੁਖ ਸੁਹਾਵਾ ਜੀਉ ਸਹਜ ਪੁਨਿ ਬਾਣੀ ॥

ਹੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸ਼ੇਭਨੀਕ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਜੋ ਬਾਣੀ, ਧੁਨਿ=ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਸਹਿਜ=ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜ=ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖੋ ਸਾਰਿਗਪਾਣੀ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਦੇਸੁ ਜਹਾ ਤੂੰ ਵਸਿਆ ਮੇਰੇ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥੨॥
ਹਉ ਘੱਲੀ ਹਉ ਘੱਲ ਘੁਮਾਈ

ਗੁਰ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਉਪਰੰਤ, ਉਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਆ। ਜਦੋਂ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਹੀ ਮਿਲੇ। ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾ ! ਅਜੇ ਤੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ? ਸਿੱਖ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਲਾਹੌਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਵਾਚੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਠਹਿਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਤਨੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਸਿੱਖ, ਇਕ ਰਾਤ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਠਹਿਰ ਕੇ, ਵਾਪਸ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਿਆ।

ਲਾਹੌਰ ਆ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਪਰ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਚਿੱਠੀ ਤਾਂ ਦੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਠਹਿਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣੀਆਂ। ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਈ ਸੁਨੋਹੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਛੇਤੀ ਪਰਤ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੋਂ। ਦੂਸਰਾ, ਉਹ

ਤਾਂ ਬੜੇ ਮਿੱਠ-ਬੋਲੜੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਜੁਰੂ ਹੀ ਕੋਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਗੁੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੋਚ ਅਧੀਨ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਚਿੱਠੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਫੜਾ ਆਉਂਦਾ ? ਤਦੋਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਵਾਰੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਹੀ ਅੱਗੋਂ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਲੋਤੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪੋ ਹੀ ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਬਚਨ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕਰੇ ਸਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅਜੇ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਠਹਿਰਨਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋਨੋਂ ਪੱਤ੍ਰਕਾਵਾਂ, ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਪਾਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਸੇ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਵਿਖੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ, ਬਿਹਬਲਤਾ ਭਰ ਕੇ, ਇਹ ਤੀਸਰੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੋਤਾ ॥

ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਆ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ ॥

ਸੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ ਨੌਦ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਨੁ ਦੇਖੋ ਗੁਰ ਦਰਬਚੇ ਜੀਉ ॥੩॥

ਹਉ ਘੱਲੀ ਜੀਉ ਘੱਲ ਘੁਮਾਈ

ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਗੁਰ ਦਰਬਚੇ ਜੀਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੁਨਾ ਉਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਾਸ ਸੱਦ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਬਤ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਪਿਤਾ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪਣੀ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ, ਇਹ ਤੀਜੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਲੈ ਕੇ, ‘ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਸਿੱਧਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਕੇਵਲ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਫੜਾਦਿਆਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਪੱਤ੍ਰਕਾ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਨੇ ਲਾਹੌਰੋਂ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਲਦੀ, ਸਿੱਦਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਖੋਲੀ, ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਤੋਂ ਤੀਸਰਾ ਅੰਕ (3) ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਕਿਥੇ ਹਨ ? ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੇ ਜਾਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਓ ! ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਨੋਂ ਵਾਰੀ ਆਪ ਜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਜੀ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਦੋਨੋਂ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਆਂਗਾ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਦੀ ਟਹਿਲ-ਭਾਵਨਾ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਹੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਲੈ ਆਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਸੋ, ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਚੱਲਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਮੁਸ਼ਾਈ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਮ-ਛਮ ਨੀਰ ਵਗਣ ਲੱਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਕੇ, ਹੁੰਡਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਦਮ ਧੋ ਦਿੱਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨ ਵਿਚੋਂ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ, ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਠੀਆਂ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਲੁਕੋ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ, ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਫਿਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੋਚ ਲੈ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ, ਇਸਾਰੇ ਮਾਤਰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ, ਇਸ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ‘ਬੀਬੀ ਕਰਮੇ’ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਦਾ ਚੋਗਾ ਲੈ ਆਓ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਹ ਚੋਗਾ, ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਚੋਗਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ, ਭਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ

ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ! ਹੁਣ ਇਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦੇ। ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੁੜ-ਬੁੜ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਕਿ :

ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਕਾਹੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ ॥

ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ ਬਡੀਰੇ ਤੁਮ ਹਉ ਤਿਨ ਸਿਉ ਝਗਰਤ ਪਾਪ ॥੨॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਆਦਿ ਗੁੰਬਦ, ਅੰਗ ੧੨੦੦)

ਨੋਟ : ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਪਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਥੋਂ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ, ਪਾਠਕ ਜਨ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਥਾਨਕਾ ਤੋਂ ਬਰੈਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੁੱਧ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਵੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ, ਕੇਵਲ ਸਿਹਾਰੀ, ਬਿਹਾਰੀ ਆਦਿ ਦੇਖ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਗੈਮਰ (ਵਿਆਕਰਣ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨਮੱਤੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਅਰਥ ਤਾਂ ਹਨ ਹੀ, ਨਾਲ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਅਤੇ ਤੀਸਰੀ ਚਿੱਠੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਭਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਚਿੱਠੀਆਂ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਪਦ ਰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੰਬਾ ਪਦ ਰਚ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਗੱਦੀ ਉਪਰ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੱਨਾਟਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਣੀ, ਗਿਆਨੀ, ਕਵੀ-ਜਨ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਹੀਆ ਨਾ ਪਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅੱਗੋ-ਪਿੱਛੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰੱਖ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬੜੇ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਕ ਮੌਕਾ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ

(35)

ਵੀ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈ। ਪਰ ਉਹ ਈਰਖਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਕਾਰਨ ਢੁੱਪ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਗਲਾ/ਚੌਥਾ ਪਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਸੋ, ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਦ ਉਚਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ

ਭਾਗੁ ਹੋਆ ਗੁਰਿ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥

ਹੋ ਗਈ ਨਿਵਾਜ਼। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਭਾਗ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਰੂਪੀ ਫਲ ਦੇਣ ਨੂੰ ਉਦੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦਿਸ਼ਟੀ ਸਦਕਾ ਸੰਤੁ-ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਣਾ ਕੀਤਾ।

ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ‘ਸੰਤ’/‘ਸਾਧ’ ਪਦ, ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ’ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ, ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ, ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਹੀ ਅਰਥ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚੱਲਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਟਕਸਾਲਾਂ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਵਲੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਉਹੀ ਅਰਥ, ਦਸ ਸਟੀਕਾਂ ਵਿਚ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਹਰ ਵੱਡੀ ਢੁਕਾਨ ’ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਰਲੇਖ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ —

ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸਟੀਕ

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਅਮੀਰ ਭੰਡਾਰ)

ਟੀਕਾਕਾਰ

ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਭਾਈ ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ

ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪ੍ਰ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਸਟੀਕ-ਪੋਥੀ ਦੇ ਪੰਨਾ 604 ’ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ

ਵਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਉਥਾਨਕਾ ਨੂੰ ਮਨਯੋਗਤ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੀ ਇਹ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ? ਅਤੇ “ਭਾਗੁ ਹੋਆ ਗੁਰਿ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥” ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤੁ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਬਦ, ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

**ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰ ਏਕੋ ਜਾਨੁ ॥
ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਨ ਅੰਤਰਿ ਆਨੁ ॥**

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ :

ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰ ਏਕੋ ਹੈ ।

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥

ਤਥਾ

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ॥

ਅਤੇ ਹਿੱਦੂ ਭੱਟ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ (ਸਵੱਈਆਂ) ਵਿਚ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਾਯਉ ॥

ਤਥਾ

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥

ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਆਪ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ’ਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋਇਆ।

ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮੰਡਲਿ ਕਰਿਯਉ ॥

ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਨਿਰਾਕਾਰ ਸ੍ਰੀ, ਭਾਵ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਕਾਰ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਅਕਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ’ਤੇ ਆਇਆ। ਉਹੀ ਜੋਤ ਹੁਣ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਰੱਬ-ਰੂਪ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਧੰਨ ਹਨ ਇਹ ਮਨਸੱਤੀਏ ਅਤੇ ਕੁਛੀਂ ਲੋਕ, ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ

ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਗੈਮਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਗੈਮਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ‘ਗੁਰਿ’ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ‘ਰ’ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਪਈ ਹੋਈ ਸਿਹਾਗੀ, ਜੋ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ‘ਸੰਤੁ’ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਕੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਬਣਨਗੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤੁ-ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਵਣਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਇਹ ਸਮਝ ਲੱਗ ਰਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸਟੀਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਧ ਹਨ।

ਆਓ! ਹੁਣ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰੀਏ।

ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਘਰ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥

ਸੇਵ ਕਰੀ ਪਲੁ ਚਸਾ ਨ ਵਿਛੁੜਾ ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥੪॥
ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੱਲਿ ਘੁਮਾਈ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥੧॥੮॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਹ ਚੌਥਾ ਪਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ-ਗੋਦੀ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਓ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਸੰਤ ਪਦ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ, ਸਗੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਥਾਂ ਬਦਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਗਿਆਨਤਾ/ਮੂਰਖਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਰਾ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ‘ਸੰਤ’ ਪਦ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ, ਸੰਤ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸੰਤ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ? ਆਦਿ ਨੂੰ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ‘ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ’ ਸਿਰਲੇਖ ਅਪੀਨ ਝੂਠ ਦੀਆਂ ਪੁਲੰਦੀਆਂ, ਕਮਾਦ ਦੀ ਖੋਰੀ ਰੂਪ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ

ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਭਰਾ ਵਲੋਂ ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਰੜੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਫੁੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਰੂਪ, ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੰਡਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ—

ਸਾਧ ਦਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥ ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਰਾ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ’ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸਾਂਪੂਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਧ, ਸੰਤ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ‘ਸੰਤ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ’ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ‘ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਠਕਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਭੈੜੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਖਰੀਦਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਬੇਤੁਕੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ/ਛਾਪ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਲੀਂਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ‘ਸਭਰਾ’ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸੰਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ :

ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)
ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ / (94174-71608)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਖਾਲਸਾ ਪੰਜਾਬ

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਛਾਕ: ਸਭਿੰਦਾ ਤੇਹਾਂ ਪੱਟੀ (ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਵੈਦਾ ਨੰ. ੫ ਖਪ ਸਤਗ

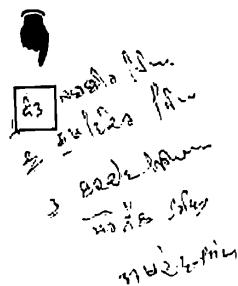
ਮਿਤੀ... 15 ਮਾਰਚ

ପ୍ରକାଶକ ମେଳି

P.O. ६५८

Pag. 200 (PB)

ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାତ୍ର ଗାଁର୍ଦ୍ଦିତ ନାମଙ୍କା

कुमारी देवी निवास
भवालुमपूर्व त्रिश
सत् । [अंगनउडा]

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ

‘ਪਰਉਪਕਾਰੀ’ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਪਰ+ਉਪ+ਕਾਰੀ। ‘ਪਰ’ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਪਰਾਇਆ ਭਾਵ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ, ‘ਉਪ’ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ ਕੇ (ਭਲਾ) ਅਤੇ ‘ਕਾਰੀ’ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਾਰਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਥ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਜੋ ਪਰਾਇਆ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ, ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਆਦਿ ਸਾਂਝ ਹੋਵੇ, ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਲੋੜਵੰਦ ਇਨਸਾਨ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲੋੜ-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜਾਚਨਾ ਵੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸਦੇ ਹੋਏ ਹੀ, ਇਤਨਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚਿਰੋਕਣਾ ਜਾਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਪਾ ਸਹਿਤ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋਣ ਲਈ ਦੁਕਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਹੋਵੇਗਾ—ਪਰਉਪਕਾਰੀ। ‘ਪਰਉਪਕਾਰੀ’ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਜੋਕਰ ਅਗੋਤਰ ਪਦ ‘ਪਰ’ ਹਟਾ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਸ਼ਬਦ ਬਚਦਾ ਹੈ—‘ਉਪਕਾਰੀ’, ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਲਾਭਦਾਇਕ ਜਾਂ ਲਾਭਕਾਰੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਤਥਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਉਪਕਾਰੀ (ਲਾਭਕਾਰੀ) ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ‘ਪਰਉਪਕਾਰੀ’ ਸ਼ਬਦ, ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਰੱਬ-ਰੱਤੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਤਥਾ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਿੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ 749 ਉਪਰ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੋਹਰ ਹੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥੨॥

(42)

ਦਰਅਸਲ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸੋਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ, ਬਦ-ਕਿਸਮਤ ਇਨਸਾਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਸਰ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੋੜ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ/ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭਲੇ/ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜੱਗ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ‘ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਤਾਂ ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥਾਵਾਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਮਗਾਰੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਨਾਮੀ ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਜਥੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਜਥੇ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਗਾਂ ‘ਤੇ ਹਨ। ਸਭ ਦਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਣਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਰਾਗੀ ਜਾਂ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤਕ ਸੌ (100) ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੰਡਿਆਈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 18 ਲੱਖ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 14 ਲੱਖ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਧਰਮੀ ਬਣਾਇਆ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਸਜਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ ਅਤੇ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਖੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ (India and abroad) ਵਿਚਰ ਕੇ, ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ‘ਤੇ ਮੇਹਰ ਲਾਈ ਹੈ ਕਿ

ਕਬੀਰ ਸੋਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥੧੯੪॥

(ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ, ਅੰਗ ੧੩੭੩)

(43)

ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਦਿਨ ਹੈ ਉਥੇ ਰਾਤ ਵੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪੁੱਪ ਹੈ ਤਾਂ ਛਾਂ ਹੈ, ਸੁਧਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਚਾਨਣ ਹੈ ਤਾਂ ਹਨੋਰਾ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪੁੰਨ ਹੈ ਉਥੇ ਪਾਪ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਮੂਰਖ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸੱਚ ਹੈ ਉਥੇ ਤੂਠ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪਸ਼ਨ ਹੈ ਉਥੇ ਉੱਤਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਟੁੱਲ ਹੈ ਉਥੇ ਖਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੈ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰ ਵੀ ਹੈ।

ਸੋ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਰੂਹਾਂ ਆਈਆਂ, ਉਥੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੋ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਿੰਦਕ, ਵਿਰੋਧੀ, ਈਰਖਾਲੂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਕਾਰਨ ਈਰਖਾ-ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਰੱਬ-ਰੱਤੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਕੇ, ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸਤਿਗੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖਤਾ ਭਰੀ ਮਨਮੱਤ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ-ਟੇਢਾ ਕਰ ਕੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿੰਦਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ, ਅਗਿਆਨੀ, ਦਿਖਾਵਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਮੱਤ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ

ਆਪਸ ਕਉ ਬਹੁ ਭਲਾ ਕਰਿ ਜਾਣਹਿ ਮਨਮੁਖਿ ਮਤਿ ਨ ਕਾਈ ॥

ਸਾਧੂ ਜਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਪੇ ਜਾਸਨਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਈ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੬੦੧)

ਗੁਰਮਤਿ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਇਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਹਮ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕੋਇ ॥

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਤਚੇ ਸੋਇ ॥੧॥

(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੨੨੯)

ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾੜੇ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰੇ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਬੁੱਕਣ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਨਿੰਦਿਆ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਦੀ ਘੂਕਰ ਵਿਚ ਅੜੀਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਤਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਰਦਾ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਰੱਬ-ਰੱਤੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਸਾਂ

(44)

ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਗੇਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਲੜ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੂਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਆਓ! ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਕੁੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਮੂਰਖਾਂ, ਨਿੰਦਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਤੋਲੇ ਹੋਏ ਕੁਛਰ ਦੀ ਸੁਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਫਲਸਫਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ, ਜਿਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਕਸਰ ਸੰਤ-ਨਿੰਦਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੇ ਇਕ ਵਰਤਮਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ।

ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਿਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੋਰਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਹਿੱਤ, ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਕੇ, ਬਨਾਰਸ 'ਕਾਂਸ਼ੀ' ਵਿਖੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ 'ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ' ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਾਂਸ਼ੀ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਜੇ ਸਿੰਘ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ 'ਨਿਰਮਲੇ' ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਅੱਜ ਤਕ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਸੇ ਹੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀਚੇਵਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ 'ਅਜੀਤ' ਅਕਸਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 13 ਅਗਸਤ 2006, ਅੰਤਵਾਰ ਦੇ ਅਜੀਤ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਪ੍ਰ. ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ, ਛੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਲੇਖ ਡਾਫਿਆ ਸ੍ਰੀ 'ਲੋਗ ਮਿਲਤੇ ਗਏ, ਕਾਰਵਾਂ ਬਨਤਾ ਗਾਯਾ', ਨੂੰ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਇਥੇ ਛਾਪ ਕੇ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਪਲ ਹੀ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੇਸ਼ ਹੈ ਲੇਖ

ਲੋਗ ਮਿਲਤੇ ਗਏ, ਕਾਰਵਾਂ ਬਨਤਾ ਗਾਯਾ

15 ਜੁਲਾਈ 2000, ਜਲੰਧਰ, ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ ਦਾ। 'ਧਰਤ ਸੁਹਾਵੀ' ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ

(45)

ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਾਲੀ ਬੋਈ' ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸੰਬੰਧੀ ਇਸ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਮੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੁਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਨ ਲਈ ਦੇਰ ਕਿਉਂ? ਰਾਤ ਲੰਘਾਉਣੀ ਵੀ ਅੱਖੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਆਓ! ਹੁਣੇ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਚੱਲੀਏ ਅਤੇ ਵੇਈਂ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਬੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਈ ਰਾਤ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਅੱਖੀ ਲੰਘੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ 'ਰਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ' ਦੇ ਨਾਂਅ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, "ਰਸਤਾ ਚੇਹੁੰ ਵਰਣਾਂ ਕਾ ਸਾਂਝਾ"। ਰਸਤਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗਤੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੈ। 15 ਜੁਲਾਈ 2000 ਦੀ ਰਾਤ, ਉਹ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਛੁੱਥੇ ਗਏ।

ਸੰਨ 1507 ਈਸਵੀ ਵਿਚ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੇਈਂ ਤਾਂ ਨਿਰਮਲ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਦਾ ਦਰਿਆਓ ਸੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ 'ਇਕਿ ਦਿਨ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਦਰਿਆਉ ਵੈਦਾ ਆਹਾ, ਸੁ ਇਕਿ ਦਿਨ ਇਕ ਖਿਜਮਤਿ ਦਾਰੁ ਲੈਕਿਰ ਗਇਆ, ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਖਿਜਮਤਿ ਦਾਰ ਕੇ ਹਵਾਲੈ ਕੀਤੇ, ਆਪਿ ਨਾਵਣ ਪਇਆ.....'

ਤੇ ਫਿਰ ਤੌਸਰੇ ਦਿਨ, ਏਸੇ 'ਦਰਿਆਓ' ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੰਤ ਘਾਟ 'ਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤ ਬੈਠੇ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰੀ ਬੋਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਹੇਠ ਬੋਧ-ਗਯਾ ਵਿਖੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁਧ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਬੋਧੀ ਲੋਕ, ਉਸ ਮਹਾਨ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਵੇਈਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਵੇਈਂ ਦੀ ਦੁਰਦੱਸ਼ਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਮਰਨ ਨੂੰ ਨੱਕ ਡਬੋਣ ਲਈ ਚੁਲੀ ਭਰ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਸਰਕੰਡੇ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਦੋਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਲੁਕਵੀਆਂ ਬਾਵਾਂ ਸਨ, ਸੁੰਬਲ ਬੂਟੀ (ਹਾਇਆ ਸਿੰਬ) ਨੇ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਜਕੜਿਆ ਸੀ, ਵਿਚੇ ਸੱਪ-ਸਪੂਰਗੜੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਉਹੀ ਵੇਈਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ, ਫਕੀਰ ਖਰਬੂਜੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਕਸਰ ਰਮਜ਼ੀ ਵਿਚਾਰ

ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਵੇਈਂ ਸੀ ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤ ਘਾਟ ਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਾਬਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਏਥੇ ਹੀ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ੀਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮੌਕੇ ਬਰਾਤ ਸਮੇਤ ਰਾਤ ਟਿਕਾਣਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਧਨੋਆ ਹਿੰਡਪੁਰ ਤੋਂ ਤੁਰਦੀ ਇਹ ਵੇਈਂ ਬੁਧੂ-ਬਰਕਤ, ਟੇਰਕਿਆਣਾ ਤੋਂ ਭੁਲੱਥ, ਸੁਭਾਨਪੁਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਲ ਵਿੰਗ ਖਾਂਦੀ ਹੋਈ, ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਸੰਗਮ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਰਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਰਹਿਤਲ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਇਹਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਲਈ ਇਹ ਜੀਵਨ-ਸਰੋਤ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਝੋਨੇ ਲਈ ਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ। ਪਰ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਹਾਈਡਲ ਚੈਨਲ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਣੀ ਆਉਣਾ ਕੁਕ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਕਮਬਿਆਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੁਲੱਸਾਂ ਦਾ ਗੰਦ ਵੀ ਇਸੇ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਡੱਪ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੇਈਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਕਦੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਚੁੱਭਾ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਭ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਂਜਲੀ ਪਿਕਨਿਕ ਸਪੱਟ ਤੇ ਬੋਟਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਬਰਸਾਤਾਂ ਵਿਚ ਉਭਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਸੁੰਬਲ ਬੂਟੀ, ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਛੁੱਘੀ ਪਕੜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਂਦੀ।

ਵੇਈਂ ਦੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਲਾਗਲੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕੀਤਾ, ਪਾਣੀ-ਪੱਧਰ ਨੀਵਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪਿਤਰੀ ਸਾਂਝ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪਣ ਲੱਗੀ। ਜਲ-ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਜੇ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਾਜ਼ ਸੀ।

15 ਜੁਲਾਈ 2000 ਦੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਖ 'ਚੋਂ ਜਨਮਿਆ ਦਿਨ, ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸ਼ੁਰਾਤੀ ਪੰਨਾ ਰੰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ। 'ਧਰਤ ਸੁਹਾਵੀ' ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸੌਚਿਆ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਵੇਈਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਛੇਤੀ ਮਸ਼ਿਆ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। 16 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਬੱਸ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਸਿਰੜ ਅਤੇ ਅਟੁੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਦਕਾ,

ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਅਣ-ਕਿਆਸੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵੀ ਆਈਆਂ। ਕਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਤੰਗ ਸੋਚ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਵੀ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦੀ ਨਿਗੁਹਾ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ 'ਅਕੇਲਾ' ਹੀ ਚਲਾ ਥਾ ਮੈਂ ਘਰ ਸੇ ਜਨਾਬੇ-ਮੰਜ਼ਲ, ਲੋਗ ਮਿਲਤੇ ਗਏ, ਕਾਰਵਾਂ ਬਨਤਾ ਰਾਯਾ।' ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸੁੰਬਲ ਬੂਟੀ, ਵੇਈਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਦਿਆਂ ਵੇਖ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੰਗਤਾਂ ਜੁੱਟ ਪਈਆਂ। ਨਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਵੀ ਛੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤ ਘਾਟ ਤੋਂ ਵੇਈਂ ਦੇ ਪੁਲ ਤਕ ਤੇ ਫਿਰ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਪੱਥਰ ਲਾ ਕੇ ਘਾਟ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਵੇਈਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀ ਗਾਰ ਨੂੰ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਛਾ ਕੇ, ਟਰੈਕਟਰ ਲਗਾ ਕੇ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਕੇ, ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀ ਸੜਕ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ, ਹਰਿਆਵਲ ਭਰੇ ਬੂਟੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਫੁੱਲ ਲਾ ਕੇ, ਬਹਿਸ਼ਤਨੁਮਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਜਿਵੰਦ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਾਈਡਲ ਪ੍ਰੈਜੈਕਟ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਛੱਡਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਪਾਣੀ ਧਨੇਂਦੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ 160 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਕਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਗੰਦ ਦੇ ਢੇਰ ਵੀ ਏਸੇ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਸਨ।

6 ਮਈ 2003 ਨੂੰ ਧਨੇਂਦੇ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ 160 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਵੇਈਂ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮਹਾਂ ਕੁੰਭ ਆਰੰਭਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ, ਇਹਨਾਂ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹੀ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਛੇਤੀ ਦੌੜ ਜਾਣਗੇ, ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਪਰ ਸਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਿਦਕਵਾਨ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ, ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਪਏ ਅਤੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ। ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਚੱਲਣਯੋਗ ਰਸਤੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਕੱਢੇ ਗਏ।

ਇਸ ਵੇਈਂ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹੱਤਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ, ਇਸ ਦਾ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਿਕ ਮਹੱਤਵ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਪਾਸੇ ਲਾ ਕੇ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਲੋਕਿਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਇਰਾਦੇ ਸ਼ੁਭ ਹੋਣ ਤਾਂ ਓੜਕ ਜਿੱਤ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਵੱਡ-ਉਪਰਾਲੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ, ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਬਦੂਲ ਕਲਾਮ ਜੀ ਤਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ 11-5-2004 ਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਆਪਣੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਡਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਰੈਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਨਾਗਰਿਕ' ਕਿਹਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ। ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਪ ਖੁਦ ਮਿਲ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਪਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਲਾਮ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ 'ਰੈਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਨਾਗਰਿਕ' ਅਤੇ 'ਮੱਧਮੀ ਰੂਹ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ' ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ 17 ਅਗਸਤ (2006) ਨੂੰ ਅੱਖੀ ਵੇਖਣ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਰਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 'ਚ ਹੀ ਕੀ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਕੇ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਲੇਖ ਸਮਾਪਤ)

ਇਹ ਗੱਲ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਪੀ.ਜੇ. ਅਬਦੂਲ ਕਲਾਮ ਆਪ ਖੁਦ ਚੱਲ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਕੱਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਅਣਗਿਣਤ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਛੁੱਕਾ। ਨਿਰਮਾਣ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਕੁੰਭ ਮੌਲੇ 'ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਜੋ ਦਾਦ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਛੂਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ। ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਿਸ ਪਵਿੱਤਰ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਮੁੱਦਤਾਂ ਤੋਂ ਜੜਾਂਗੇਦਾਰ ਬੂਟੀ, ਬੂਟੀ ਵਿਚ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਣ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਿਡਿਆਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ਗਾਬ ਕੱਢਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁਪਣਗਾਹਾਂ ਬਣ ਜਾਣੀਆਂ ਆਦਿ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਇਸ ਲੱਥੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਿਰ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾ ਦਿੱਤੇ।

ਉਹ ਸੁਭਾਗਾ ਦਿਨ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਸੀਬ ਹੋਏ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਭੁਲ ਯਾਦਾਂ ਚੌਂ ਇਕ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਮੈਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਪਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਉਪਰੰਤ, ਜਦੋਂ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਸੁਹੱਲ ਦੀ ਭਾਗੀ ਪੰਡ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਆ ਉੱਤਰੀ ਹੋਵੇ। ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਭਰੇ

ਇਸ ਅਦਭੂਤ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਤੱਕਦਿਆਂ ਹੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਤਰਾਸਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸਿੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਸਬੱਬੀਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੇਵਕ, ਚਾਹ ਦੀ ਕੌਤਲੀ ਫੜੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਦੇ ਆਵੇਗੇ ? ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਹਾਂ ਜੀ ! ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਆਵਾਂਗਾ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਕਿਥੇ ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਇਥੋਂ ਦੋ (2) ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਨੇ ਗੱਡੀ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੋੜੀ, ਉਹ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਖੁਦ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਵੇਈਂ ਤੋਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਸਵਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਟਰੈਕਟਰ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਛਤਹਿ ਬੁਲਾਈ, ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਵੀ ਚਾਹ ਛਕੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਉੱਠਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਕਿ

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਘਾਲ ॥

ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ॥

(ਅੰਗ ੨੨੨)

ਇਹ ਹੈ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੇ ਇਕ ਸਾਂਧੂ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕੌਤਕ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪਾਠਕ-ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲੇ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਖੁਦ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਕੌਤਕ ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕੀਤੇ ਅਤਿ ਕਠਨ ਅਤੇ ਲੰਬੇ-ਚੌੜੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੇ।

ਪਰ ਉਹ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੀ ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ ਤਥਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਭਾਗਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਆਈ। ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ, ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਹਨ ਅਤੇ ਈਰਖਾ-ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕੌਤਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਕੇ, ਨਿੰਦਿਆ ਰਾਹੀਂ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ

(50)

ਅਕਿਰਤਘਣੈ ਕਉ ਰਖੈ ਨ ਕੋਈ ਨਰਕ ਘੋਰ ਮਹਿ ਪਾਵਣਾ ॥੭॥
(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੦੮੬)

ਨਰਕ ਘੋਰ ਕੀ ਹੈ ?

ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ 18 ਨਰਕ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਜਮਦੂਤ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀ, ਨਿੰਦਕ, ਅਕਿਰਤਘਣੈ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਰਕ, ਉਸ ਮਹਾਂ ਅਕਿਰਤਘਣੈ ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕਪੈਸਿਟੀ (capacity) ਦਾ ਪਾਪੀ ਜਾਣ ਕੇ, no entry ਦਾ ਬੋਰਡ ਦਿਖਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 18 ਦੇ 18 ਨਰਕ ਹੀ ਉਸ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜਮਦੂਤ ਉਸ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਗਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਅਠਾਰਾਂ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਗੰਦ ਜਾ ਕੇ ਛਿੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਘੋਰ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ।

ਬੜੇ ਹੀ ਖੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਮੂਰਖ, ਅਕਿਰਤਘਣੈ, ਇੱਡਾ ਵੱਡਾ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ-ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਮਨਸਤਾ ਅਧੀਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਸਿੱਕ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਸਾਂਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਅਕਾਰਣ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਕੇ, ਘੋਰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਫਰ ਅਤੇ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲ ਕੇ, ਕੁਝ ਇਕ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਮੁੱਠੀ-ਭਰ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਂਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ

ਸੰਤਨ ਦੁਖ ਪਾਏ ਤੇ ਦੁਖੀ ॥

ਸੁਖ ਪਾਏ ਸਾਧਨ ਕੇ ਸੁਖੀ ॥

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਮੂਰਖ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਸਿਆਣਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਂਧੂ ਸੰਤ ਦੇ ਸੁਖ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ

(51)

ਸੰਤਨ ਸੇਤੀ ਮਸਕਰੀ ਕੁਲ ਛੋਬਨ ਕੀ ਰੀਤ ।
ਭਾਗਵਾਨ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਹੁੱਜਤਾਂ ਕਰੇ ਪਲੀਤ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀ, ਮੂਰਖ ਨੇ ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰ ਕੇ, ਆਪ ਤਾਂ ਨਰਕ-ਘੋਰ ਵਿਚ ਅਵਸ਼ਗ ਗਿਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਰੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਰਕ-ਘੋਰ ਵਿਚ ਗਿਰਨ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੀ, ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਕ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ, ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਕੀਤਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕੌਤਕ। ਹੁਣ ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ, ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ, ਕੁਝ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਣਗਿਣਤ, ਅਪਾਰ, ਵੱਡੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕੌਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਅੱਧੇ, ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕੌਤਕ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਸੁਖਾਂ, ਮਨਮੱਤੀਆਂ, ਮਹਾਂ ਨਿੰਦਕਾਂ, ਈਰਖਾਲੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਈਰਖਾ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਕੁਫ਼ਰ ਤੌਲਦੇ ਹੋਏ, ਉਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਨ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ, ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼

ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਪ-ਤੇਜ਼ ਇਤਨਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ M.A., L.L.B. (ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ) ਅਤੇ A.M. (ਹਾਰਵਰਡ, U.S.A. ਤੋਂ) ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ, ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਪਣੀ ਮਨਮੱਤ ਕਰ ਕੇ ਨਾਸਤਕ ਹੋਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਐਸਾ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਅਦਿੱਖ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਾਦਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਰਸ ਨਜ਼ਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਧੂ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਵੀ ਹੈ।

ਪਾਰਸ ਮੌਂ ਅਰੂ ਸੰਤ ਮੌਂ, ਬਡੋ ਅੰਤਰੋ ਜਾਨ ।
ਵਹ ਲੋਹ ਕੰਚਨ ਕਰੈ, ਵਹ ਕਰਹੈ ਆਪ ਸਮਾਨ ।

ਪਾਰਸ ਦੀ ਵੱਟੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਣ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਠ ਧਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਤ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ

ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਨ, ਪਾਰਸ ਹੀ ਬਣਾ ਲਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਤਾ ਵੀ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਭਿਲਾਖੀ ਬਣ ਕੇ ਪੁੱਜਿਆ, ਉਹ ਖੁਦ ਸਾਂਧੂ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਗੁਢੁ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਸੰਤਨ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦਾਤਾ ਬੀਆ ॥

ਜੋ ਜੋ ਸਰਣਿ ਪਰੈ ਸਾਂਧੂ ਕੀ ਸੌ ਪਾਰਗਰਾਮੀ ਕੀਆ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਸੰਗਠਿ ਮਹਲਾ 4, ਅੰਗ ੬੧੦)

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ, ਅਵਸਥਾ ਇਥੋਂ ਤਕ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਹੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਹ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਗ ਸਮਝਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅੱਜ ਵਰਗੇ ਸਾਧਨ, ਸਾਈਕਲ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ 18 ਲੱਖ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗੀਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ, ਜਰਮਨ, ਇਟਲੀ, ਫਰਾਂਸ, ਜਾਪਾਨ, ਰੂਸ ਆਦਿ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੋਅੰਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੋਜ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੌਹੋ-ਪੱਥਰ ਰੱਖੇ, ਸਿੱਖ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਅਤੇ ਬੋਅੰਤ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਏ।

ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਨੌਹੋ ਰੱਖਣੀ

ਸੰਨ 1914 ਈਸਵੀ, ਪੰਡਤ ਮਦਨ ਮੌਹਨ ਮਾਲਵੀਆ ਜੀ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸਨ, ਨੇ ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨੌਹੋ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਨੌਹੋ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਅੰਧੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬਾਂ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਜਾਣ, ਫਿਰ ਨੌਹੋ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸੀ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ

ਸਿੰਘ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਬਹਾਦਰ ਨਾਭਾ, ਆਪਣੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟ੍ਰੈਨ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਕੈਪ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਕਰਾਇਆ। ਯੋਗ ਬਾਂ 'ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਹੋਏ। ਡੇਰਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ। ਡੇਰਾ ਉਪਰੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਏ ਗਏ। ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਰੱਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਵਣ ਕਰ ਕੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਬੇਹੰਦ ਅਨੰਦ-ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈਆਂ। ਅਰਦਾਸੇ ਮਗਰੋਂ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਤਗਾਰੀ ਵਿਚ ਮਸਾਲਾ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਰਾਇਣ ਜੀ ਕਾਂਸ਼ੀਰਾਜ ਨੇ 11 ਸੌਨੇ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੌਨੇ ਦੀ ਕਾਂਡੀ ਨਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਵਿਚ ਚੂਨਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤ-ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ 11 ਸੁਨਹਿਰੀ ਇੱਟਾਂ, ਨੀਂਹ ਵਿਚ ਰੱਖੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਭਾਲ ਕੇ ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਫਿਲਾਸਫਰ, ਰਾਜ ਜੋਗੀ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੁਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਵਾਈ। ਫਿਰ ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਕਾਂਸ਼ੀਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਨਰਾਇਣ ਜੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ, ਰਾਜਪਾਨੀ ਵਿਖੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਸੱਤ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਜ-ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬੜੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬਿਠਾਇਆ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬੈਠੇ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਸਿੰਘਾਸਨ ਨੂੰ ਉਹ 'ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਦੀ ਗੱਦੀ' ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੂਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਲਕਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਪਰ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਭੁੱਲੜ, ਅਗਿਆਨੀ, ਮੁਰਖ, ਨਿੰਦਕ, ਬੀਰਖਾਲੂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੱਚਦੇ ਹੋਏ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਰੂਪ ਚਿੱਕੜ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਰਤਮਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਤਣੇ ਅਤੇ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਟੱਕ ਮਾਰੇ ਪਰ ਹੁਣ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਭੋਖ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ, ਜੋ ਅਕੱਟ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬਿਛ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ

ਦੇ ਰੋਸ਼ਨ ਜੀਵਨ ਰੂਪ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਮਾਰਿਆ ਮਨਮੱਤ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਨਾਲ ਉੱਭਰ ਕੇ, ਉਲਟਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਜੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘੋਰ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਣ ਸਮੇਂ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਦੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਰੰਜਨੀ ਅਖਾੜਾ ਅਸੀਂਘਾਟ ਭਦੈਣੀ ਵਿਖੇ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰਖਣ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤਪ-ਤੇਜ਼ ਦੇਖ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਉਮੰਗ ਉੱਠੀ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੁੱਖਾ-ਮਿੱਸਾ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕਾਂਤ ਸਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖ ਕੇ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਰਜ ਮੰਨ ਲਈ। ਨਿਯਤ ਦਿਨ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਜਦ ਪੰਗਤ ਲੱਗੀ, ਤਦ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੰਡਤ ਇਲਾਚੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਬੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੁਸੀਂ ਹੋਣਹਾਰ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਕੇਸ ਕਾਉਂਦੇ ਹੋ? ਜਦ ਤੀਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਪੰਡਤ ਇਲਾਚੀ ਰਾਮ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ। ਕੇਸ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸਾਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਜਾੜ੍ਹਾਂ ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੱਸੇ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਕੇ, ਇਕ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀਆਂ ਜਾੜ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਜਲ ਦੇ ਛੱਟੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਲਓ—ਅਜ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੁਖਣਗੀਆਂ। ਸੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਇਲਾਚੀ ਰਾਮ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰਖਣ ਵੇਲੇ, ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੋਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਸੋਂ ਅੱਠ ਸਤਿਬਰ ਮੂਰਤੀ ਕਮਲ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ।
ਬਿਹਸਪਤਿ ਜਿਓ ਪਰਵਾਰੇ ਬੜੇ ਜਨ ਗਨ ਰਾਇਕ ਮੰਡਲੀ ਕਿੰਨਰ ਜੱਖਾਂ।

ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਸਭੀ ਅਹਾ! ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਖੜੇ ਸਨ ਲੱਖਾਂ।
 ਮਾਲਵੀਆ ਸੰਗ ਬੂਝ ਰਹੇ, ਦੱਸੋ ਕੇਹੜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੁਨਿਆਦ ਮੈਂ ਰੱਖਾਂ।
 ਹਰ ਕੀ ਸੁ ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਲਰੀਧਰ ਕੀ।
 ਧਰ ਕੀ ਤਲ ਈਂਟ ਵਿਡੂਰਜ ਕੀ ਕਵਿ ਸੇਸ ਫਿਰੀ ਕਰਣੀਕਰ ਕੀ।
 ਕਰ ਕੀ ਕਰ ਕੰਕਣ ਲੋਹ ਧੂਨੀ ਸੁ ਗਿਰਾ ਗੁਰ ਕੀ ਵਰਣੀਵਰ ਕੀ।
 ਵਰ, ਕੀਰਤ ਜੌਨ ਅਮੀ; ਧਰ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਅਤਰ ਹਰੀ ਪਿਤ੍ਰਮਾਹਰ ਕੀ।
 ਉੱਜਲ ਭਾਲ ਵਿਲੋਕਤ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਧੀਰਾਜ 'ਖੁਸ਼ੀ' ਹਰਸੇ।
 ਕਛੁ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਵਿੰਦ੍ਰ ਜਿਉਂ ਬਿਨ ਬੂਝੇ ਅਨਜਾਣ ਪਤੰਬਸ ਸਿਉਂ ਪਰਸੇ।
 ਧੁਨ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਗਿਰਾ ਬਰਸੇ।
 ਹਿੰਦੂ ਧੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੌਂਵ ਪਵਿੰਤ ਅਤਰ ਹਰੀ ਨੇ ਧਰੀ ਕਰ ਸੇ।
 ਉੱਜਲ ਆਹਿ ਲਿਲਾਤ ਬੱਡੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜੀ ਜਿਮ ਸੌਮ ਪ੍ਰਭਾ।
 ਉਡ ਮਾਲ ਸਮਾਨ ਵਿਰਾਜਤ ਹੈ ਦਹਿਨੇ ਬਾਮਾਂਕ ਜਿਉਂ ਸਿੱਸ ਸਭਾ।
 ਸਮ ਨੀਰਜ ਅੰਤਹਕਰਨ ਭਏ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੈ ਖਿਲ ਹੈ ਸੁ ਤਭਾ।
 ਨਿਪ ਨਾਥ ਸੁ ਨਾਨਕ ਕੇ ਕੁਲ ਮੈਂ ਨੂਪ ਨਾਖਿਨ ਸੋ ਬਡ ਤੇਜ ਜਭਾ।
 ਨੇਹੁ ਸਨੋਹ ਸੋ ਭੋਜਨ ਕੇ ਹਿਤ ਤੋਂ ਹਮਨੇ ਨਿਜ ਥਾਨ ਹਕਾਰੇ।
 ਪੂਪ ਤਿਹਾਵਲ ਤੰਦੂਲ ਸੋ ਪਿਖ ਥਾਲ ਭਰੇ ਮੁਖ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ।
 ਨਾਹ, ਅਚੈਂ, ਸਿਰ ਲੁੰਚਤ ਹੋ? ਦ੍ਰਿਗ ਦਾੜ ਦੁਖੈ, ਹਮ 'ਦੀਨ' ਪੁਕਾਰੇ।
 ਕੇਸ ਧਰੋ, ਜਲ ਛੀਟੀ ਦਿਯੇ, ਅਬਲੰ ਨ ਦੁਖੇ ਕਬੀ ਨੈਨ ਹਮਾਰੇ।
 ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ
 ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ, ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤਥਾ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ
 ਜਾ ਬਿਗਾਜੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਹਿ-ਦਿਲ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਡਤ
 ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ 'ਕਬਿੱਤ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ

ਕਬਿੱਤ

ਗਿਆਨ ਵਿਗਾਯਾਨ ਸਾਂਤੀ ਕਰੁਣਾ ਸਰੂਪ ਭੂਪ
 ਭਾਰੀ ਥੇ ਮਲਾਹ ਸਿੱਖੀ ਸਾਗਰ ਜਹਾਜ਼ ਕੇ।
 ਮੂਰਤੀ ਅਨੰਦ ਕੰਦ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਹੋਸ ਖੁਸੀ
 'ਸੇਸ ਮ੍ਰਿਗੋਸ' ਦੁਪੀ ਦੀਨ ਨਿਵਾਜ ਕੇ।
 ਸਗਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੁਰੰਧ ਫੈਲੀ
 ਚਚਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ।

(੫੬)

ਸਾਂਤੀ ਵਰਤਾਓ, ਆ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਓ 'ਬਾਬਾ'
 ਲੈਣਾ ਕੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ? ਸਚਖੰਡ ਮੌਂ ਬਿਰਾਜ ਕੇ।
 ਬੀਤ ਰਹੇ ਯੁੱਗ ਬੀਚ ਆਪ ਹੋ ਯੁਧਾਨ ਯੋਗੀ
 ਨੇਤਾ ਸਿਰ ਨੇਤਾ ਆਪ ਸਿੱਖਨ ਸਮਾਜ ਕੇ।
 ਸੰਜਮ ਅਹਾਰੀ, ਸੁਕ ਸੀਲਤਾ ਬਿਬੇਕ ਧਾਰੀ,
 ਮਾਲਿਕ ਹੋ ਆਪ, ਦਸਮੇਸ ਪਿਤਾ ਰਾਜ ਕੇ।
 ਬੇਨਤੀ ਦੋ ਬੰਦ ਕਰ ਅੰਣ ਜਾਣ ਬੰਦ ਕਰ
 ਕੱਟ ਦੇਣੈ ਫੰਦ ਇਸ 'ਸੇਸ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜ' ਕੇ।
 ਸਾਂਤੀ ਵਰਤਾਓ, ਆ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਓ ਬਾਬਾ,
 ਲੈਣਾ ਕੀ ਤੁਸਾਂ? ਸੱਚ ਬੰਡ ਮੌਂ ਬਿਰਾਜ ਕੇ।
 (ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਗੁਰੂਖ ਪਿਆਰੇ
 ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਾਸਾ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ
 ਪੰਡਤ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਸੇਸ ਮ੍ਰਿਗੋਸ ਸਾਸਤ੍ਰੀ
 ਕੈਬ ਮਾਜਰੀ, ਅਕਾਲ ਸ਼ਹਿਰ
 ਮਿਤੀ ੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੪੬)

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ
 ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ
 ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਸ ਵਿਚ
 ਲੜੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣੇ ਗਏ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੀ ਹੈ, ਬਾਬਾ
 ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੇ, ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੇ, ਸਾਡਾ ਪੀਰ
 ਹੈ। ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕਾਈ
 ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂਰਥੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਲਕਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ, ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰਿਆ
 ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਡਤ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨ
 ਵਿਚੋਂ ਉਕਤ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਬਿੱਤ, ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਮਨਮੱਤੀਏ ਲੋਕ, ਸਿੱਖੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਵੀ ਨਜੀਂ ਲੰਘੀ
 ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ, ਮਨਮੱਤੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਇਹ ਪੇਡ
 (ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ) ਵਰਕਰ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪਰਖ 'ਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ, ਤਸਦੀਕ ਸ਼ੁਦਾ,
 ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜਹਾਜ਼, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ

(੫੭)

ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਕਾਰਣ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਉਹ ਰੱਬ-ਰੱਤੀ ਰੂਹ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ, ਈਸਾਈ, ਪਾਰਸੀ, ਬੌਧੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੀ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਉਹ ਆਪਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ/ਦੇਰੀ ਦੇ, ਸਿੰਘ ਸਜ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਇਹਨਾਂ ਮੂਰਖ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਧ੍ਰਿਗਾਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਰੋੜ ਕੇ, ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੁਫਰ ਤੌਲ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ‘ਸੱਚ’ ਨੂੰ ਕੂਠ ਲਿਖ ਦੇਂਦੀਏ ਜਾਂ ਕਹਿ ਦੇਂਦੀਏ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਸ ਕੁਫਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼/ਚਾਲ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੰਨ ਹੀ ਲੈਣ, ਜੋ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਾਦਰ ਤਾਣ ਲਵੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ, ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਦਮ ਇਹ ਕਹਿ ਉੱਠਣਗੇ ਕਿ ਸੂਰਜ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਜੜੂਰ ਮੂਰਖ, ਉੱਲੂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ, ਜਿਥੇ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਉੱਲੂ ਲਈ ਜੜੂਰ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਦੁਖਦਾਈ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਧਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਉੱਲੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਹੀ ਐਸੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਸਹਿ ਹੈ। ਅੈਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮੱਤੀ ਮੂਰਖ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵੀ ਅਸਹਿ ਹੈ। ਸੋ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧਰਮੀ ਲੋਕਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤਪ-ਤੇਜ਼ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪਉੜੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ:

ਸੂਰਜ ਜੋਤਿ ਉਦੋਤਿ ਕਰ ਚਾਨੁਣੁ ਕਰੈ ਅਨੇਤੁ ਗਵਾਏ।
 ਕਿਰਤਿ ਵਿਰਤਿ ਜਗ ਵਰਤਮਾਨ ਸਭਨਾਂ ਬੰਧਨ ਮੁਕਤਿ ਕਰਾਏ।
 ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਮਿਰਗਾਵਲੀ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਲਾਉ ਸੁਣਾਏ।
 ਬਾਗਾਂ ਬੁਰਗੂ ਸਿੰਡੀਆਂ ਨਾਦ ਬਾਦ ਨੀਸਾਣ ਵਜਾਏ।
 ਘੁੜ੍ਹ ਸੁਝ ਨ ਸੁਝਈ ਜਾਇ ਉਜਾੜੀ ਝਥਿ ਵਲਾਏ।

(58)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸੁਣਿ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਮਨਿ ਭਉ ਨ ਵਸਾਏ।
 ਮਨਮੁਖ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ॥੯॥

(ਵਾਰ ੧੭, ਪਉੜੀ ੬)

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਹਿੰਦੂਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤਥਾ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਾਹ ਵਾਹ ਆਖਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੇ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ‘ਵਰਡਜ਼ਵਰਥ’ ਵਜੋਂ ਸਨਮਾਨਤ, ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੌਛੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਅਨੁਭਵੀ ਕਵੀ, ਪਦਮ ਭੂਸਨ, ਡਾਕਟਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੁਰ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚੋਂ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਬਚਨ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ

ਮੁੱਦਤਾਂ ਦੀ ਘਾਲ ਘਾਲ, ਬੂਟੇ ਤਾਈਂ ਛੁੱਲ ਪਿਆ,
 ਰੂਪ ਅਰੂਪ ਮਹਿਕ ਤਦੋਂ, ਆਪਾ ਆ ਦਿਖਾਲਿਆ।

ਪਾਣੀ ਅੱਗ ਤਾਧ ਤਪੇ, ਜੱਫਰ ਜਾਲੇ ਛੁੱਲਾਂ ਫੇਰ,
 ‘ਅਤਰ’ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਤਦੋਂ, ਮਹਿਕ ਓਸ ਪਾ ਲਿਆ।

ਆਪੇ ਨੂੰ ਲੁਟਾਵਣੇ ਦੀ, ਬਾਣ ਤਾਂ ਬੀ ਛੋਡੀ ਨਾਹੀਂ,
 ਫੋਰੇ ਫੋਰੇ ਚੜ੍ਹ ਸਾਰਾ ਆਪ ਉਸ ਵੰਡਾ ਲਿਆ।

ਤਿਵੇਂ ਸੰਤ ‘ਅਤਰ ਸਿੰਘ’ ਆਪਾ ਸਾਰਾ ਸੰਜ ਸੰਜ,
 ਏਸ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੁਟਾ ਲਿਆ।੧।

ਮਿਗਾ-ਅੰਤ ਬਾਦ ‘ਮਿਗਾ-ਮਦ’ ਜਿਵੇਂ ਮੁੱਲ ਪਾਂਦੀ,
 ਅਤਰ ਮਿਗਾ ਇੰਦ’—ਤਿਵੇਂ ਮੁੱਲ ਜੇ ਪੁਆ ਲਿਆ।

ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਮਦ ਮਿਗਾ ਨਾਲ ਤਦੋਂ ਨਾ ਸੁਗੰਧ ਲੀਤੀ,
 ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਮਿਗਾ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ, ਤਦੋਂ ਆ ਸੰਭਾਲਿਆ।

ਹੋਮ ਜੱਗ ਵਾਲੇ ਪਏ, ਮਿਗ ਮਦ ਮੰਗਦੇ ਨੇ,
 ਗਾਂਧੀਆਂ ਤੇ ਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਵੈਦਾਂ ਮੁੱਲ ਪਾ ਲਿਆ।

ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਸਤੂਰੀ ਤਿਵੇਂ ਅਤਰ ਮਿਗੇਂਦ ਤੇਰੀ,
 ਤੈਨੂੰ ਅੱਜ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ, ਸੀਸ ਉੱਤੇ ਚਾ ਲਿਆ।੨।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਅਤੇ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉੱਘੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ‘ਮੁਸਾਫਿਰ’, ਆਪਣੀ ਅਕੀਦਤ ਦੇ ਛੁੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ :

੫੭

ਨਾਮ ਰਸ ਰਾਤੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀ ਯਾਦ ਹੁੰ ਮੈਂ,
 ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਬੀਚ ਸਦਾ ਏਕ ਰਸ ਗਾਤੇ ਥੇ।
 ਵੱਜੁ-ਚਿਤ ਮੌਹਨੇ ਵਾਲੀ, ਮੈਲ ਦਿਲ ਧੋਨੇ ਵਾਲੀ,
 ਬਾਣੀ ਗੁਨ ਖਾਨੀ ਝੂਮ ਝੂਮ ਕੇ ਸੁਨਾਤੇ ਥੇ।
 ਸਭ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਥੇ, ਸਨੇਹੀ ਸੱਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇ,
 ਹੋਤੀ ਸੋਭ ਨੀਕ ਜਿਸ ਸਭਾ ਵੀਚ ਜਾਤੇ ਥੇ।
 ਜੀਵਨ ਅਧਾਰ ਬਸ ਪਿਆਰ ਏਕ ਨਾਮ ਸੰਗਾ,
 ਪਿਆਰ ਕਾ ਨਮੂਨਾ ਬਸ ਪਿਆਰ ਹੀ ਸਿਖਾਤੇ ਥੇ।
 ਮਹਿਕ ਜਾਤੀ ਸਭਾ ਅੰ ਮੁਅਤਰ ਦਿਮਾਗਾ ਹੋਤੇ,
 ਅਤਰ ਹੀ ਅਤਰ, ਜਹਾਂ ਜਾਤੇ ਛਿੜਕਾਤੇ ਥੇ।
 ਸੂਖੇ ਸਭ ਹਰੇ ਹੋਤੇ, ਖਾਲੀ ਸਭ ਭਰੇ ਹੋਤੇ,
 ਸਤਿਨਾਮੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਜੋ ਮੇਘ ਬਰਸਾਤੇ ਥੇ।
 ਪਯਾਰੇ ਥੇ ਪਿਆਰੇ ਅਤਿ ਸਤਿਕਾਰੁ ਵਾਲੇ,
 ਮਾਨਯੋਗ ਯੋਗੀ ਜਹਾਂ ਜਾਤੇ ਮਾਨ ਪਾਤੇ ਥੇ।
 ਤੇਜਵਾਨ ਮਿਹਰਵਾਨ, ਪੰਥ ਕੇ ਥੇ ਜਿੰਦ ਜਾਨ,
 ਪੰਥ ਕੀ ਮੁਸੀਬਤੋਂ ਮੌਹਨੇ ਹਾਥ ਵੀ ਬਣਾਤੇ ਥੇ।
 ਹਿਰਦੈ ਕੀ ਤਾਰ ਥੀ ਥੇ ਤਾਰ ਮਿਲੀ ਸਚ ਸਾਥ,
 ਸਾਚ ਮੌਹਨੇ ਗਏ ਸਾਚ ਹੀ ਬਤਾਤੇ ਥੇ।
 ਸਾਚ ਕੀ ਅਛੋਹ ਡੱਗੀ ਤਨੀ ਹੁਤੀ ਚੁੰਬਕ ਸਮ,
 ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਜਾਤੇ ਖੀਚੇ ਖੀਚੇ ਲੋਕ ਆਤੇ ਥੇ।
 ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਅੰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਧਰ ਹੋਏ ਮਾਰਿੰ,
 ਜੀਤਤੇ ਬਿਕਾਰ ਜਾਹੂੰ ਦਿਸ਼ਟੀ ਉਠਾਤੇ ਥੇ।
 ਤੁਰ ਗਏ 'ਮੁਸਾਫਰ' ਹੋ, ਪਹੁੰਚ ਨਿਜ ਧਾਮ ਗਏ,
 ਢੁਹੀ ਬਾਤ ਭਈ ਜਹਿੰ ਥੇ ਹਮ ਘਰਭਾਤੇ ਥੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ
 ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ ॥ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ,
 ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਬਾਰੂਵੇਂ ਮੁਖੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ
 ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ 'ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼'

ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤਥਾ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਅਰਪਨ
 ਕਰਦੇ ਹਨ

ਅਤਰ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਜਿਵੇਂ ਮਹਿਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ,
 ਆਵੇ ਜਾਂ ਸੁਗੰਧੀ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ।
 ਖਿੜ ਜਾਂਦੇ ਰਿਦੇ ਅਤੇ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁੱਖ,
 ਆਖਦੇ ਸੁਗੰਧੀ ਏਹੁ ਬੜੀ ਮਹਿਕੰਨ ਹੈ।
 ਉਡ ਜਾਂਦੀ ਬਦਬੂਇ ਭੁਸ਼ਬੂਇ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ,
 ਛੁੱਟੇ ਵੱਡੇ ਅਖਦੇ ਏਹੁ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਸੁਖਦੰਨ ਹੈ।
 ਰਾਜਾ ਰੰਕ ਕਾਇਰ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਬਹਾਦਰ ਕੌ,
 ਅਤਰ ਦੀ ਮਹਿਕ ਬਣਾਵੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੈ।
 ਹਰੀ ਮੁਸ਼ਕੰਬਰ ਜੀ ਤੈਸੇ ਹੈ ਅਤਰ ਰੂਪ,
 ਸਾਧ ਸੰਗ ਸਭਾ ਵਿਚ ਮਹਿਕਦੇ ਅਪਾਰ ਹੈ।
 ਰੂਹਾਂ ਸਭ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਫੈਕਦੇ ਅਤਰ ਸੰਦੀ,
 ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੁਖਕਾਰ ਹੈ।
 ਖਿੜੇ ਸੁਣ ਰਿਦੇ ਸੋਭਾ ਹਰੀ ਮੁਸ਼ਕੰਬਰ ਕੀ,
 ਧੰਨ ਧੰਨ ਕੌਰਤੀ ਦੀ ਆਵੇ ਮਹਿਕਾਰ ਹੈ।
 ਬਡੇ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਸਭ ਭੁਸ਼ ਹੋਏ,
 ਭਰਾਤੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦੀ ਏਹੁ ਲਗੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਹੈ।
 ਜਨਮ ਮਰਨ ਬਿਨਾਂ ਸੰਤ ਬੇਦ ਮਤ ਕਹੈ,
 ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਈਰਖਾ ਮਿਟਾਈ ਸੁਖਦਾਨੀ ਐ।
 ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ਜਗ ਜੀਉ ਤਾਰਨੇ ਨੂੰ,
 ਹਿਰਸ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲੀ ਕੀਨੀ ਇਨ ਹਾਨੀ ਐ।
 ਕਾਮ ਨਾਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਹੀ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਕਾਰ ਨਾਹੀ,
 ਕਟੇ ਅਗਿਆਨ ਤਾਈਂ ਦਾਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਐ।
 ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਨਾਸ ਭਯਾ ਸ੍ਰੀ ਸੰਤ ਜੀ ਕਾ,
 ਆਤਮਾ ਅਖੰਡ ਲੀਨ ਦੁਤੀ ਨਹਿ ਭਾਨੀ ਐ।
 ਏਕ ਅਹੈ ਦੋਇ ਨਹੀਂ ਉਚ ਨੀਚ ਕੋਇ ਨਹੀਂ,
 ਈਸ਼ਰ ਤੇ ਜੀਵ ਦੁਈ ਕਲਪੇ ਅਗਿਆਨ ਹੈ।
 ਮਾਯਾ, ਅਵਿੱਦਯਾ, ਅਸੰਮਤਾ, ਦਵੈਖ, ਰਾਗ,
 ਅਭਿਨਵੇਸ, ਪੰਚ ਨਹੀਂ ਰਿਦੇ ਜਿਸ ਗਿਆਨ ਹੈ।

ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ, ਧਿਆਵਤਾ ਧਿਆਨ ਧੇਇ,
ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਦਾ ਤੁਰੀ ਮਧ ਹੁਆ ਸਭਹਾਨ ਹੈ।
ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਭੇਦ ਸਭ ਬੇਦ ਅੰ ਕਤੇਬ ਨਹੀਂ,
ਗੁਰਸਿਖ ਸੰਘ ਮਿਲੇ ਭਯੋ ਬਿਗਿਆਨ ਹੈ।
ਬੇਦ ਚਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ, ਸ਼ਾਂਤ ਧਾਰੀ ਬਿਸ਼ਨੁੰ ਸੇ,
ਤਪ ਧਾਰੀ ਜ਼ਿਵ ਜੀ ਸੇ, ਅਚਾਰਜ ਬਿਆਸ ਹੈ।
ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨਿਕਾਦਿਕ ਸੇ, ਅਲੇਪਤਾ ਜਨਕ ਜੈਸੇ,
ਉਦਾਸੀਨ ਮਾਰਕੰਡੇ ਰਾਗ ਦੁਸ਼ਨ ਨਾਸ ਹੈ।
ਭਰਥਰੀ ਤਿਆਰ ਜੈਸੇ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਜੋਗ ਹੈ ਸੇ,
ਜਾਪੀ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਜੈਸੇ, ਦੱਤ ਸੰਨਿਆਸ ਹੈ।
ਆਗਿਆ ਪਾਲ ਰਾਮ ਜੈਸੇ, ਦਾਨੀਹਰੀ ਚੰਦ ਜੈਸੇ,
ਹਰੀ ਮੁਸ਼ਕੰਬਰ ਜੀ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ, ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਸਰੂਪ,
ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਤਤਤਵੇਤੇ, ਵਿਦਿਆ
ਮਾਰਤੰਡ, ਪੰਥ ਰਤਨ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸੀਏ, ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ
ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਰਾਜ ਜੋਰੀ

ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਅਸੀਸ ਤੋਂ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ
ਅੱਜ ਕਲੁ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੁਰਖਾਂ, ਪਾਪੀਆਂ, ਮਹਾਂਨੰਦਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁਫਰ ਤੱਲਦੇ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਨਿੰਦਿਆ ਰੂਪ ਚਿਕੜ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ,
ਊਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਛਲਸ਼ਫਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਿਏ।

ਸਮਤ 1761 ਬਿਕਾਮੀ ਨੂੰ ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯੁੱਧ
ਉਪਰੰਤ, ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਕਲਰੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਜਗਰਾਵਾਂ
ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸਤਿਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੀ ਸਰਹਿੰਦ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਅਖਾੜੇ'
ਨਗਰ ਪੁੱਜੇ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੋ ਦਿਨ ਠਹਿਰੇ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ
ਬਿਰਧ ਮਾਤਾ 'ਸੇਵੀ' ਨੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪੇਮ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ

ਜੀ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਪਾ ਕੇ ਸਮੇਤ ਮਲਾਈ ਦੁੱਧ ਛਕਾ ਕੇ, ਅਤਿਅੰਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਮਾਤਾ
ਸੇਵੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਖੰਡੋ-ਬਾਟੇ
ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ ਕੇ, ਭਾਈ ਮੁਹੱਬਤ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰ
ਨੇ ਬਬਨਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਕੁਲ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਸੂਰਬੀਰ, ਬਲੀ,
ਗੁਰਸਿੱਖ, ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ, ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਵਿਚ
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਭਾਗੀ ਪ੍ਰਵਾਹ
ਚਲਾਵੇਗਾ।

ਭਾਈ ਮੁਹੱਬਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਅਕਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਪੇਤੁਕਾ
ਭਾਈ ਨਥੂਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੰਥ
ਦੀ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਨਥੂਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਮਾਨਾ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਜੀ ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ, ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਤਪ-ਸਾਧਨਾ
ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਗਤ ਹੋਏ। ਇਸ ਗੁਰਮੁਖ ਦੰਪਤੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸਨ—ਵੱਡਾ ਭਾਈ
ਕਾਹਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਿਦਵਾਨ, ਰਾਗ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਧਨੀ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਭਾਈ
ਤੁੜ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਪਰ ਲਿਵ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ
ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਦਿੜ੍ਹ ਤੇ
ਪਰਪੱਕ, ਸਿੱਖੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਮੁਰਤ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨਿਤਨੇਮੀ, ਮਿੱਠੇ ਬੋਲੜੇ,
ਬੋਹੜ ਨਰਮ ਸੁਭਾਅ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ ਕੇ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਦੇ।

ਭਾਈ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ, ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਬੀ ਅਨੰਦ
ਕੰਰ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਗੀ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ
ਲਿਵਲੀਨ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਭਗਤ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ-
ਪਿਆਰ ਦੀ ਐਸੀ ਰੰਗਤ ਚੜ੍ਹੀ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ 13 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਤਨੇਮ
ਅਨੁਸਾਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ,
ਨਿਤਨੇਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 25 ਪਾਠ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ
ਰਹੇ। ਭਾਈ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੱਖ ਪਲਟਨ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ
ਬਰਮਾ ਫਰੀਟੀਅਰ ਫੌਰਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ
ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਭਗਤ, ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਭੂਤ
ਬਾਲਕਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਜੋ
ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ
ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ।

ਭਾਈ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਸ ਗੁਰਮੁਖ ਵੈਸ ਦੀ ਅਗੀਬੀ ਪੇਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠੀ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਏ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੈਂਡ ਗੰਬੀ ਦੀ ਸੇਵਾ 24 ਸਾਲ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਵਾਜ਼ ਇਤਨੀ ਸੁਗੀਲੀ, ਰਸੀਲੀ ਅਤੇ ਦਿਲ-ਖਿੱਚਵੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਮੁਖਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤਿਅੰਤ ਪੁਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਸ੍ਰੀਮਾਨ 108, ਪੰਥ ਰਤਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ, ਮਾਘ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ, ਫੱਗਣ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ, ਸੰਮਤ 1959 ਬਿਕਾਮੀ ਮੁਤਾਬਿਕ 12 ਫਰਵਰੀ 1902 ਈਸਵੀ ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਢਾਈ ਵਜੇ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਉਪਰੰਤ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਭੂਆ ਜੀ ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਆਈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਇਆ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਇਆ

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਭੈਟਿਓ ਵਡਭਾਰੀ ਮਨਹਿ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸਾ ॥

ਕੋਇ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ ਢੂਜਾ ਅਪੁਨੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਭਰਵਾਸਾ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੬੦੯)

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ 'ਗ' ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਹਿਜ ਪਾਠ, ਬਾਲਕ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਘਰ ਵਿਖੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ, 40 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੂਵਣ ਕੀਤਾ। ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਰਹੇ ਬਾਲਕ ਦੀ ਰੂਹ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਹਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸੱਚਖੰਡ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਗਏ। ਪਿੱਛੋਂ ਦਾਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਆਪ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਤਾਇਆ ਬਾਬਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸਾ ਸੌਧ ਕੇ, ਗੁਰਮੁਖੀ

(64)

ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਅੱਖਰ ਲਿਖ ਕੇ, ਵਿੱਦਿਆ ਦੇਣੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਗੁਣਵਾਨ ਤਾਇਆ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਗੰਬੀ, ਬਾਈ ਵਾਰਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਦਸ ਗੰਬੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਸਰਲ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਸੱਤ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕੰਠ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਇਆ ਜੀ ਦੀ ਸਖਤ ਘਾਲਣਾ ਕਰ ਕੇ, ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਡੀ ਬਣ ਗਏ। ਗੁਰਬਾਣੀ-ਭਾਸਾ ਦੀ ਸਰਲਤਾ, ਇਸ ਦੇ ਛੂੰਘੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਤਾਇਆ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ, ਕਬਿੱਤ, ਸਵੱਧੇ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਚੰਦਰ ਨਾਟਕ ਆਦਿ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਉਦਾਸੀ ਸਾਪੂ ਮਹੰਤ ਲਾਲ ਦਾਸ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਭਾਗੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ, ਕੌਲੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਯੋਗ, ਵਾਸ਼ਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੈਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਬੰਨ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਆਪ ਤਨੋਂ-ਮਨੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜੁੱਟ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਤੜਪ ਕਰਕੇ ਆਪ, ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜੰਡ ਨਾਲ ਬੰਨ ਕੇ ਸਾਜ਼ਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਉਹ ਭੈਂਠੀ ਵੇਖੀ, ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਭੁੰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੰਦਰ ਉਹ ਅੰਰੀਠਾ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਥੇ ਅਪਮੇਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਤਿ ਦਰਦਨਾਕ ਸਾਕੇ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ, ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕੀਤਾ।

1921 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਪੰਥ ਰਤਨ, ਵਿੱਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1930 ਈਸਵੀ ਤਕ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਬਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸ੍ਰਵਨ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਉਦਾਰਤਾ

(65)

ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ, ਕਬਿੱਤ, ਸਵੱਜੇ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਖ ਛੇਵੀਂ ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਅਰਥਾਂ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੂਸਰੇ ਮੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ, ਯੋਗ, ਵੇਦਾਂਤ, ਪੰਜਦਸੀ, ਮੋਖਸ਼ ਪੰਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਤਕਰੀਬਨ ਸਵਾਂ ਲੱਖ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਛੱਡੀ ਲੱਖ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਵਾਇਆ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋਣਗਾਰ ਹਿਰਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਮਾਨੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬਾਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਾਂ ਕਾਪੀਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੁਕਮ ਕਿ

ਕਲਉ ਮਸਾਜਨੀ ਕਿਆ ਸਦਾਈਐ ਹਿਰਦੈ ਹੀ ਲਿਖ ਲੇਹੁ ॥

ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਰਦੇ 'ਤੇ ਹੀ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ।

ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਪਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਬੂਟੇ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ, ਅੱਗੋਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਰੱਬ-ਰੱਤੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਸੀ। ਸੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਕਰ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਵਾਂ ਲੱਖ ਪਾਠ ਕਰਾ ਕੇ ਭੋਗ ਪਵਾਏ। ਉਪਰੰਤ, ਸਾਰੇ ਜਥੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸੁਣਾਵਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਕਿਹਾ। ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਣਾਇਆ।

ਕਬਿੱਤ—ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ !

ਏਕ ਹੈ ਅਦੂਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਸਤ ਸੋਈ,
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਗ ਰਚਨੇ ਭੀ ਹਾਰ ਹੈ।

(66)

ਪੂਰਣ ਨਿਭਰ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ,
ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਜੋਨ ਮੈਂ ਨਾ ਭਾਰ ਹੈ।
ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਰੂਪ,
ਜਪਨ ਕੇ ਯੋਗ ਆਦੀ ਸਚੁ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ।
ਸਤਿਜੁਗ ਆਦਿ ਵਿਚ ਏਕੋ ਹੀ ਵਿਆਪ ਰਿਹਾ,
ਹੁਣ ਭੀ ਜਾਮਨੇ ਵਿਚ ਸਾਚਾ ਕਰਤਾਰ ਹੈ। ੪੯।
ਅੱਗੋਂ ਨੌ ਭੀ ਹੋਸੀ ਕਰਤਾਰ ਏਕ ਜੋਤੀ ਰੂਪ,
ਅਨਿਕ ਢੈਤ ਬਿਨ ਜੋਈ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ।
ਸੋਚਨ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦਾ ਅਕਾਲ ਸੋਈ,
ਸੋਚੀ ਜਾਉ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਕਿ ਵਾਰ ਹੈ।
ਚੁਪ ਕਰੇ ਮਨ ਦੀ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਦੇ ਹੋਵਨੀ ਨਾ,
ਤਾਂ ਤੇ 'ਸਮ' 'ਦਮ' ਏਹੁ ਕਰੈ ਦਰਕਾਰ ਹੈ।
ਭੁਖਾ ਮਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੱਜਣਾ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ
ਤਾਂ ਤੇ ਭਉ ਵਿਰਾਸਾ ਧੋ ਏਹੋ ਸੁਖ ਕਾਰ ਹੈ। ੫੦।
ਸਹਸ ਸਿਆਟਪਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਕੰਮ ਆਵੇ,
ਕਰ ਕੇ ਬਿਬੇਕ ਏਹੁ ਧਾਰੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ।
ਪੂਰਨ ਪੇਮੀ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ,
ਸੱਚੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਸ ਕਰੀਏ ਆਦੇਸ਼ ਕੋ।
ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣੇ ਕੁੜ ਦੀ ਜੇ ਪਾਲ ਹਟੇ,
ਕਿਵੇਂ ਹਟੇ ਪਾਲ ਏਹੁ ਕਰੋ ਲਵਲੇਸ ਕੋ।
ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਹੂੰ ਕੇ ਰਾਜੀ ਹੋਇ ਚੱਲਣਾ ਜੋ,
ਹੋਵੇ ਸਚਿਆਰਾ ਤੁਟੇ ਕੁੜ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ ਕੋ। ੫੧।
ਆਦਿ ਪਉਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਰੂਪ ਸਚ,
ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੋਖ ਕੇ ਸਰੂਪ ਹੈ।
ਦੂਸਰੀ ਉਚਾਰਾ ਈਸ ਹੁਕਮ ਬਿੰਦੂ ਅਰੇ,
ਬੁਝ ਲੈ ਹੁਕਮ ਹਉਂ ਕਟ ਕੇ ਅਨੂਪ ਹੈ।
ਤੀਸਰੀ ਬਿੰਦੂ ਤਾਣ ਪੁਰਾਣ ਸੋ ਬਿੰਦੂ ਗਾਏ,
‘ਪੰਚ ਰਾਤ੍ਰਾ’ ਨੀਸਾਣ ਦਾਤ ਗਾਂਵਦਾ ਅਜੂਪ ਹੈ।
ਗੁਣ ਗਾਵੈ ‘ਸਾਂਖ’ ਜੋ ਅਸੰਗ ਸੋ ਪੁਰਖ ਕਰੇ,
ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮ ਨਿਆਈ ਉਚਰੇ ਸੋਭੂਪ ਹੈ। ੫੨।

(67)

ਗਾਂਵਦਾ ਹੈ ਸਾਜੇ ਤਨ ਖੇਡ ਮੌਲਾਇ ਦੋਇ,
 ਕਾਲ ਵਾਸੀ ਹੈ ਜੋ 'ਵਿਸੇਖਕ' ਪਿਆਰਿਆ।
 ਜੀਅ ਕਰਮ ਅਧੀਨ ਹੋਇ 'ਪੂਰਬ ਮੀਮਾਂਸਾ' ਕਹੈ,
 ਜੋਗ ਬਿਨਾ ਦੂਰ ਹੈ 'ਪਤੰਜਲ' ਉਚਾਰਿਆ।
 ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ਜਾਣ ਗਾਂਵਦਾ ਵਿਦਾਂਤ ਇਕ,
 ਕਬਜ਼ੇ ਨ ਜਾਇ ਵੇ ਖਾਸ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰਿਆ।
 ਸਾਚਾ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਭੇਟਾ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਪਾਸ ਹੋਇ,
 ਤਤ ਪਦ ਰੂਪ ਇਉਂ ਚੱਥੀ ਨਿਰਧਾਰਿਆ । ੫੩।
 ਬਾਧਿਆ ਨ ਜਾਇ ਸੁਧ ਰੂਪ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਹੇ,
 ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਖਨ ਸੋਈ ਮੈਂ ਲਖ ਆਪ ਕੋ।
 ਪੰਜਵੀਂ ਸੌ ਛੇਵੀਂ ਮੈਂ ਤੀਰਥ ਬਨੈਂਟੀ ਪੰਡੇ,
 ਹੈ ਨਿਹਕਾਮ ਮਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ।
 ਸਤਵੀਂ ਮੈਂ ਵਿਰਾਗ ਹੈ ਆਪ ਤੂੰ ਸਮਝ ਵੇਖ,
 ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਹੇ ਦੂਖ ਅਰ ਤਾਪ ਕੋ।
 ਪੌੜੀਆਂ ਚੌਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੂਵਨ ਮਹਾਤਮ ਹੈ,
 ਮੰਨਨ ਕੋ ਚਹੁੰ ਵਿਚ ਕਹਿਆ ਅਲਾਪ ਕੋ । ੫੪।
 ਪੰਚ ਪ੍ਰਵਾਣ ਵਿਚ ਨਿਧਿਜਸਨ ਕੋ ਵਿਸ਼ਾ ਕਹਿ,
 ਸਤਾਰਵੀਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਪੁ ਸਾਂਤਕੀ ਅੰਨਤ ਹੈ।
 ਅਠਾਰਵੀਂ ਮੈਂ ਤਾਮਸੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਸ ਬਹੁ ਰੰਗੀ,
 ਉਨੀਸਵੀਂ ਮੈਂ ਬਾਵ ਭੀ ਅਗੀਮ ਤੇ ਬਿਅੰਤ ਹੈ।
 ਚਾਰੋਂ ਮਹਾਂਵਾਕ ਕਹਿ ਪੂਰਬ ਅਰਧ ਪੂਰਾ,
 ਪਾਪਾਂ ਸੰਦੀ ਮੈਲ ਵਿਚ ਬੀਸਵੀਂ ਕਟੰਤ ਹੈ।
 ਤੀਰਥ ਤੇ ਦਾਨ ਅੰ ਸੂਵਨ ਮੰਨ ਕਹਿ,
 ਜਗ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਆਂਵਦਾ ਨ ਅੰਤ ਹੈ । ੫੫।
 ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਅਕਾਸ ਤੇ ਪਤਾਲ ਦਸ,
 ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਉੜਕ ਨੂੰ ਥੱਕ ਗਏ ਭਾਲਦੇ।
 ਹਰੀ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤਾਈਂ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿਫਤ ਕਰ,
 ਹੋਇ ਸੁਲਤਾਨ ਮਾਨ ਕੀੜੀ ਨਾ ਵਿਖਾਲਦੇ।
 ਅੰਤ ਤੋਂ ਬਿਅੰਤ ਦਾਤ ਅੰਤ ਸਤ ਹੂੰ ਕਾ ਨਹਿ,
 ਬਹੁਤ ਹੈ ਕਰਮ ਮੰਨੇ ਕੋਈ ਕਰ ਘਾਲ ਦੇ।

ਛੱਥੀ ਵਿਚ ਅਮੇਲਕ ਹੈ ਗੁਣ ਕਰਤਾਰ ਹੂੰ ਕੇ,
 ਰੋਪੀਆਂ ਤੇ ਕਾਨੂ ਆਖ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਭਾਲਦੇ । ੫੬।
 ਰੱਬੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕਹਿ ਗਾਂਵਦੇ ਅੰਨਤ ਵਹਿ,
 ਮੇਲਦਾ ਨਦਰ ਜਹਿ ਕਰਦਾ ਅਕਾਲ ਹੈ।
 ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਕਹਿਓ ਭੁਗਤ ਗਿਆਨ ਲਹੋ,
 ਏਕ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਰਹੋ ਆਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਹੈ।
 ਆਸਣ ਅਲੋਕ ਦਸ ਇਕ ਦੂੰ ਜੁਬਾਨ ਲਖ,
 ਆਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਚੱਖ ਹੋਂਵਦਾ ਨਿਹਾਲ ਹੈ।
 ਬੱਤੀ ਇਮ ਪੌੜੀ ਕਹੀ ਬੁਹਮ ਹੈ ਵਿਦਿਜਾ ਸਹੀ,
 ਤੇਤੀ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ ਕੰਗਾਲ ਹੈ । ੫੭।
 ਰਾਤੀ ਬੁਤੀ ਵਿਚ ਧਰਮ ਖੰਡ ਕੋ ਵਖਾਨ ਹੋਇ,
 ਪੈਂਤੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਹੂੰ ਕੋ ਖੰਡ ਪਹਿਚਾਨੀਏ।
 ਛੱਤੀ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਅੰਨਦ ਹੈ ਸਰਮ ਖੰਡ,
 ਸੈਤੀ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕੇ ਖੰਡ ਅਨੁਸਾਨੀਏ।
 ਸੱਚਖੰਡ ਗੁਰਮੁਖ ਮਜ਼ਲ ਕਥਨ ਕਰ,
 ਕਥਨਾ ਹੈ ਕਰਵਾ ਸੁ ਸਾਰੁ ਜਿਮ ਮਾਨੀਏ।
 ਸਾਧਨ ਗਿਆਨ ਹੂੰ ਕੇ ਜਤ ਤੇ ਧੀਰਜ ਭਨ,
 ਹੋਂਵਦਾ ਨਿਹਾਲ ਰਿਦ ਜਾਹਿ ਲੇ ਵਸਾਨੀਏ । ੫੮।
 ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਫਤ ਕਹਿ ਪਉਣ ਕੇ ਸਮਾਨ ਵਾਹਿ,
 ਧਰਮ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇਕੀ ਬਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।
 ਨਾਮ ਕੋ ਧਿਆਇ ਜਿਨ ਹੰਗਤਾ ਅਭਾਵ ਕਰੀ,
 ਸੁਖ ਕੇ ਸਰੂਪ ਸੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿਨਾਸ ਹੈ।
 ਮੁਖ ਤਿਨਹੂੰ ਕੇ ਹੋਏ ਉਜਲ ਜਹਾਨ ਮਹਿ,
 ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਦੂਨੀਆਂ ਕੀ ਬੰਦ ਸੇ ਖਲਾਸ ਹੈ।
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਜਪੁ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ,
 ਸੀਸ ਕੋ ਝੁਕਾਇ ਮੇਰੀ ਨੋ ਸੁਖਰਾਸ ਹੈ । ੫੯।
 ਉਕਤ ਕਵਿਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ,
 ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ
 ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋਏ, ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਜਨ

ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪੂਰਨ ਬਹੁਮ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਸ ਕਦਰ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਬਾਣੀ ਇਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਉਸ ਦਾ ਸੇਵਕ, ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਬਨ ਹੈ:

ਹਰਿ ਹਰਿਜਨ ਦੂਈ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਬਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ॥
ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਥਾ

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੌ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥ ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ ॥
ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥੮॥
(ਮਾਤ੍ਰ ਸੇਲਹੇ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੦੨੯)

ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਦੀ A, B, C ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਮਨਮੱਤੀਏ ਲੋਕ, ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੂਹਰੇ 'ਭਾਈ', 'ਗਿਆਨੀ', 'ਮਿਸ਼ਨਰੀ' ਆਦਿ ਪਦ ਜੋੜੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਲੇਖ, ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ 'ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ'। ਉਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੜੇ ਲਕੜੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਅਖੰਤੀ ਗਿਆਨੀ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਕ ਸੀ

ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥

ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਕ ਹੀ ਸੰਤ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੋ ਕ੍ਰੋੜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹੀ ਸੰਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਸੰਤ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ? ਲਈ, ਹੁਣ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਇਸ ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਕੇ ਅਰਥ ਸੁਣੋ

ਨਿਸਿ ਦਿਨੁ ਮਾਇਆ ਕਾਰਨੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਛੋਲਤ ਨੌਤ ॥

ਮਾਇਆ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਇਨਸਾਨ ਦਿਨ ਰਾਤ ਭੱਜਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਕੌਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

70

ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥੨੮॥

(ਅੰਗ ੧੪੨੭)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਲੋਕ ਤਾਂ ਆਮ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਅਸ-ਸੂਅਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹਨਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹਾਸੀ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਗਿਆਨੀ (ਅਗਿਆਨੀ) ਰੋਡੋਓ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ ਸੀ

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੋ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥੬੦॥

(ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜਿਉ ਕੇ, ਅੰਗ ੧੬੮੧)

ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਮੂਰਖ ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰੱਖਤਾਂ ਬੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਇਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੰਦਾ ਸੜਕ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਬੁੜਬੁੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੂਰਖ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਰੋਡੀਓ ਵਿਚ ਕਿਸ ਨੇ ਵਾੜਿਆ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੇਗਾ (ਹੌਸਲਾ) ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਰਗ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਮਾਲਕ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਾਏ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਵੱਢ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਛਿੱਲ ਉਤਾਰ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਛਿੱਲ ਉਤਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰੱਖਤ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਹੀ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾਗੁ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਸਸਤ੍ਰੀ ਤੀਖਣਿ ਕਾਟਿ ਡਾਰਿਓ ਮਨਿ ਨ ਕੀਨੋ ਚੌਸੁ ॥

ਕਾਜੁ ਉਆ ਕੋ ਲੇ ਸਵਾਰਿਓ ਤਿਲੁ ਨ ਦੀਨੋ ਚੌਸੁ ॥੧॥

(ਮਾਤ੍ਰ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੦੧੨)

ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਗਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ 27 ਵਾਰ 'ਉਚੀ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਅਠਾਰਹ ਦਸ

71

ਬੀਸ' ਤਕ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੰਪੂਰਨ ਕਥਾ ਕਰ ਕੇ, ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਤਿਗੁਰਸਾਂ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚੱਪੋ ਚੱਪੋ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਦੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ, ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨਿੰਦਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਦੁਰ-ਲਾਹਨਤ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੀ A, B, C ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਰਾਹੀਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ-ਘਰ ਤੋਂ ਦੁਰਕਾਰੇ ਹੋਏ, ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ, ਸੱਚ 'ਤੇ ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕੁਲ-ਡੇਂਭ, ਮਨਮੁੱਖ, ਨਿੰਦਕਾਂ ਦੀ ਥੋਟੀ ਕਰਨੀ, ਫੌਕੀ ਰਹਿਤ, ਈਰਖਾਲੂ ਸੌਚ ਅਤੇ ਭੈੜੀ ਸੰਗਤ 'ਤੇ ਅਤਿ ਕਰੜਾ ਕਟਾਖਸ਼/ਵਿਅੰਗ ਕੱਸਦੇ ਹੋਏ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਰਾਗੁ ਰਾਉੜੀ ਚੇਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ੧੬ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
 ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਨਹਿ ਨ ਹਰਿ ਗੁਨ ਰਾਵਹਿ ॥
 ਬਾਤਨ ਹੀ ਅਸਮਾਨੁ ਗਿਰਾਵਹਿ ॥੧॥
 ਐਸੇ ਲੋਗਾਨ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ॥
 ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਏ ਭਗਤਿ ਤੇ ਬਾਹਜ
 ਤਿਨ ਤੇ ਸਦਾ ਫਰਾਨੇ ਰਹੀਐ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਪਿ ਨ ਦੇਹਿ ਚੁਰੂ ਭਰਿ ਪਾਨੀ ॥
 ਤਿਹ ਨਿੰਦਹਿ ਜਿਹ ਚੰਗਾ ਆਨੀ ॥੨॥
 ਬੈਠਤ ਉਠਤ ਕੁਟਿਲਤਾ ਚਾਲਹਿ ॥
 ਆਪੁ ਰਾਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਘਾਲਹਿ ॥੩॥
 ਛਾਡਿ ਕੁਚਰਚਾ ਆਨ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥
 ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੂ ਕੋ ਕਹਿਓ ਨ ਮਾਨਹਿ ॥੪॥
 ਆਪੁ ਰਾਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਖੋਵਹਿ ॥
 ਆਗਿ ਲਗਾਇ ਮੰਦਰ ਮੈ ਸੋਵਹਿ ॥੫॥
 ਅਵਰਨ ਹਸਤ ਆਪ ਹਹਿ ਕਾਨੇ ॥
 ਤਿਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਬੀਰ ਲਜਾਨੇ ॥੬॥੧॥੪੪॥

(ਅੰਗ ੩੩੨)

(72)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ :

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ 27 ਸੰਪੂਰਨ ਕਥਾ, ਹੋਰ ਪੋਥੀਆਂ ਅਤੇ ਗੰਬਾਂ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਪਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ—

1. ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਉਣਾ, ਰਹਿਤ ਰਖਾਉਣੀ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਢਿੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ।
2. ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪੱਕੇ ਨਿੱਤਨੇਮੀ ਬਣਾਉਣਾ।
3. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰਾਉਣਾ।
4. ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੁਬਾਨੀ ਕੰਠ ਕਰਾਵਉਣੀ।
5. ਵੱਡੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਸਦਾ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ।
6. ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ।
7. ਪੰਬਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਅੰਕੜ ਸਮੇਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ।
8. ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਨਣਾ ਅਤੇ ਟਹਿਲ-ਭਾਵਨੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ।
9. "ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥" ਇਹ ਵਾਕ, ਸਦਾ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਰੱਖਣਾ।
10. "ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥" (ਅੰਗ ੧੩੪੯) ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਜਾਣ ਕੇ, ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ।
11. ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਿਧਾ-ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
12. ਸੁੱਚਮ ਦਾ ਛਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ। ਨਾ ਆਪ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੂਠਾ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਵਾਉਂਦੇ।
13. ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਦਾ ਸ੍ਰੂਪ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ

(73)

- ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤੁਕ ਦਾ ਪਾਠ/ਉਚਾਰਨ ਪੱਛਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਮਹਾਂ-ਵਿਦਵਾਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਆਖਦੇ, ਕਿ ਗੁਰਮੁਖਾ। ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਸਗੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਖਦੇ; ਹਾਂ, ਇਹ ਜੂਰੂ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾਪਾਠ/ਉਚਾਰਨ ‘ਕੀ’ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇੰਨ੍ਹੇ ਵੱਡੇ ਗਿਆਨੀ ਸਨ ਕਿ ਸਿਰਫ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਵਾਰ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਕੇ ਸਮਾਪਿ ਲਾ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਿੱਥੋਂ ਮਰਜ਼ੀ 20-20, 25-25 ਅੰਗ ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅੱਖਰ-ਲਗ-ਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਫਰਕ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਖਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚਾਂਡ/ਅਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਠੀ ਹੈ।
14. ਸੱਚ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪੱਲਿਓਂ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਬੂਠ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ‘ਨੈ-ਐਂਟਰੀ’ (no entry) ਰੱਖਦੇ।
  15. ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਦੇ ਸਮੇਂ, ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ।
  16. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵੀ ਪਿੱਠ, ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਅਰਪ-ਚੱਕਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ।
  17. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਇਹ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਕਿ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿਚੋਂ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿੰਦੇ ਕਿ—

- ਵੱਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉੱਚਾ ਬਾਉ॥ ਉੱਚੇ ਉਪਰਿ ਉੱਚਾ ਨਾਉ॥ (ਅੰਗ 4)
18. ਛੇਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ।
  19. ਆਪ ਤੋਂ ਛੇਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਇਹ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਕਿ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਪੱਟ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਚਰਗਾਹ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਿਥੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਧਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ।
  20. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਕਿ (1) ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡਿਆਂ ਅਤੇ (2) ਰਾਰੀਬਾਂ, ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ, ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਅਸੀਸ ਲੈਣ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿਣਾ।
  21. ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋ ਕੇ, “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ॥” ਬੁਲਾ ਕੇ ਅਤਿ-ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ।
- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਣਾ-ਮੂੰਹੀਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਤੁੱਛ-ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਨਿਮਾਣੀ-ਕਲਮ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਬੱਸ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਨ-ਪੂੜ ਸਦਾ ਹੀ ਮਸਤਕ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਰਹੇ।
- ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਤਤਕਥੇ, ਵਿਦਿਆ-ਮਾਰਤੰਡ, ਪੰਥ ਰਤਨ, ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦੇਣ**
- ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿਚ ਡੇਢ ਸੌ (150) ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕਥਾ ਪੜਾਉਂਦਿਆਂ, ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਾਉਂਦਿਆਂ, ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਲੱਖਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠੀ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਬਣਾਇਆ।

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ, ਕਬਿੱਤ ਤੇ ਸਵੱਖੇ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਈ ਅਤੇ ੧੦, ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਥ ਚੰਦਰ ਨਾਟਕ, ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ, ਬਿਰਤੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਸੋਖਸ ਪੰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ।

ਨਦੀ, ਹੰਸ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਤੁਰਦੀ-ਫਿਰਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਟਕਸਾਲ) ਵਿਚੋਂ ਜਿਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ; ਰਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ, ਕਹਿਣੀ, ਸਹਿਣੀ, ਸ੍ਰਵਣ, ਮੰਣ, ਨਿਧਿਆਸਣ, ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਵੀ ਦਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ। ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਮੁਖ, 'ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਐਬਰੋਡ' (India and Abroad), ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਂ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਥਾ-ਵਾਚਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਮੁਖੀ-ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—

1. ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਪਿੰਡ ਜੋਗੇਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਗੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਵਿੱਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਕੇ, ਸ਼ੁੱਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।
2. ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਭਗਤ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।
3. ਗਿਆਨੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਮੰਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕਥਾਵਾਚਕ, ਜੋ ਵਿਦਵਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੀ ਸਨ।
4. ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਵਿਚਰ ਕੇ ਭਾਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।
5. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
6. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਾੜ, ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

7. ਬਾਬਾ ਮੇਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿ-ਰਕਤ, ਪਿੰਡ ਮੰਡਿਆਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠੀ ਬਣਾਇਆ।
8. ਗਿਆਨੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਰਤੀ, ਪਿੰਡ ਮਾਲੂਕਾ ਫੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠੀ ਬਣਾਏ।
9. ਗਿਆਨੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਨਿਆਲੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੋਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।
10. ਗਿਆਨੀ ਜੋਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਜ਼।
11. ਗਿਆਨੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਲਕੱਤੇ ਵਾਲੇ।
12. ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਰਹੰਦ।
13. ਗਿਆਨੀ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਠੱਕਰਵਾਲ।
14. ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਤੂ ਸਾਹਿਬ।
15. ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਸੋਵਾਲ।
16. ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੈਰੋਬੀ।
17. ਗਿਆਨੀ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਏ।
18. ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗ, ਉੱਪਲਹੇੜੀ।
19. ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾੜੀ ਮੋਘਾਂ।
20. ਗਿਆਨੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਾਲੇ।
21. ਗਿਆਨੀ ਜੋਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਾਰਪੁਰੀ।
22. ਗਿਆਨੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਕਬੇ ਵਾਲੇ।
23. ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਡੇਅਲਾ।
24. ਗਿਆਨੀ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੈਂਬਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
25. ਗਿਆਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ।
26. ਗਿਆਨੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਾਢਾ ਸਾਹਿਬ।
27. ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।
28. ਵੈਦ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਪਾਰਾਏ ਕਲਾਂ।

29. ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ।
30. ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਾਲੇ।
31. ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗੰਬੀ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
32. ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ, ਗੰਬੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।
33. ਗਿਆਨੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੰਬੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
34. ਭਾਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੈਂਡ ਗੰਬੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।
35. ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬੱਧਨੀ ਕਲਾਂ।
36. ਸੰਤ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਵਾਲੇ।
37. ਸੰਤ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਖੇੜੀ ਜੱਟਾਂ।
38. ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।
39. ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮੀ।
40. ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੇਠੂਵਾਲੀ।

ਉਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ, ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਜੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਣਗਿਣਤ ਗਿਆਨੀ, ਪਾਠੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵਿੱਦਿਆ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣੇ ਅਤੇ ਸਭ ਨੇ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਿੱਖ-ਧਰਮ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਦੀ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਛੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਕਰੇ, ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

1. ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਤੋਵਾਲੀ ਗਲੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
“ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ, 108 ਪਰਮ ਪੂਜਾਇ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪੂਰਨ ਪੇਮੀ, ਦਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸੀ, ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ, ਸਹਿਣੀ ਦੇ ਪੂਰਨ ਧਨੀ, ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ, ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਭੰਡਾਰ, ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ।”

2. ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
“ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿਆਨੀ, ਪੰਥ ਦੇ ਰਤਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ।”
3. ਸੰਤ ਰਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
“ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ।”
4. ਬੀਬੀ ਨਿਰਮਲ ਕੌਰ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ :
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਣ ਕਿ 'ਹਾਰ ਚਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਗ੍ਹ ਜੀਤਾ॥' ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।”
5. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੈਂਡ ਗੰਬੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ :
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਗੁਣ ਸੀ—ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੇ॥”
6. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਅੱਛਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ :
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਗੁਣ— ਜਨਮ ਮਰਣ ਢੁਹੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥”
7. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੌਰਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ
“ਸੰਤਹੁ ਬਨਜਿਆ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਐਸੀ ਖੇਪ ਹਮਾਰੀ॥”
8. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੰਬੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ :
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਐਸੇ ਮਾਰਤੰਡ ਸਨ, ਜੋ ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖੇ ਪ੍ਰਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਸਰਲ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਬੰਦਾ ਵੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।”
9. ਸੰਤ ਛਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ੈਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ :
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਐਸੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਮਾਣ ਹੈ।”

10. ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ
ਸਾਬਤ ਹੋਏ।”
11. ਜਬੇਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਮਰਾਨੰਗਲ :
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ ਸਾਧੂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਲੀ ਬਣ
ਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੂਪ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬਾਗ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ
ਲਾਏ।”
12. ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ :
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸਰਬ ਗੁਣਾਂ ਅਲੰਕਿਤ, ਧਰਮ ਮੂਰਤੀ, ਪਰਮ ਹਿਤਕਾਰੀ,
ਕਿਪਾਲੂ, ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਅਥਾਹ ਸਾਗਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ
ਦਾਸ ਦੀ ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।”
13. ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਐਡੀਟਰ ‘ਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ’, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਉੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਸਾਧੂ ਸਨ।”
14. ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ
“ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਛ ਭੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ।”
15. ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।”
16. ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ‘ਰਹਿਣੀ ਰਹੈ ਸੋਈ ਸਿੱਖ ਮੇਰਾ॥’, ਦੇ ਵਾਕ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰ
ਵਿਖਾਇਆ।”
17. ਸ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ.
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਚੁੰਬਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।”
18. ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ.
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਬਾਬਤ ਕੁਛ ਵੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ, ਬੱਸ ਨਮਸਕਾਰ ਹੀ
ਨਮਸਕਾਰ।”
19. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਛਲ

(80)

“ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਲਾ ਦਾ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਨ ਵਰਗਾ ਇਕ
ਮੌਤੀ ਸਨ।”

20. ਪ੍ਰਫੈਸਰ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪਟਿਆਲਾ :
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉੱਪਰ ਚੌਰ
ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ।”
21. ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਖੀਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾਨਗਰ
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ
ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਾਣ ਸੀ।”
22. ਗਿਆਨੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
“ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਸਨ।”
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨਸਾਰ ਵਿਚਾਰੀਏ
ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਤੁਕਾਂ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ
ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ –
ਓਹ ਧਨਵੰਤੁ ਕੁਲਵੰਤੁ ਪਤਿਵੰਤੁ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਜਿਸੁ ਰਿਦੈ ਭਗਵੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ ॥
ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ ॥
ਜਨ ਆਵਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ ॥
ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥
ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥੯॥੨੩॥

(ਅੰਗ ੨੦੫)

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਘੋਲ-ਘੁਮਾਈ
ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਣਾ, ਕਦੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕੁਝ
ਮੂਰਖ, ਅਗਿਆਨੀ, ਈਰਖਾਲੂ, ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੀ ਸੱਚ ਨੂੰ
ਨਿੰਦਣਾ ਅਤੇ ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ
ਚਲਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੰਦਕਰਮੀ ਲੋਕ,

(81)

ਜੋ ਕਿਸੇ ਗਿਣੀਮਿਥੀ ਸਾਜ਼ਿਸ ਅਪੀਨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਅਕਿਤਘਣ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਵੇਖ ਕੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸਿਰ ਨਿਵ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਪਲ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਦਾ ਈਰਖਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਡਾ ਭਾਗੀ ਅਕਿਤਘਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ੩ਪਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ ੯ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਥਾਨਕਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ—

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ ਪਾਸ, ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਨੌਟ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਜ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਥੇ ਤੋਂ ਬੋੜਾ ਪਿੱਛੇ, ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਸਾਜ਼ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਬੋਹੜ ਦਾ ਦਰਖਤ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਦਾੜੀ ਰੂਪ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਨੂੰ ਲਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੋ ਧਰਤੀ! ਤੇਰੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਪਰਬਤ, ਪਹਾੜ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਟੀਆਂ ਅਸਮਾਨ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਕਿਲੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ, ਤੇਰੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ, ਦਰਿਆ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਦਰਖਤ ਜੋ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਤੇਰੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਭਾਰ ਪਾਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਹਾਥੀਆਂ ਵਰਗੇ ਜੀਵ-ਜੀਤ, ਤੇਰੇ ਧਰਾਤਲ 'ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ? ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮਰੱਥਾ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ/ਰਤਾ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦਾ। ਹਾਂ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਅਕਿਤਘਣ ਲੋਕ ਤੁਰੇ-ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਗੰਦ ਅਖੀਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮੰਦੀ

ਹਾਂ, ਪਰ ਅਕਿਤਘਣ ਲੋਕ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਉਪਕਾਰ/ਅਹਿਸਾਨ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮੰਦੇ ਹਨ।

ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੂਲ-ਪਾਠ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ—

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਪਰਬਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਖੰਦੇ ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਕੋਟ ਗੜ ਘਰ ਬਾਰ ਦਿਸੇਂਦੇ ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਸਾਇਰਾਂ ਨਦ ਵਾਹ ਵਹੰਦੇ ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਤਰੁਵਰਾਂ ਫਲ ਸੁਫਲ ਫਲੰਦੇ ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਅਣਗਾਣਤ ਫਿਰੰਦੇ ।
ਭਾਰੇ ਭੁਈਂ ਅਕਿਰਤਘਣ ਮੰਦੀ ਹੂ ਮੰਦੇ ॥੮॥

(ਵਾਰ ੩੫, ਪਉੜੀ ੮)

ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਮੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਦਿਸ਼ਟਾਂਤ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਵਾਰ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕੇ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਾਬ ਪਾ ਕੇ ਰਿੰਨਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਸ/ਮੀਟ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਦੀ ਥੋਪਗੀ ਰੂਪ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਭੈੜੀ ਬੂ/ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮਰੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਇਕ ਕੱਪੜਾ ਭਿਉਂ ਕੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਥੋਪਗੀ ਨੂੰ ਢੱਕ/ਕੱਜ ਕੇ, ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਗ-ਵਿਲਾਸ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਲੈ ਚੱਲੀ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਸਕੇ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਅੱਗੇ ਇਕ ਦਾਨਾ/ਸਿਆਣਾ ਆਦਮੀ ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਬਦਬੂ ਆਉਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇਹ ਕੀ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਇਤਨੀ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾਨੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਢੱਕਿਆ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਢੱਕੀਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਬੋਲੀ! ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਢੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਕਿਤਘਣ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਖਾਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਅਕਿਤਘਣ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜੀ ਹੈ। ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੂਲ-ਪਾਠ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ—

ਮਦ ਵਿਚਿ ਰਿਧਾ ਪਾਇ ਕੈ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਮਾਸੁ ।

ਪਰਿਆ ਮਾਣਸ ਥੋਪਗੀ ਤਿਸੁ ਮੰਦੀ ਵਾਸੁ ।

ਰਤੁ ਭਰਿਆ ਕਪੜਾ ਕਰਿ ਕਜਣੁ ਤਾਸੁ।
 ਢਕਿ ਲੈ ਚਲੋ ਚੂਹੜੀ ਕਰਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੁ।
 ਅਖਿ ਸੁਣਾਏ ਪੁਛਿਆ ਲਹੇ ਵਿਸਵਾਸੁ।
 ਨਦਰੀ ਪਵੈ ਅਕਿਰਤਘਣੁ ਮਤੁ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥੯॥

(ਵਾਰ ੩੫, ਪਉੜੀ ੯)

ਸੋ, ਪਾਠਕ-ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਇਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮੱਤੀਆਂ, ਮੂਰਖਾਂ, ਅਗਿਆਨੀਆਂ, ਅਖੰਤੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਇਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ-ਭੇਖੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਕੁਫਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਲਾਫ਼ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਲੋਕ ਸੁਖੀਆ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾਉਣ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤੀਸਰੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਰਾਜਯੋਗੀ, ਬਹੁਮਿਆਨੀ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕੀਰਤਨੀਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਦੀ ਸੁਰ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਵੀ ਮੰਤਰ-ਮੁਗਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਸਨ—

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਸੂਝਵਾਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਜੋ ਅੱਖੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਦੇਖੀ, ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਪੈਦਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਢੱਕੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਸਾਸ-ਗਿਰਾਸ, ਇਕ-ਰਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ, ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਕੇ, ਸ਼ਬਦ (ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ) ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ/ਲਿਵ ਜੋੜ ਕੇ, ਆਪਾ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਸਹਿਤ, ਪੂਰਨ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ, ਸ਼ੋਖ ਅਦਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ (ਵਾਸੇ, ਢੋਲਕ ਅਤੇ ਚਿਮਟਿਆਂ) ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ, ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਈ ਸੱਪ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ੍ਹ ਕਰਕੇ, ਜਿਧਰੋਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਆਪਾ ਹਾਰ ਕੇ, ਮੰਤਰ-ਮੁਗਧ ਹੋਏ-ਹੋਏ, ਇਕ-ਟਕ ਬੈਠ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਿਦਵਾਨ

ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਢੱਕੀ ਦੇ ਉੱਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਲੰਘ ਕੇ, ਮੇਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਮੇਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲੋਂ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀ, ਢੱਕੀ ਉੱਤੇ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਆਪਾ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਸਨ ਕਿ ਖੜਕਾਕਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਅਹਿੱਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਕੀਰਤਨ-ਰਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਕੀਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣਾ ਕੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਸੋ, ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚੱਪੋ-ਚੱਪੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ—‘ਬਾਣੀ ਉਚਰਹਿ ਸਾਧ ਜਨ ਅਮਿਉ ਚਲਹਿ ਝਰਣੇ ॥’ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਝੜੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, 14 ਲੱਖ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆ।

ਪਰ ਅੱਜ ਬੜੇ ਖੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ, ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ, ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਦੱਸੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਭਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ, ਦਾਸਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਤਿ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਭਾਜ਼ ਦੇਣ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹਾਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੰਥੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਬਹੁਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ

ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ, ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਰੰਗੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਡਿੱਟੀ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਰਾਈਫਲ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੇ। ਜਦੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਐਸੇ

ਸਮਾਪੀ-ਇਸਥਿਤ ਹੋਏ ਕਿ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਗਏ ਹੀ ਨਾ। ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਤੱਖਲਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕੁਝਾਹੀ ਦੇ ਬਦਲੇ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਜੇ, ਪੁੱਛਿਆ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਤਾਂ ਸੀ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਾਈਨ (ਹਸਤਾਖਰ) ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਹੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪ ਮੇਰੇ ਥਾਂ ਆ ਕੇ ਡਿਊਟੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਰੈਂਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਹੋ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਡਰਾਵਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ ਤਦ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟਣਾ। ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਮਹਾਂਵਾਕ—‘ਸੰਤਨ ਅਵਰ ਨ ਕਾਹੂ ਜਾਨੀ॥ ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਜਾ ਕੈ ਪਾਖ ਸੁਆਮੀ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥’ (ਅੰਗ ੧੧) ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਇਹੀ ਜਿੱਦ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਕੱਟੋਗੇ ਤਾਂ ਤਦ ਹੀ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ-ਰਜਿਸਟਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਿਕਾਰਡ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੱਚੁੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਮ, ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਫੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼/ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਦਭੂਤ ਕੌਤਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ, ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲੋਕ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਇਕ ਇੱਟ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ, ਟੋਕਰੀ ਢੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਮਨਮੱਤੀਏ ਲੋਕ, ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਲੀਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਾਸਾਂ ਵਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝਗੀ

ਭਾਂਡੇ ਨੂੰ ਚੁਰਾਹੇ ਵਿਚ ਭੰਨਣ ਅਤੇ ਹਰ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਬੋਲਣਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੰਜਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਿਆਨੀ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ‘ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ’

ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵੀ ਉਹ ਠਹਿਰੇ, ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਕੁੱਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਭਜਨ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਕੁੱਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾੜ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਕੁੱਕੀ ਰੂਹ, ਤਿਆਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਫਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਦੇ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ-ਫਲਸਥੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ, ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋ-ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਕੇ ਕੇਵਲ ਈਰਖਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਉਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝਗੀ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਧ-ਛੁਲ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਛੇਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਿਆਨੀ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਅਭੇਦ ਆਤਮਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ‘ਰਾਮ ਪੁਰ ਖੇੜੇ ਵਾਲੇ’

ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਪੁਰ ਖੇੜਾ), ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਦਸੂਰੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲ ਕਸਬੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੱਦੀ-ਨਸ਼ੀਨ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੇਲਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ—‘ਜੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ?’, ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਦਾਸਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਠਕ-ਜਨਾਂ/ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਆਂ ਉਹ ਗੁਹਾਜ ਗੱਲਾਂ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਉੱਚੀ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਭਾਗੀ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆ-ਕਲਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ

ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ, ਆਪ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਮਿਰਿਆਦਾ ਸਮਝਾਈ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਪਸਾਦਿ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਿਨ੍ਹੇ ਰੁਮਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਉਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਹਨਾਂ-ਕਿਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੱਖ-ਆਸਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਮਿਰਿਆਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਆਦਿ, ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ, ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗੰਥ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਗੰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਵੋਗੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਥ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਮੌਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਿਆ।

ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀ, ਅਖੋਤੀ ਪੰਜਾਇਤੀ, ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੋ ਮਹਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨਿੰਦਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਹੋ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾੜ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਰਤਮਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਦਿਆ-ਮਾਰਤੰਡ, ਪਦਮ-ਭੂਸ਼ਨ, ਵੇਦਾਂਤ ਅਚਾਰੀਆ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁੱਡਾ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵਾ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੱਦੋਕੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਲਹੌਰਾਂ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵੰਦੀ ਕਲਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪ੍ਰਦਾ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ/ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਭਾਰੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਭਗਵੰਤ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਲਈ ਮਹਾਨ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੁੰਮਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕਟ-ਮਣੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਦਿਨ-ਗਤ ਇਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿਹੋਵੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਢੱਚਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਦਲੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੇੜੀ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ/ਪ੍ਰਸਾਰ ਹਿੱਤ ਮਹਾਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੰਥ ਦਿਨ ਦੁੱਗਣੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਚੌਗਣੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ, ਅਧਿਆਤਮਿਕਵਾਦ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁੱਖਣੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥ ਲਈ ਸੇਚ ਹੀ ਕੇਵਲ ਬਿਖੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾਵਿਚ ਕਦੀ ਇਕ ਇੱਟ ਵੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਾ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਥਾ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬੁੱਢ-ਬਲੇਢ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਭ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਸੰਤ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੂਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧਗਵਾੜੇ (ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛਾਹੜ ਸੰਗਤਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪੰਥ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਭਾਰੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੀਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸ੍ਰੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੜ੍ਹੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਆਦਿਕ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਘਰਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਉਸਾਰੀ ਕਰ ਕੇ, ਟੋਕਰੀ ਢੋ ਕੇ, ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਵੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੰਦੇੜ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵੱਡਿਆਈ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸੱਚੰਦ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਿਠ ਬੋਲੜੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੁੱਚੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਪਰਨਾਏ ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਰੱਬ-ਰੱਤੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜ ਦਾ ਇਕ ਬਹੀਕ ਜਿਹਾ ਕਣ।

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਸਿੱਧੀਆਂ ਪਾਰਨਾ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੰਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਰੋਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥
(ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਪਉੜੀ ੧੯, ਅੰਗ ੯੧੯)

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੈ ॥

(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੩੫੦)

ਪਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਕੋਈ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਜੇਕਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ 12 ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ 12 ਸਾਲ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 24 ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਬਹੁਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਲਜੁੱਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਪੀਨ, ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਅਕਲ, ਮੱਤ, ਬੁੱਧ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਵਿਚਾਰਨੀ ਇਸ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ। ਸੋ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ, ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ-ਘਰ ਤੋਂ 'ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ', ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ

ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮਾਤਰ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ, ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪੂਰਵੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਾਵਿਆ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੌਖਿਆ ਅਤੇ ਸਰਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ, ਅਰਥਾਂ ਸਹਿਤ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਵਣ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮਾਤਰ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਬੁੱਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ-ਘਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗਾਂ, ਯੁੱਧਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਡੀ-ਪ੍ਰਬਾਦ ਦਾ ਨਿਯਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਢਾਡੀ ਜਥੇ, ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਵੀਰਾਂ, ਬਹਾਦਰਾਂ, ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ, ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਧੁਨੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਗਾਊਂਦੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਰਾਂ ਆਪ ਸੁਵਣ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਇਨਾਮ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਾਡੀ-ਜਥੇ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੀਰ-ਰਸ, ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀਰਤਾ ਭਰਦੇ।

ਸੋ, Same ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਲਜੁੱਗ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬੁੱਧ ਹੋਰ ਘੱਟਦੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਾਗ-ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਰਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਾਜੀ ਹੋਈ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ/ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਇਨਸਾਨੀ ਜਾਮੇ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਆਪਣੇ ਦਰ-ਘਰ ਤੋਂ, ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਤੱਤਬੇਤੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਰਾਜਯੋਗੀ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼, ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ—ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਾਊਣਾ। (ਭਾਵ-ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਸਰਲ ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਾਊਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮਾਤਰ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕੇ।) ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ/ਕਥਾ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਕਥਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਾਊਣ ਦੀ ਪ੍ਰਬਾਦ, ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੀ ਜਿਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ

ਬਣਾਉਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਤੁਕ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ. ਸਗੋਂ ਰੰਚਕ-ਮਾਤ ਭੀ ਅੰਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਆਪਣਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਸੀ।

ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਨੇ ਐਸਾ ਰੰਗ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ (India and Abroad) ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਬੁੱਧ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਤਹਿਤ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਚੱਪੇ-ਚੱਪੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਯੁਮਾਂ ਪਾਈਆਂ ਕਿ ਦੁਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵੱਲ ਸਿੱਚੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਇਸ ਸਫਲ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਈਸਾਈਆਂ, ਪਾਰਸੀਆਂ, ਬੈਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 18 ਲੱਖ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣੀ ਵੀ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਰਾਗ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਧਨੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗੁਣੀ, ਗਿਆਨੀ, ਰਾਗੀ, ਰਥਾਬੀ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।

ਇਸੇ ਸਿੱਖੀਆਂ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਨਿਖਾਰਿਆ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ 14 ਲੱਖ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਜਿਸ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਦੇ ਦੇਖੇ ਰਾਏ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਦੋਂ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਾਈ ਹੈ ਆਦਿ। ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਇਸ ਸਫਲ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ/ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾ ਕੇ, ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਇਸ ਨਿਰਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੋਰੀ ਨਸਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀਲ ਸੁੰਟਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼

ਇਕ-ਮਨ, ਇਕ-ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਹਰਮੌਨੀਅਮ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ 'ਤੇ ਉੰਗਲਾਂ ਰੱਖਦੇ, ਤਾਂ ਉੱਡਦੇ ਪੰਛੀ, ਆਪਣੀ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਲ ਕੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਢੱਕੀ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ, ਸੱਪ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੂੰਧਾਰ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪੁਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਆਪਾ ਹਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਥੰਮ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸਾਥੂ ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ, ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਸਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਗ ਵਾਲਾ, ਆਪਣੀ ਮੂਰਖ ਜੰਡਲੀ ਪੈ: ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀਆਂ ਝੂਠ ਨਾਲ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ' ਵਿਚ ਮੂਰਖਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀਆਂ ਧਾਰਨਾਂ ਵਾਲਿਓ ! ਸ਼ਰਮ ਕਰੋ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਜਨ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ, ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਖੀਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਖਸ.ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਛਾਪਦਾ ਇਕ ਅੜਬਾਰ 'ਸਪੋਕਸਮੈਨ' ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਨਿੱਤ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀ ਨਿੰਦਿਆ ਰੂਪ ਸਵਾਹ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਝੂਠ ਉਗਲਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕਵਾਦ ਤੋਂ ਸੱਖਣਿਆਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਖੰਤੀ, ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਕੀ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੋ-ਜਿਹੀ ਇਹ ਬਕੜਵਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਜਿਹਾ ਬਕੜਵਾਸ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਰਥਾਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਕੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ, ਨਿੱਤ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਢਾਡੀ-ਪ੍ਰਥਾ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਯੋਧਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਰ-ਰਸ ਭਰ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਜੰਗ ਜਿੱਤੇ ਸਨ।

ਸੋ, ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਅਤੇ 'ਸਪੋਕਸਮੈਨ' ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਇਹ ਅਖੰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਉਹ ਟੋਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਬਿੜ ਨੂੰ ਹਰ ਸਕਿੰਟ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਏ, ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਿਸਦੇ ਤਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਤਣੇ ਅਤੇ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡਿਆ, ਪਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਫਿਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਪਰ ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੇ ਚਾਲ ਵਰਤ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨਕਾਬ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਦਿੱਖ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ, ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ, ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਦੇ ਝੂਠ ਰੂਪ ਕੁਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਗਾਹੀ ਖੁੰਢਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ। ਸੋ, ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਤਤਪਰ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬਿਛ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ ਦੇ ਤੁਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦੇਸਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਬਣਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।

1. ਵਾਜਾ ਹਰਮੌਨੀਅਮ
2. ਮ੍ਰਿਦੰਗ
3. ਇਕ ਜਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਿਮਟੇ

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ।

ਪਹਿਲੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈ ?

ਇਕ ਦਿਨ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਜਿਆ ਗੋਇਆ ਸੀ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀਓ! ਕਈ ਮਨਮੱਤੀਏ, ਸੁਆਰਥੀ ਲੋਕ, ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਹੈ, ਉਹ ਮਨਮੱਤੀਏ ਲੋਕ, ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਬ ਲਈ ਰਚੀ ਬਾਣੀ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਲਗੱਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਕਿਸ ਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਆਪ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਸੇ ਨੂੰ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿਓ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮਾਤਰ ਦਾ ਉਪਾਰ ਹੋ ਸਕੇ।

ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਚੌਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਧੋਬੀਆਂ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਇਂਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਹਨ (ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਸਾਉਤਰ ਸਨ—ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ), ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਸੰਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉਥੋਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੋਥੀਆਂ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸ, ਉਸ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਹੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹੁ ਕੇ ਪੋਥੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬੂਹਾ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਣ 'ਤੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ, ਵਾਪਸ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਜੇਕਰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਆਵਾਂ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੱਸੇ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸੌਰ ਜਾਵੇ। ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੁਲ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬੂਹੇ ਦੀ ਚੂਥੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮਾਪਿ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ, ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਰਾਤ, ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਮਾਮਾ ‘ਬਾਬਾ ਮੋਹਗੀ ਜੀ’ ਪਾਸ ਬਿਸ਼ਾਗ ਕਰ ਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਉਪਰੰਤ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੰਬੂਰਾ (ਇਕ ਸਾਜ਼) ਲੈ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਹੇਠਾਂ, ਗਲੀ ਵਿਚ ਭੁੰਜੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ-ਮਨ, ਇਕ-ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਤੰਬੂਰਾ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ

ਗੁਝੀ ਮਹਲਾ ੫॥

ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਉੱਚੇ ਮੰਦਰ ਮਹਲ ਅਪਾਰਾ॥

ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਸੋਹਨਿ ਦੂਆਰ ਜੀਉ ਸੰਤ ਧਰਮਸਾਲਾ॥

ਧਰਮਸਾਲ ਅਪਾਰ ਦੈਆਰ ਠਾਕੁਰ ਸਦਾ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੇ॥

ਜਹ ਸਾਧ ਸੰਤ ਇਕੜ੍ਹ ਹੋਵਹਿ ਤਹਾ ਤੁਝਹਿ ਧਿਆਵਹੇ॥
ਕਰਿ ਦਇਆ ਦਇਆਲ ਸੁਆਪੀ ਹੋਹੁ ਦੀਨ ਕ੍ਰਿਪਾਰਾ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਦਰਸ ਪਿਆਸੇ ਮਿਲਿ ਦਰਸਨ ਸੁਖ ਸਾਰਾ॥੧॥

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਪਦ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਤਾਕੀ ਖੋਲ੍ਹੁ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁੰਜੇ ਹੀ ਬੈਠਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਿਆ—ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਕਰਕੇ, ਤ੍ਰਿਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਲੈ ਲਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਬਾਣੀ ਵੀ ਲੈਣ ਆ ਗਏ ਹੋ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਤੰਬੂਰੇ ਦੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ।

ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਅਨੂਪ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ॥
ਮੋਹਨ ਤੂੰ ਮਾਨਹਿ ਏਕੁ ਜੀ ਅਵਰ ਸਭ ਰਾਲੀ॥
ਮਾਨਹਿ ਤ ਏਕੁ ਅਲੇਖੁ ਠਾਕੁਰੁ ਜਿਨਹਿ ਸਭ ਕਲ ਧਾਰੀਆ॥
ਤੁਧੁ ਬਚਨਿ ਗੁਰ ਕੈ ਵਾਸਿ ਕੀਆ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਬਨਵਾਰੀਆ॥
ਤੂੰ ਆਪਿ ਚਲਿਆ ਆਪਿ ਰਹਿਆ ਆਪਿ ਸਭ ਕਲ ਧਾਰੀਆ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਪੈਜ ਰਾਖਹੁ ਸਭ ਸੇਵਕ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀਆ॥੨॥

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਪਦ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਜਸ ਸੁਣ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਲੈ ਕੇ, ਚੁਬਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ, ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸੈਚੀਆਂ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਪਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ

ਮੋਹਨ ਤੁਧੁ ਸਤਸੰਗਤਿ ਧਿਆਵੈ ਦਰਸ ਧਿਆਨਾ॥
ਮੋਹਨ ਜਮੁ ਨੇੜਿ ਨਾ ਆਵੈ ਤੁਧੁ ਜਪਹਿ ਨਿਦਾਨਾ॥
ਜਮਕਾਲੁ ਤਿਨ ਕਉ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਜੋ ਇਕ ਮਨਿ ਧਿਆਵਹੇ॥
ਮਨਿ ਬਚਨਿ ਕਰਮਿ ਜਿ ਤੁਧੁ ਅਰਾਧਹਿ ਸੇ ਸਭੇ ਫਲ ਪਾਵਹੇ॥
ਮਲ ਮੂਤ ਮੂੜ ਜਿ ਮੁਗਧ ਹੋਤੇ ਸਿ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਸੁਗਿਆਨਾ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਰਾਜੁ ਨਿਹਚਲੁ ਪੁਰਖ ਭਗਵਾਨਾ॥੩॥

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਹ ਤੀਸਰਾ ਪਦ, ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸਰਪਾ ਨਾਲ ਭਿੱਜਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੁਬਾਰੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰੇ ਅਤੇ ਪੋਥੀਆਂ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ, ਵਾਪਸ ਚੁਬਾਰੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੋਥੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ

ਮੋਹਨ ਤੂੰ ਸੁਫਲੁ ਫਲਿਆ ਸਣੁ ਪਰਵਾਰੇ ॥
ਮੋਹਨ ਪੁੜ੍ਹ ਮੀਤ ਭਾਈ ਕੁਟੰਬ ਸਭਿ ਤਾਰੇ ॥
ਤਾਰਿਆ ਜਹਾਨੁ ਲਹਿਆ ਅਭਿਮਾਨੁ ਜਿਨੀ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥
ਜਿਨੀ ਤੁਧਨੋ ਧੰਨੁ ਕਹਿਆ ਤਿਨ ਜਮੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਇਆ ॥
ਬੇਅੰਤ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਕਬੈ ਨ ਜਾਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਮੁਰਚੇ ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਟੇਕ ਰਾਖੀ ਜਿਤੁ ਲਗ ਤਰਿਆ ਸੰਸਾਰੇ ॥੪॥

(ਅੰਗ ੨੪੮)

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਹ ਚੌਥਾ ਪਦ, ਤੰਬੂਰੇ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਧੁਨ ਨਾਲ ਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੁਣ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਜੀ ਚੁਥਾਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਸਮਾਪੀ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਮਹਾਂਕਵੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਸ ਉਥਾਨਕਾ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਪੋਥੀਆਂ ਲੋਨਿ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗ.ਪੁ.ਸੂ., ਰਾਸਿ ੩, ਅੰਸੂ ੩੬)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਤੋਂ ਪੋਥੀਆਂ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਛੋਟੇ ਮਾਮਾ 'ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ' ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਰਾਤ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰ ਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਤੇ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ, ਬਿਆਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ 'ਬਾਬਾ ਅਨੰਦ ਜੀ' ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਅਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਵੀ ਸਨ।

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਪਿ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਬਚਨ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ

(98)

ਆਪਣੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਭ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕਰੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਓ। ਤਦ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਬਚਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਾਰੀ ਪਾਸੋਂ ਲਿਖਵਾ ਲਏ ਅਤੇ ਉਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਦੁ' ਰੱਖਿਆ। ਇਹ 'ਸਦੁ' ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੰਬ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ ੯੨੩ ਉਪਰ, ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਬਚਨ ਇਹ ਹਨ

ਕਹੈ ਸੁੰਦਰੁ ਸੁਣਹੁ ਸੰਤਹੁ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਪੈਰੀ ਪਾਇ ਜੀਉ ॥੯॥੧॥

(ਅੰਗ ੯੨੩)

ਉਪਰੰਤ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਪਾਲਕੀ ਮੰਗਵਾ ਦਿਓ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦੋ ਪੋਥੀਆਂ ਬਿਗਾਜਮਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੈ ਜਾਈਏ। ਮਾਮਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪਾਲਕੀ ਮੰਗਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੋਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ, ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਰੱਬ-ਰੂਪ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਈਆਂ ਵਿਚ 'ਮਖਰਾ' ਨਾਮੀ ਭੱਟ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਧਰਨਿ ਗਗਨ ਨਵ ਖੰਡ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਸੁਨ੍ਹੂਪੀ ਰਹਿਓ ਰਤਿ ॥

ਭਨਿ ਮਖਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦੁ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨੁ ਪਰਤਖੁ ਰਹਿ ॥੧॥੧੯॥

(ਸਵੱਈਏ ਮਹਲੇ ੫ ਕੇ, ਅੰਗ ੧੪੦੯)

ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਚੌਰ ਕਰਦੇ, ਸੰਖਾਂ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੈ ਜੈ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ।

ਨੋਟ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਗ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਗੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਾਲਕੀ, ਅੱਜ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਇਕ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਸਭਰਾ' ਅਤੇ ਪ੍ਰ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦਾ ਠੇਕਾ ਹੀ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, 'ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ' ਨਾਮੀ

(99)

ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਕੁਫਰ ਤੌਲਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਸੈਂਚੀਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਫਰੇਬ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੱਗਾ-ਜਾਹਰ ਸੱਚ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮੂਰਖ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਇਸ ਕਦਰ ਗਿਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੂਠ ਅਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਝੁਕਾਕ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਮਨਮੱਤ ਅਤੇ ਮੂਰਖਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਪਾਗਲ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਬੇਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ ਦਿਨ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਛਾਪੀ ਸੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇ. ਇੰਦਰ ਸਿੱਧ ਘੱਗਾ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੱਧ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਵੱਧ-ਘੱਟ ਰੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਬਖੇੜਾ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਸੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪ੍ਰੇ. ਇੰਦਰ ਸਿੱਧ ਘੱਗਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੱਧ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਨ, ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਨਿਰਣਾ ਲੈਣ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਟਕਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਨਕਰ ਹੋ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੱਧ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਹਗੀ ਸਿੱਧ ਨਲੂਆ, ਸਿੱਖ ਕੈਮ ਦਾ ਨਿਪੜਕ ਜਰਨੈਲ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਖਬਰ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਜੰਗ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ declare ਕਰਨਾ (ਐਲਾਨਣਾ) ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੱਧ ਆਪ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਸੀ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਟਕਸਾਲ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਖਬਰ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਾ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਭੇਦ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੇ. ਇੰਦਰ ਸਿੱਧ ਘੱਗੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਯਹਿਆ ਹੈ? ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨਿੰਦਕ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਮੰਦ ਕਰਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਹੀ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਪਿੰਡ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਸ਼ਹਿਰ, ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਵਿਦੇਸ਼, ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਦਿਨ,

ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਰਾਤ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਸੋਕਾ, ਭਾਵੇਂ ਬਰਸਾਤ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਸੁਥਾ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਸ਼ਾਮ, ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਅਤੇ ਝੂਠ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ। ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ, ਤੂੰ ਹੈ ਕੋਈ ਸ਼ੈਤਾਨ।

ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ' ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੜ੍ਹੇ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ, ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਸ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੈਜ਼ੂਦਗੀ ਦੇਖ ਕੇ, 'ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ' ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਝੂਠ ਸਬੰਧੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਾਓ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ, ਇਸ ਪੜ੍ਹੇ, ਸੁਣੇ, ਦੇਖੋ ਝੂਠ ਸਬੰਧੀ ਖਿਮਾ ਲਈ ਜਾਚਨਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੇ ਹੋਏ ਨਿਰੇ ਝੂਠ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੱਚ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ, ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ ਭਰ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਬੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹੁਰੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪਰਦੱਛਣਾ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਇਆ। ਉਪਰੰਤ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਖੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਦਾਤੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ-ਸਿਖਾਏ, ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਵਾਰਤਾ, ਬਾਬਾ ਦਾਤੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਆਪ ਉਸ ਸ਼ੁਣਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਉਸ ਲੱਤ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹ ਹਟਾ ਦਿਓ। ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦਾਤੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਦੀਨਤਾਈ ਦੇਖ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤ-ਕਮਲ ਫੇਰ ਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹ ਢੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਬਾ ਦਾਤੂ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਕੇ, ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦਾਤੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ, ਆਪਣੀ ਅਖੰਡ

ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਜੀ, ਆਪਣਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਕਰ ਕੇ, ਮੇਰੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਰੁਣ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੋਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਚੁਕਵਾ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸੰਖਾਂ ਤੇ ਨਰਸਿੰਘਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਅਤੇ 'ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਕ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੋਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਾਹਿਬ (ਦੁੱਖ ਭੇਜਨੀ ਬੇਗੀ ਨੇੜੇ) ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਵੀ ਪਾਸ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਕੜਾਹ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੋਥੀਆਂ ਪਾਸ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਿਸ਼ਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠੇ ਕੇ, ਆਪ ਜੀ ਸੰਚ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਫਿਰ ਬੜੇ ਸਾਹਿਬ, ਪੋਥੀਆਂ ਪਾਸ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਦੇਖੋ, ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਆਗਿਆ ਸੁਣ ਕੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਿਆਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਇਕ ਬੇਗੀਆਂ ਦੇ ਝੂੰਡ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਛੱਪੜੀ ਪਰ, ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਤੰਬੂ, ਕਨਾਤਾਂ ਲਗਵਾ ਦਿਓ, ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ, ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਯਥਾ-ਹੁਕਮ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਕੇ, ਉਪਰ ਤੰਬੂ ਤੇ ਕਨਾਤਾਂ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਜਦ ਸਭ ਸਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਤਦ ਆਪ ਪੋਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ

ਚੁਕਵਾ ਕੇ, ਇਸ ਨਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲੈ ਆਏ। ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੁਣ 'ਰਾਮਸਰ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਵੇਖ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸ ਵਾਲੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਛੱਪੜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਢੂੰਘਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਕਰ ਕੇ, ਇਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਸਰੋਵਰ ਰਚ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਸੋਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਗੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਟੋਆ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਪਰੰਤ, ਜਦ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਜਿਹਾ ਨਾਮ ਰੱਖੋ, ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬਚਨ ਕਰੇ ਕਿ ਇਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਾਲੇ 'ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਥੇ 'ਰਾਮ' ਦੇ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। 'ਨਾਮ' ਅਤੇ 'ਨਾਮੀ' ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅੱਜ ਤੋਂ 'ਰਾਮਸਰ' ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ, ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਢੂਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ, ਸੰਗਤ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨਾਮ (ਰਾਮਸਰ) ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ।

ਗਊੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਨਾਵਣੁ ਰਾਮਸਰਿ ਕੀਜੈ ॥

ਝੱਲ ਮਹਾ ਰਸੁ ਰਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੧੬੮)

ਉਪਰੰਤ, ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ-ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਦੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੇਵਾਦਾਰ ਇਥੇ ਰਾਮਸਰ ਹੀ ਟਿਕੇ ਰਹੇ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖਣ-ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਪਾਸਿਓਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਤੰਬੂ ਅੰਦਰ ਸਜ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ, ਕੋਈ ਤੌਸਰਾ, ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ

ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਜੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ, ਜੋ ਦੋ ਸੈਂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਇਕ ਪੇਥੀ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਸ ਅਗਾਪ-ਬੋਧ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ, ਆਪ ਹੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਾਵੋਗੇ, ਮੈਂ ਲਿਖੀ ਜਾਵੁੰਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅੰਦਰ ਹੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਬੋਲੇਗਾ ਅਥਵਾ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਹਨ, ਅਥਵਾ ਇਹ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਬੋਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਭ੍ਰਾਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਹਨ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਡਾਵਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਲਮ ਅਤੇ ਦਵਾਤ ਲੈ ਕੇ, ਕਾਗਜ਼ ਉਪਰ ਇਸ ਪੁਰ ਕੀ ਅਗੰਮੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਪਾਸ ਬੈਠੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਵਾਈ। ਉਪਰਿਤ ਸੋ ਦਰੁ, ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਅਤੇ 'ਸੋਹਿਲਾ' ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀਰਾਗੁ ਲਿਖਵਾਇਆ।

ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿਰਲੇਖ' ਅਧੀਨ ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਖਿਮਾ ਦਾ ਜਾਚਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸ-ਕਿਸ ਭਗਤ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕਿਨੇ-ਕਿਨੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦਾਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਤੁਕ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਨਸਾਨ, ਡਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ

ਅਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਥ-ਦੌਖੀਆਂ, ਮਨਸੱਤੀਆਂ, ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪਾਏ ਗਏ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਦਾਸ ਇਹ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਕਾਰਜ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕਿਪਾ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਇਸ ਦਾਸਰੇ ਡੋਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮਨਸੱਤੀਏ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਪਦਾਵਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ, ਮੌਕੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਕੁਝਮਾਈ (ਸ੍ਰਗਨ) ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸ਼ੁਭ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ 'ਮਰਗ' (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਅਲਾਹਣੀਆਂ' ਦਾ ਪਾਠ/ਕਥਾ/ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਰ, ਜੇਕਰ ਤੇਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ।

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ
ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)
ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ /
94174-71608

ਦੂਜੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਉਂ, ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ? ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਟਕਸਾਲਾਂ

ਊਥਾਨਕਾ

ਇਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼, ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਫੁੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਪੁਰਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਦੇਸਾਂ-ਦੇਸਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਚੱਲ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਠੋਰੀ 'ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਗੀ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ। ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਤੋਂ ਕਈ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਵੱਡੇ ਭਾਗੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ। ਦਿਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ, ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਬੇਅੰਤ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੀਆਂ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਕੇਤਕ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਬਲ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦੇ, ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਸਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਤਪਰ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਸਾਜੀ ਹੋਈ ਸਿਸ਼ਟੀ ਤਨ, ਮਨ ਦੋਹਾਂ ਕਰਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋਵੇ।

ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ, ਇਕ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸਿੱਖ, 'ਪੰਜ ਗੰਬੀ' ਦਾ ਪਾਠ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਪਾਠ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ 'ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ' ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਕਿ—

ਪਧੈ ਪਰਮੁ ਧਰੇ ਧਰਮਾ ਪੁਰਿ ਗੁਣਕਾਰੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ॥
ਪਧੈ ਧੂਲਿ ਪੜੈ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਕੰਚਨ ਭਏ ਮਨੁਰਾ॥

ਪਨੁ ਧਰਣੀਧਰੁ ਆਪਿ ਅਜੋਨੀ ਤੋਲਿ ਬੋਲਿ ਸਚੁ ਪੂਰਾ ॥
ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੈ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸੂਰਾ ॥੩॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧, ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ, ਅੰਗ ੯੩੦)

ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ—'ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੈ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸੂਰਾ ॥' ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ/ਮਨਮੱਤ ਅਧੀਨ ਤੁਕ ਵਿਚਲੇ 'ਕੈ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਕੇ' ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਲੋਕ (ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਿਉਰੀ ਅਧੀਨ) ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਲਗਾਂ-ਮਾਤ੍ਰਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਹਾਰੀ, ਬਿਹਾਰੀ, ਅੰਕੜ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਧੀਰਲਾ 'ਹ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਨਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਬੋਲਣ/ਕੱਟ ਦੇਣ ਦਾ ਪਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਪਾਠ—'ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ 'ਕੈ' ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸੂਰਾ ॥' ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥਿਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਨੇੜੇ ਹੀ ਡਿਉੜੀ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਖ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉੱਚੀ ਲੈ ਵਿਚ ਪਾਠ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡ ਸੂਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਅਵਾਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾ ! ਬਾਣੀ ਸੋਧ ਕੇ ਪੜ੍ਹ। ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਖ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਡਿਉੜੀ ਬਰਦਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਤਾਜ਼ਨਾ ਕਰਵਾਈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਸੋਧ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਸੋ, ਉਹ ਡਿਉੜੀ ਬਰਦਾਰ, ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਬੋੜਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਭੇਗ ਪੈਣ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ, ਉਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ, ਭਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦਾਤਾ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਜੋ ਲਗਾਂ-ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਅਸਾਡੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਇਕ ਅੰਗ ਵੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਜ਼ਨਾ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਢੁੱਖ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਤਨਾ ਸਾਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ, ਸਿੱਖ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਾਤਾ ਜੀ ! ਮੈਂ ਬਾਣੀ ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੂਣ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ 'ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹਨਾ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚਲੇ 'ਕੈ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ 'ਕੈ' ਦੀ ਬਜਾਏ ਫਿਰ 'ਕੇ' ਪੜ੍ਹ

ਗਿਆ ਕਿ—‘ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ‘ਕੇ’ ਜਾਣੈ ਗੁਰੂ ਸੂਰਾ ॥’, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੂਣ ! ‘ਕੈ’ ਅਤੇ ‘ਕੇ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ‘ਕੈ’ ਦੇ ਅਰਥ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ‘ਜਾ’ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ‘ਅਥਵਾ’ ਅਤੇ ਅੰਗਰੋਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ । ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਹੋਏ ਕਿ ਕਰਤਾ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਕੀ=ਦੀ, ਮਿਤਿ=ਮਰਯਾਦਾ (ਰਹਗਾਨਿ=ਰਹਹੁੰਤ) ਨੂੰ ਕਰਤਾ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਜਾਣੈ=ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕੈ=ਤਾਂ, ਜਾਣੈ ਗੁਰੂ ਸੂਰਾ=ਗੁਰੂ ਸੂਰਮੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਬਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ‘ਕੈ’ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ‘ਕੇ’ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ‘ਕੇ’ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ=ਕੀ, ਭਾਵ ‘ਨਹੀਂ’ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ, ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਅਰਥ ਇਹ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮੇ ਕੀ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਹ ਤਾਰਨਗੇ ਕਿਵੇਂ ? ਗੁਰੂ ਸੂਰਮੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ‘ਤੇ ਆਏ ਹੀ ਇਸੇ ਖਾਤਰ ਹਨ—

ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੋਹਿ ਤਾਰੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
(ਕਾਨੜਾ ਮਹਲ ੫, ਅੰਗ ੧੩੦੧)

ਇਹ ਸੂਣ ਕੇ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਆਈ ਅਤੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਅਤਿ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਈ ਗਲਤੀ ਲਈ ਖਿਮਾ ਬਖਸ਼ੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਲਾਂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਕੱਟ ਦੇਣ ਕਰਕੇ, ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਇੱਡਾ ਅਨੁਰਥ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋ ਉੱਠੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ! ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਅਰਥ-ਬੋਧ ਕਰਾਓ, ਤਾਂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ੁੱਧ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਬੇਨਤੀ ਸੂਣ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ! ਅਜੇ ਤਾਂ ਧਰਮ-ਯੁਧਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਮਾਂ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ-ਬੋਧ ਜੜ੍ਹਰ ਕਰਾਵਾਂਗੇ।

ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਡੱਡਿਆ ਗਿਆ, ਸਰਸੇ ‘ਤੇ ਜੰਗ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ, ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਢੇ 14 ਜੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਕਮਰਕੱਸਾ ਖੇਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ-ਬੋਧ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵਾਅਦਾ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਚਿਸ਼ਾਹ ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਭੱਜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਕਿਆ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਾਓ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬੀੜ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ, ਪੀਰ ਮੱਲੀਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬੀੜ ਲਿਆਓ, ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਲਈ ਜੋ ਪੰਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਲੀ ਛੱਡੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕਰ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ-ਬੋਧ ਕਰਾ ਦੇਈਏ। ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 25 ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਡੈਲੀਗੋਸ਼ਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬੀੜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪੁੱਜਾ ਪਰ ਪੀਰ ਮੱਲੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬੀੜ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਬੀੜ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ, ਉਹੀ ਜੋਤ ਹੁਣ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ, ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਬੋਹਣ ਨਾਲੋਂ, ਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਕੰਠ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਚ ਲੈਂਦੇ ? ਸੋ, ਪੀਰ ਮੱਲੀਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੂਣ ਕੇ, ਉਹ 25 ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਡੈਲੀਗੋਸ਼ਨ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਸੋ, ਪੀਰ ਮੱਲੀਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੂਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰੇ ਕੀਤੇ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੇਸਾਂ-ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਖ ਭੇਜੇ ਕਿ ‘ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ’ ਦੇ ਸੂਧ ਪਾਠ, ਲਗਾਂ-ਮਾੜਾਂ ਸਹਿਤ ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਅਰਥ-ਬੋਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ, ਤੁਰੰਤ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਣ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੂਣ ਕੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਤੰਬੂ ਲਗਵਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਮਾਂ, ਸਿਆਹੀ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਲਿਖਣ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਗਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ, ਸੰਮਤ 1762 ਬਿਕਾਮੀ ਦੀ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਤੋਂ ਅੰਤ ਹੋਇਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਇਕ ਮਨ-ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਕੇ, ਮੁੰਹ ਜੁਬਾਨੀ

ਭਾਵ ਕੇਂਠੋਂ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਦੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ, ਉਸ ਉਚਾਰਗੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ, ਲਗਾਂ-ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਸਹਿਤ ਉਚਾਰਣ ਅਤੇ ਉਥਾਨਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ-ਬੋਧ/ਕਥਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਗਏ, ਜੋ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਜਿਹੋ-ਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਲਿਪੀ ‘ਗੁਰਮੁਖੀ’ ਹੀ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਸੰਮਤ 1762 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 23 ਸਾਵਣ ਸੰਮਤ 1763 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਤੱਕ ਕੋਈ 9 ਮਹੀਨੇ, 9 ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ। ਪਾਠ/ਅਰਥ/ਕਥਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 48 ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ/ਅਰਥ/ਕਥਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਭਾਵ ‘੧ੴ’ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ‘ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ’ ਤੱਕ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਭੋਗ ਪਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ 48 ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ 46 ਸਿੰਘ ਸਣਦੇਹੀ ਸੱਚਖੰਡ ਪੁੱਜ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਤਾ, ਅੱਜ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਟਕਸਾਲੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੱਲੇ ਆਉਂਦੇ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਰਹਿ ਗਏ 48 ਵਿਚੋਂ 2 ਸਿੰਘ; (1) ਬਾਣੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ (2) ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਜਦੋਂ ਸੱਚਖੰਡ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਬਗਲਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਅਟਕਾਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ 48 ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ, ਅਰਥ ਅਤੇ ਕਥਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 46 ਤਾਂ ਬਿਦੇਹ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਸ ਅਗਾਪ-ਬੋਧ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ/ਅਰਥ, ਕਥਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੜ੍ਹਾਏਗਾ? ਇਹ ਬਾਣੀ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਥ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਅਰਥ, ਕਥਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਮੂਲ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮਨਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪ ਤਾਂ

ਉਹ ਪਾਪੀ ਬਣ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮਨਮੱਤੀਆ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਅਰਥ ਅਤੇ ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸੀ/ਪੜਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੌਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਟਕਸਾਲਾਂ ਚਲਾਓ। ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ‘ਮਕਟਮਲੀ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ’ ਚੱਲੀ ਅਤੇ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ‘ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ’ ਚੱਲੀ, ਉਹ ਵੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਟਕਸਾਲਾਂ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਹੀ ਪਾਠ, ਅਰਥ, ਕਥਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸਾਬੇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹਾਈ/ਦੱਸੀ ਸੀ, ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਉਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਹੀ ਭਾਵੋਂ ਕਿ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਬਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਗਿਆਨੀ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋ ਗੁਜਰੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੀ! ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ ਦਾ ਪਾਠ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖਾ! ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਪਾਠ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਤਨੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ।

ਪਰ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਗ ਨੀਮ ਪਾਗਲਪਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੇ ਸਭ ਹੱਦ-ਬੰਨੇ, ਸੀਮਾ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ‘ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੰਤਕ’ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਟਕਸਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ-ਸੁਣਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਝੂਠ ਦੀ ਖੁਗਾਕ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਖਸ, ਅਕਸਰ ਝੂਠ ਹੀ ਉਗਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਖੇਦ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੱਸੇ ਬਾਣੀ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ, ਅਰਥ,

ਕਥਾ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋ ਗਏ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮ ਦੇ ਉਲਟ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ ਰਚ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਣੀ ਜੋ ਅਸੀਮ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵਿਆਕਰਣ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਕਦਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੰਦਾ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਆਓ! ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਅਤੇ ਪੋਂਤੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਸਟਪਦੀ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਤੌਸਰੀ ਤੁਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ—

ਲਾਖ ਕਰੋਰੀ ਬੰਧੁਨ ਪੜੈ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਨਿਸਤਰੈ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚੱਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਟਕਸਾਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚਲਾ 'ਬੰਧੁਨ' ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਠਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਅਰਥ ਹੈ ਸਕਣਗੇ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਰ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ 'ਤੇ ਵੀ 'ਬੰਧੁਨ' ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਕੁ ਚਿਰ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਨਸੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਅਲੱਗ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ, ਕਰੋੜਾਂ ਬੰਧੁਨ= ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵੀ ਪੈ ਜਾਣ, ਪਰ ਹਗੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਬੰਧਨਾਂ=ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਤੋਂ ਨਿਸਤਰੈ=ਛੁੱਟ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਪੋਂਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਦੂਜੀ ਸਟੀਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 575 ਉੱਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਲਾਖ ਕਰੋਰੀ ਬੰਧੁ ਨ ਪੜੈ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਨਿਸਤਰੈ॥” ਭਾਵੇਂ ਇਨਸਾਨ ਕੋਲ ਲੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਈਏ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਤੇਹ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਤਿਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਬੰਧ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ (ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ)।

ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤੁਕ ਤੱਕ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਅਸਟਪਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਕਿਤੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਇਕ ਬੰਧਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨਾਲ

ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਘੱਟਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ, ਤਸਾਮ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਦੂਜਾ, 'ਬੰਧੁਨ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਤੋਡ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦੇ ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬੰਧੁ' ਸ਼ਬਦ, 'ਪੁ' ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਚਨ ਨਾਂਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ, ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਬਹੁਵਚਨੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ। ਪਰ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਵਚਨ ਨਾਂਵ ਦੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਵਚਨੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਲਾਖ ਕਰੋਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਵਚਨੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵਿਆਕਰਣ ਮੁਤਾਬਿਕ 'ਬੰਧੁ' ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ 'ਪੁ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਪ' ਮੁਕਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 'ਬੰਧੁਨ' ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਕਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਅਕਸਰ ਰਟ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਪੁ' ਵਾਲਾ 'ਬੰਧੁਨ' ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੱਧ ਵਾਲੇ ਵਰਣ ਨਾਲ ਅੰਕੜ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਅੱਖਰ ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਅਲੱਗ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਦਾਸ ਵਲੋਂ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—

੧. ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ (ਅੰਗ ੧੫੧)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤੋ ਬੰਧੁਨ ਪਾਇ॥ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ਛੁਟੈ ਹਰਿ ਨਾਇ॥
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ —

੨. ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ (ਅੰਗ ੪੧੧)

ਸਚੁ ਮਨ ਕਾਰਣਿ ਤਤੁ ਬਿਲੋਵੈ॥ ਸੁਭਰ ਸਰਵਰਿ ਮੈਲੁਨ ਧੋਵੈ॥

ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾਰਣਿ-ਵਾਸਤੇ, ਮਨ ਵਿਚ ਤਤੁ-ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬਿਲੋਵੈ-ਵਿਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਾਪਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸਰਵਰਿ-ਸਰਵੇਰ, ਜੋ ਨਾਮ-ਜਲ ਨਾਲ ਸੁਭਰ- ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਮੈਲੁਨ-ਮੈਲ ਨੂੰ ਧੋਵੈ-ਧੋਣਾ ਕਰੇ।

ਪਰ ਪੋਂਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਿਉਗੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਰਥ ਕਰੀਏ ਤਾਂ 'ਮੈਲੁਨ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਮੈਲੁਨ ਨ ਧੋਵੈ' ਬੋਲਣ ਨਾਲ 'ਮੈਲ ਨਾ ਧੋਵੇ' ਅਰਥ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਉਲਟਾ ਅਨਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ —

੧. ਪ੍ਰਥਮ ਆਏ ਕੁਲਖੇਤਿ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਬ ਹੋਆ ॥

੨. ਦੁਤੀਆ ਜਮੁਨ ਗਾਏ ਗੁਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਣੁ ਕੀਆ ॥

(ਭਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੧੧੧੬)

ਇਹਨਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥ ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਥਮ-ਪਹਿਲੇ ਕੁਲਖੇਤਿ-ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਗੁਰ-ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਪੁਰਬ-ਮੇਲਾ ਹੋਇਆ। ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਦੇ ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਤੀਆ=ਦੂਜਾ, ਜਮੁਨ-ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਪਰ ਗਏ। ਗੁਰਿ=ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਹਰਿ ਦਾ ਹਰਿ=ਨਾਮ, ਜਪਨ=ਜਪਣਾ ਕੀਤਾ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਿਉਰੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਰਥ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਰਥ ਬਣਨਗੇ ਕਿ ਦੁਤੀਆ ਜਮੁਨ (ਜਮੁਨ) ਗਾਏ, ਭਾਵ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜਮਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਦੇਖੋ! ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਿਉਰੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਮ-ਲੋਕ ਪੁਚਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ਵਾਲੀ ਬਿਉਰੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ, ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਗੈਮਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਥਾਨਕਾ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਸਟੀਕ ਵਿਚ 'ਜਮੁਨ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ 'ਜਮਨਾ ਨਦੀ' ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਪਰ ਬੜੇ ਹੀ ਖੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਿ—

ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬੁ ਛਡਿਕੈ ਮਨਮੁਖੁ ਹੋਇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਬੰਦਾ ।

(ਵਾਰ ੧੫, ਪਉੜੀ ੪)

ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ ਹੀ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਟੀਕਾਂ ਕਿਉਂ ਅਪਣਾ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਕਸਰ ਮਨਮੁੱਤੀ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਅਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਪਦਾਈ ਸਟੀਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹੀ ਅਰਥ ਹਨ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੱਸੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪਾਸ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਲੋਕ, ਪੁਰਾਣੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਇਕ ਹਨ।

(114)

ਵਿਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਕੀ ਰੱਬ ਵੀ ਕਦੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਉਹ ਤਾਂ 'ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਨੀਤ ਨਵਾ' ਤਥਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ ॥' ਹੇਠ ਕਰਕੇ ਯੁੱਗਾਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਵੀ ਨਵਾਂ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜ ਵੀ ਨਵੀਨ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਹਾਂ, ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ ਹੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਬਦਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਰੰਚਕ-ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਅੰਤਰ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ।

ਨੋਟ : ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ੭ ਮਹੀਨੇ, ੭ ਦਿਨ ਵਿਚ ਭਾਵ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਸੰਮਤ ੧੭੬੨ ਬਿਕਮੀ ਤੋਂ ੨੩ ਸਾਵਣ ਸੰਮਤ ੧੭੬੩ ਬਿਕਮੀ ਤੱਕ, ਮੂੰਹ ਜਥਾਤੀ ਭਾਵ ਕੰਠ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਮਦਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਦੀ ਜਿਲਦ ਤੋਂ ਲੱਗੀ ਮੌਹਰ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚਾਰ ਸੂਰਪਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਕੇਜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਕ ਸੂਰਪ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੱਚਖੰਡ ਲੈ ਕੇ ਗਏ।

ਦਾਸਤਨਿ ਦਾਸ

ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)

ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ। (94174-71608)

(115)

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਹੈ

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਗੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਵੀ ਕਿੰਤੂ-ਪਰੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮੱਤੀ ਮੂਰਖ ਲੋਕ, ਅੰਖੋਤੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ ਅਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਕਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਜੋ ਬੜੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਕੇ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਦਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਨਿੱਤ ਪੰਥ-ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਡੌਡੀ ਪਿੱਟਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਹਸਤੀ 'ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ' ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਆਏ ਦਿਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦਾਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਕੌਣ ?' ਅਤੇ 'ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ-ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ' ਆਦਿ। ਇਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖਾਂ, ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ-ਸੁਪਤਨੀ ਸਨ, ਪਤੀ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਵਾਈ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮੱਤੀਏ, ਮੂਰਖ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਵੀ ਨਾ ਲੈਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਛੌਦਾਂ ਵਿਚੋਂ

(116)

ਕਿਸੇ ਇਕ ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ/ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਲੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੰਤੁ ਬਾਣੀਆਂ—ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੁਖੇ, ਸ੍ਰੀ ਚੰਪਈ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹਨ।

ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਸਮਝੋ ਇਹਨਾਂ ਪੰਥ-ਦੇਖੀਆਂ ਦੀ ਚਾਲ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦ ਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਹੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਪੰਥ-ਦੇਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ, ਪਛਾੜਨ ਦੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀਆਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਨੇ ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤਿ ॥' ਦੇ ਗੁਰਮਤੀ ਨਿਯਮ ਤਹਿਤ ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ/ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਅਕਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਰੱਖੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਾ ਵੱਚੇ। ਪਰ ਹੁਣ, ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨਮੱਤੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦਾ ਮਨਮੱਤ ਦਾ ਭੂਤ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੱਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨਸੂਬੇ, ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਮਨਮੱਤੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ, ਪੰਥ ਦੀ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸੇਵਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰ ਸੱਚ ਨੇ ਸੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ

ਕੁੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਉਚਕਾ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੯੫੩)

ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਆਓ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਰਹੀਆਂ ਚੰਚਲ ਐਰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੈ ਚੱਲੀਏ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼, ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਭਾਵ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਮਾਸ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜੇ ਸਨ, ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਚੰਚਲ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਪੜਾਵ

(117)

ਅਧੀਨ, ਚੰਚਲ ਮਨ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਹੋਏ ਰਾਜ-ਬਾਗ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਂਣ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ, ਭਾਵ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਰਾਜ-ਬਾਗ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਸੋ, ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਕੁਝ ਚੰਚਲ-ਮਨ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ (ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿੱਤੇ ਪਖਜਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤੇ ਮੰਡੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ) ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ 405 ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਰਿੱਤਰ ਨੰਬਰ 402 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ 101% ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਸਮ ਗੰਥ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤੌਹਮਤਾਂ ਲਾ ਕੇ ਭੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਓ! ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨੰਬਰ 402 ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ/ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਹਰ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥਾਨਕਾ (ਕਾਰਨ) ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਟਰੈਕਟਰ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਅਚਾਨਕ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਟਰੈਕਟਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਜ਼ਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਪੁਰਜ਼ਾ ਖੁਗੀਦਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ/ਬਾਜ਼ਾਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਮੰਦ-ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਆ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਈ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗ਼ਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮੂਰਖਾ! ਉਹ ਤਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋ, ਦੇਖੋ! ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ ਨੇ ਉਸ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ, ਬਜ਼ਾਰ ਜਾਣ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ (ਕਾਰਨ) ਦੱਸ ਕੇ, ਅਸਲੀਅਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਛਿੱਡੋ-ਦੱਖਿਆਂ, ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ 402 ਨੰਬਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ (ਕਾਰਨ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਸ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ

ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਸਕਣ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਾਵਾਂ-ਰੌਲੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ (ਕਾਰਨ) ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ/ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਲੇਖਕਾਂ/ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੰਥ ਜੀ ਵਿਚ ਰਾਮ, ਸਿਆਮ ਆਦਿਕ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ) ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ/ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਘਟੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕੇਵਲ ਉਲੱਥਾ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਮੂਲ-ਲਿਖਤ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸ੍ਰੀ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਰੱਬ-ਰੱਤੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ, ਚੌਸਠ ਘੜੀ, ਕਦੇ ਵੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚਿਸਰਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੰਝ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥

ਇਹ ਸਵਾਲ, ਤਾਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦਾ ਉਲੱਥਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲੀ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥੧॥

(ਅਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੩੬੭)

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ', ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਘਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ (ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ) ਕੇਵਲ ਉਲੱਥਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਜਗਤ, ਚੰਚਲ ਮਨ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੰਚਲਤਾਈਆਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੈ ਸਕੇ।

ਸੋ, ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਆਓ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੁਗਧ, ਮੂਰਖਾਂ, ਮਨਮੱਤੀਆਂ, ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਝੁਠ ਦੇ ਪੁਲੰਦੇ ਅਖਬਾਰ 'ਸਪੈਕਸਮੈਨ' ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂ-ਕੁਡਗੇ, ਘੋਰ ਨਿੰਦਕ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨੰਬਰ 402 ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ, ਪੰਥ-ਦੌਖੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਭੰਡੀ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੁਆਹ ਕਰੀਏ।

ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨੰਬਰ 402 ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਇਹ ਘਟਨਾ ਸੰਸਾਰ/ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਘਟੀ ਤਾਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਉੱਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੋ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਸ ਕਵੀ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਦਾ ਕੇਵਲ ਉਲੱਥਾ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ, ਇਸ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਊਥਾਨਕਾ :

ਚੌਪਈ ॥

ਚਿੰਜੀ ਸ਼ਹਿਰ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥

ਚਿੰਗਸ ਸੈਨ ਨਰਾਧਿਪ ਤਹਾਂ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਥੇ 'ਚਿੰਜੀ' ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਘੁੱਗ ਵੱਸਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਰਾਜਾ 'ਚਿੰਗਸ ਸੈਨ' ਵੀ ਉਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੈਹਰਮਤੀ ਨਾਰਿ ਤਿਹ ਕਹਿਯਤ ॥

ਜਿਹ ਸਮ ਸੁਰ ਪੁਰ ਨਾਰਿ ਨ ਲਹਿਯਤ ॥੧॥

ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਗੈਹਰਮਤੀ' ਸੀ। ਰਾਣੀ ਇਤਨੀ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਾਇਦ ਸਵਰਗ-ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਅਪੱਛਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਬਲਵੰਡ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਇਕ ਸੁਨਿਯਤ ॥

ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਜਗ ਅੰਰ ਨ ਗੁਨਿਯਤ ॥੨॥

ਉਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ 'ਬਲਵੰਡ ਸਿੰਘ' ਨਾਮੀ ਸ਼ਾਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਣਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਦਾ ਕੁਆਰਿ ਤਿਹ ਸੁਤਾ ਭਨਿੱਜੈ ॥

ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਲਖਿ ਜਾਹਿ ਅਰੁੱਝੈ ॥੩॥

ਉਸੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਦਾ ਕੌਰ ਸੀ। ਉਸ ਕਵੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਦਾ ਉਲੱਥਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਲੜਕੀ ਇਤਨੀ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਚੰਦ ਅਤੇ ਸੂਰਜ, ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝ ਜਾਣ।

ਸਦਾ ਕੁਆਰਿ ਨਿਰਖਾ ਜਬ ਰਾਜਾ ॥

ਤਬ ਹੀ ਸੀਲ ਤਵਨ ਕਾ ਭਾਜਾ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਸ ਸੁੰਦਰ ਲੜਕੀ ਨੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਰਾਜੇ 'ਚਿੰਗਸ ਸੈਨ' ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸਗੋਰਕ ਸੰਜਮ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸਥੀ ਏਕ ਨਿਪ ਤੀਰ ਪਠਾਈ ॥

ਯੋ ਰਾਜਾ ਤਨ ਕਹੁ ਤੈ ਜਾਈ ॥੪॥

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ

ਏਕ ਬਾਰ ਤੁਮ ਮੁੜੈ ਬੁਲਾਵੈ ॥

ਕਾਮ ਤਪਤ ਕਾਰਿ ਕੇਲ ਮਿਟਾਵੈ ॥੫॥

ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬੁਲਾਓ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੇਮ ਦੇ ਕਲੋਲ ਕਰੋ।

ਭੂਪ ਕੁਆਰਿ ਵਹੁ ਗ੍ਰਹਿ ਨ ਬੁਲਾਈ ॥

ਆਪੁ ਜਾਈ ਤਿਹ ਸੇਜ ਸੁਹਾਈ ॥੬॥

ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਆਪ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਨੋਟ ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਸੁਣੋ!! ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ 'ਗੈਹਰਮਤੀ' ਇਤਨੀ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕੀ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧ ਰਹੀ ਮੰਦਬੁੱਧੀ

ਦੇ ਅਪੀਨ, ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਛੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਦਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਜੋ ਇਹ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਛੈਸਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਪਰਿਣਾਮ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਪਰਿਣਾਮ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਈ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਰਾਏ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਜੋ ਪਰਿਣਾਮ ਮਿਲਿਆ, ਅੱਗੋਂ ਸੁਣੋ।

ਸੁਭਰ ਸੇਜ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾਯੋ ॥ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਸ਼ਰਾਬ ਮੰਗਾਯੋ ॥

ਸੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੰਦਰ ਸੇਜ ਉਪਰ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਲੜਕੀ ਨੇ ਭੇਗ, ਅਫੀਮ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਨਸੇ ਮੰਗਾਏ।

ਪ੍ਰਭਮ ਕਹਾ ਨਿਪ ਸੋ ਇਨ ਪੀਜੈ ॥ ਬਹੁਰਿ ਮੁੜੈ ਮਦਨੰਕੁਸ ਦੀਜੈ ॥੯॥

ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਹੇ ਰਾਜਨ! ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਨੋਟ : ਪਾਠਕ ਜਨੋ, ਸੁਣੋ! ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਅੱਜ ਕਲੁ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ 'ਤੇ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 300 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੋਂ ਮੂਰਖ ਮਨਮੱਤੀ, ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਲੋਕ ਇਵੇਂ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਲੂਣ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਹੋਣ ਲਈ, ਪਰ ਗਾਧਾ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਕਿਉਂ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋ?

ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਇਹ ਭੂਪ ਨ ਮਾਨਾ ॥ ਜਮ ਕੇ ਡੰਡ ਤ੍ਰਾਸ ਤਰਸਾਨਾ ॥

ਕਹਿਯੋ ਨ ਮੈਂ ਤੌਸੰ ਰਤਿ ਕਰਿਹੋ ॥ ਘੋਰ ਨਰਕ ਮੋ ਭੂਲਿ ਨ ਪਰਿਹੋ ॥੧੯॥

ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਡਰ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਮਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਦੰਡ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘੋਰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਤਾਂ ਆ ਗਈ, ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। (ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਲੜਕੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ।)

ਸਥਿਜਨ ਨੈਨ ਸੈਨ ਕਰਿ ਦਈ ॥ ਰਾਜੇ ਕੀ ਬਹੀਆ ਗਹਿ ਲਈ ॥੧੯॥
ਉਸ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਲੜਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਪਕੜ ਲਿਆ।

ਪਕਰਿ ਰਾਵ ਕੀ ਪਾਗ ਉਤਾਰੀ ॥ ਪਨਹੀ ਮੁੜ ਸਾਤ ਸੈ ਝਾਰੀ ॥੨੦॥
ਪਹਿਲਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੱਗ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਲਾਹ ਕੇ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਗਿਣ ਕੇ, ਸੱਤ ਸੈ (700) ਛਿੱਤਰ ਮਾਰਿਆ।

(ਇਸ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਰੌਲਾ ਹੀ ਪਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧੀ/ਵਜੀਰ/ਸਹਾਇਕ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆ ਸਕਿਆ।)

ਹੁਣ ਛਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।

ਪਨਹੀ ਜਬ ਸੋਰਹ ਸੈ ਪਰੀ ॥ ਤਬ ਰਾਜਾ ਕੀ ਅਂਖ ਉਘਰੀ ॥੨੧॥

ਜਦ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸੌਲਾਂ ਸੈ (1600) ਛਿੱਤਰ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਵੱਜਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਅਕਲ ਟਿਕਾਣੇ ਆਈ।

ਨੋਟ : ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਸੁਣੋ!! ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਮੀਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਰੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਉੱਘੜੀ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਪਰ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਸੱਚੀ-ਸੱਚੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਦੀ ਬਚਾਏ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਦ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੁਗਧ, ਮੂਰਖ, ਮਨਮੱਤੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ, ਕੁਫਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸਪੋਕਸਮੈਨ), ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਰਾ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਆਦਿਕ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ 'ਤੇ, ਆਪਣੀ ਮਨਮੱਤੀ/ਬੇਅਕਲੀ ਦਾ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਜਦੋਂ 1600 ਛਿੱਤਰ ਖਾ ਕੇ, ਰਾਜੇ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮੱਤ ਟਿਕਾਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਇਨਾ ਹੀ ਸੋਚ ਸਕਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁੱਟ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਮਰ ਹੀ ਨ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਦਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਬੱਚਰ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਖਦਾ ਹੈ।

ਅਬ ਜੂਤਿਨ ਸੋ ਮੁੜੈ ਨ ਮਾਰੋ ॥ ਜੋ ਚਾਰੋਂ ਤੋਂ ਆਨਿ ਬਿਹਾਰੋ ॥੨੨॥

ਕਿ ਆਪ ਕਿਆ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਨਾ ਮਾਰੋ, ਆਪ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਸ਼ਾਹ ਸੁਤਾ ਜਬ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਪਾਈ॥ ਨੈਨ ਸੈਨ ਦੈ ਸਖੀ ਹਟਾਈ॥੨੩॥

ਜਦ, ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਉਸ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਲੜਕੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਛਿੱਤਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ।

ਨੋਟ : ਸੋ ਪਾਠਕ ਜਨਨੋਂ! ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਲੜਕੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛਿੱਤਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਕੇ, ਫਿਰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨ-ਆਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਜੋ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ, ਅਕਸਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਵੀ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨੰਗੇਜ਼ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਲੜਕੀ ਨੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ, ਜਗ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਘਟਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਚੰਚਲ ਅੰਰਤ, ਇਸ ਕਦਰ ਵਿਗੜ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਘੁੱਗ ਵੱਸਦੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ਇਸ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਆਖਰੀ ਬੰਦ, ਦੋਹਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ/ ਪੇਸ਼ ਹੈ)

ਦੋਹਰਾ॥

ਕਿਤਕ ਦਿਨਨ ਨਿਪ ਚੰਚਲਾ ਪੁਨਿ ਵਹੁ ਲਈ ਬੁਲਾਇ॥
ਰਾਨੀ ਕਰਿ ਰਾਖੀ ਸਦਨ ਸਕਾ ਨ ਕੋ ਛਲ ਪਾਇ॥੨੯॥੧॥

ਪਾਠਕ ਜਨੋਂ, ਸੁਣੋ! 1600 ਛਿੱਤਰ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ‘ਚਿੰਗਸ ਸੈਨ’ ਨਾਮੀ ਰਾਜਾ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਗਿਰ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਸਤਵੰਤੀ ਰਾਣੀ ‘ਰੌਹਰਮਤੀ’ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਉਸ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਅਕਸਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸ ਗਿਰਾਵਟ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ, ਮੰਦਬੁੱਧੀ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ, ਇਸ ਕਦਰ ਵੀ ਬੇਲੜੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਠਕ ਜਨੋਂ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੰਦਬੁੱਧੀ ਦਾ ਹੀ ਬੇਲਬਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਏਡਜ਼’ ਵਰਗੇ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲੇ

ਦੇ ਮੌੜ 'ਤੇ, ਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਾਂ ਉੱਤੇ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ, ਹਰ ਥਾਂ, ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਸੈਕੱਸ’ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਤੋਂ 300 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਅਜੇਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ‘ਸੈਕੱਸ’ ਦੇ ਇਸ ਗੰਧਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਸਵੱਡਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਉਲੱਥਾ ਕੀਤੇ ਇਹ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤਿ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੱਤਹੀਣ, ਮਹਾਮੂਰਖ, ਅਕਲ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਦੋਖੀ, ਪੰਥ-ਪਾੜ੍ਹ ਕੁਝ ਲੋਕ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤ-ਲਿਖਤ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮੱਤੀ ਮੁਰਖਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ, ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨੰਗੇਜ਼ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

੧. ਗੋਤਮੁ ਤਪਾ ਅਹਿਲਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਿਸੁ ਦੇਖਿ ਇੰਦ੍ਰ ਲੁਭਾਇਆ॥

ਸਹਸ ਸਰੀਰ ਚਿਹਨ ‘ਭਗ’ ਹੂਏ ਤਾ ਮਨਿ ਪਛੋਤਾਇਆ॥੧॥

(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦਖਣੀ, ਅੰਗ ੧੩੪੪)

੨. ਜੇ ਲਖ ਇਸਤਰੀਆ ‘ਭੇਗ’ ਕਰਹਿ ਨਵ ਖੰਡ ਰਾਜੁ ਕਮਾਹਿ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਗੁਰ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਵਈ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ॥

(ਸਿਰੀਰਾਗ ਮਹਲਾ ੩ ਘਰੁ ੧, ਅੰਗ ੨੬)

੩. ਸੁਤ ਸੰਪਤਿ ਦੇਖਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਗਰਬਿਆ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਤੇ ਖੋਇਆ॥

ਅਵਰ ਮਰਤਮਾਇਆ ਮਨੁ ਤੋਲੇ ਤਉ ‘ਭਗ’ ਮੁਖ ਜਨਮੁ ਵਿਗੋਇਆ॥੩॥

(ਸ੍ਰੀਰਾਗ ਬਣੀ ਭਗਤ ਬੰਦੀ ਜੀਉ ਕੀ, ਅੰਗ ੯੩)

੪. ਕਾਹੂ ਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰਿਓ ਕਾਹੂ ਲੈ ‘ਲਿੰਗੁ’ ਰਾਚੇ ਲਟਕਾਇਓ॥

(ਤ੍ਰਿਪੁਸਾਦਿ ਸ੍ਰਯੇ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਤੀ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ

ਮਿਲਾਪ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਭਗਤ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਬਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੌਜੂਦੇ ਵਰਗੇ ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਦੀ ਮੱਤ ਪੁੱਠੀ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਗੰਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਬੁਰਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਚ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਪਾਰਾ ਗੰਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ-ਰਚੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਗੰਦੀਆਂ, ਬੁਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਝਰੀ ਚਾਲ ਸੰਬੰਧੀ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸਭ ਮਾਈ ਭਾਈ, ਨਾਨਕ ਨਾਮ-ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਿੱਖੀ ਨਕਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਕੁਝਰੀ ਭਾਂਡਾ, ਚੁਗਸਤੇ ਵਿਚ ਭੰਨੀਏ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਪਛਾੜੀਏ।

ਪਹਿਲਾਂ 1920 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ, ਇਸ ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਾਣੇ ਵੱਲੋਂ ਰੈਲਾ ਰੱਖਾ ਪਾ ਕੇ, ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਅਜੋਕੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਠੋਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਅਜੋਕੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਘਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦੇ ਬਾਣੀਆਂ—ਸ੍ਰੀ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦੁ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 'ਸੰਦਰੁ' ਸੰਧਿਆ ਸਮੇਂ 'ਸ੍ਰੀ ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ' ਵਿਚ ਆ ਹੀ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ, ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਛੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ 6 ਪਉੜੀਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦੁ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਕੀ 34 ਪਉੜੀਆਂ ਕਿਥੇ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ? ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਮਤਮੱਤੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦਾ ਮਿਹਦਾ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਰੱਜਦੇ ਹੀਨ੍ਹੀਂ। ਫਿਰ ਪ੍ਰੇ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ 'ਅਰਥ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਉਥਾਨਕਾ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਗਏ ਦੱਸ ਕੇ/ਛੱਡ ਕੇ, ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਉਲਟਾ ਅਨਰਥ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(126)

ਸੋ, ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨਕਾਬ ਪਾ ਕੇ, ਬੜੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬਿਖੇੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਮੱਤੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਡੌੰਡੀ ਪਿੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਈ ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਰੈਲਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ ਆਦਿ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਏ ਮੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਛਪਦਾ ਇਕ ਅਖਬਾਰ 'ਸਪੋਕਸਮੈਨ' ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਪਦਾਕ 'ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ', ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੱਡਣ ਲਈ 'ਸਪੋਕਸਮੈਨ' ਪੋਪਰ ਰੂਪ ਕੁਹਾੜਾ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਗਾ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੁਝਰੀ ਜਰਨੈਲ ਗੁਰਸਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ (ਜਿਸ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਬੂਠ ਲਿਖ/ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਛਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਬੱਸ ਇਕ ਨਾਮ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ), ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਕੁਝਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਕੁਝਰੀ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਟੁੱਟਦੇ ਤਾਰੇ ਵਾਂਗੂ ਆਪਣਾ ਸੰਤੁਲਨ ਖੋ ਲੈ ਦਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੜੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਬਥਰ ਲਾ ਕੇ, ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁਕ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜੇ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਮਨਮੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਮਤਮੱਤੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜੇ ਮਨਮੱਤ ਦੇ ਬੂਤ ਨੈ ਇਸ ਲੋਕ ਮਨਮੱਤ ਦਾ ਉਲ-ਜਲੂਲ, ਕਦੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸੁੱਟਦੇ

(127)

ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਬਿਆਨਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਲੋਕ ਸਾਡੇ
ਮਰਗਰ ਲੱਗ ਹੀ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਲੋਕ,
ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁਰਖਤਾ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ
ਇੰਜੀ. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)
ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ
94174-71608

ਅਰਜੋਈ

ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ-ਜੁਲਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਰਾ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ,
ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਸਪੋਕਸਮੈਨ' ਆਦਿ ਨੂੰ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਕਿ ਆਓ! ਮੁਰਖਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮਨਮੱਤ ਦਾ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ
ਫੈਲਾਉਣਾ ਛੱਡੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮਨਮੱਤ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ।
ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮਨਮੱਤ ਦੇ ਕੋਝੇ ਪ੍ਰਚਾਰ/ਪ੍ਰਸਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ
ਹੇਠਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

1. ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ ਰਚ ਕੇ, ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਜੋ
ਅਸੀਂਮ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ (ਫਿਕਸ) ਕਰ ਕੇ, ਕੀ ਮਨਮੱਤ ਨਹੀਂ
ਘੋਲੀ ਗਈ ? ਬਾਣੀ ਰੱਬ-ਰੂਪ, ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ ਬੰਦਾ ਟਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਬਾਣੀ ਜੋ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਕਸ ਕਰਨਾ,
ਧੁਰ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦਾ, ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ?
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ
ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖਾਰਥਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਿਵੇਂ
ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ ਅਤੇ ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ ਅਰਥ, ਕਥਾ ਪੜ੍ਹਾਏ।
ਉਸੇ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚਲੀਆਂ ਆ
ਰਹੀਆਂ ਟਕਸਾਲਾਂ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ, ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ, ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ
ਅਰਥ, ਕਥਾ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੇਵਕ-ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੀ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਛੇਡਾਂ
ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਮੱਗਰੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ (ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ, ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ,
ਅਰਥ ਆਦਿ) ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਧੇ ਤੌਰ
'ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਦੀ (direct) ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ? ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ, ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ, ਸ਼ੁੱਧ ਅਰਥ, ਜੋ

ਟਕਸਾਲਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤਕ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਂਭ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਕਹਿਣਾ ਨਿਰੋਲ ਮਨਮੱਤ ਨਹੀਂ ? ਗੁਰਮਤਿ/ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਨੀਤ ਨਵਾ॥ (ਅੰਗ ੬੬੦) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜ ਵੀ ਸਦਾ ਨਵੇਂ ਰਹਿਣਗੇ, ਕਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਅਤੇ ਗੀਤੀ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਲੁਣੂ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ। ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ/ਟਕਸਾਲਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਉਥੇ ਦੀਆਂ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਕਦੀ ਰੱਬ/ਰੱਬ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਬਦਲੇ ਹਨ ? ਜੇਕਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਪਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਕਦੀ ਬਦਲਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੀ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ।

ਕੀ ਜੇਕਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ ਹੀ ਨਾ ਰਚ ਦਿੰਦੇ ? ਨਾਲੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ‘ਪਾਵ’ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ‘ਭਾਗਨਾ’ (ਭਾਗਨਾ) ਕਹਿ ਕੇ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ‘ਧਾਵਹੁ’ ਕਰ ਕੇ ਵਰਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ, ਇਸ ਸ਼ਬਦ ‘ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ‘ਅਸਥਿਰ’ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਰ ਸੰਸਾਰਕ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਡੋਲਣਾ, ਹਿੱਲਣਾ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸੰਸਾਰਕ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਪਰੀਤ ਨਾ ਡੋਲਣ ਨਾ ਹਿੱਲਣ ਦੇ ਭਾਵ ‘ਇਸਥਿਤ’ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਦੂਨੀਆਂ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਗੈਮਰ/ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਬਾਣੀ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰੋਗੇ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ

ਮੇਲ ਸਣਿ ਸਿਵਰਾਤਿ ਦਾ ਬਾਬਾ ਅਚਲ ਵਣਾਲੇ ਆਈ॥

(130)

ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਆਈ’ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ? ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਕਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਇਸ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ Two-in-one, Three-in-one, Four-in-one, Five-in-one ਆਂਦਿ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਈ ਹੋਰ ਕੰਮ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਕਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋ। ਹਾਂ, ਉਹ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਜੋ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਥ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ? ਹਾਂ, ਉਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਉਸ ਤੁਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ/ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹਰ ਸ਼ਬਦ, ਹਰ ਸਮੇਂ, ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਬਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਬਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਅਰਥ ਹਨ। ਹਾਂ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ, ਜੇ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਥਾਈ/ਸੱਚ/ਅਸਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਥਾਨਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਗੈਮਰ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਤੇ ਨਿਰਮੂਲ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਬਦਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦਾ ਬਦਲਣਾ ਵੀ ਸੁਭਾਗਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ 50 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਫਿਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਣਗੇ ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਬਦਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਤਿੰਨ-ਕਾਲ-ਸੱਚ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਆਪ ਬਦਲੇ, ਨਾ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਈ ਦਾ ਲਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਬਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰਤੂ Reac¹⁰⁰ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

Same ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰੱਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ

(131)

ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਰੱਬ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤ ਮਿਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵਿਆਕਰਨ ਬੁੱਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 55 'ਤੇ 'ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਕੁਝ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ

- ਲੜੀ ਨੰ: 3 ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ, ਗਿਰਜੇ, ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ, ਪਾਰਸੀ, ਬੋਧੀ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਾ ਵੜੇ, ਜਦ ਕਿ ਬਾਣੀ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਡਾ॥

(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ 4, ਅੰਗ ੨੪੭-੨੮)

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਹੀ ਤਾਂ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰਤਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਥਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤਹਿਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਉਹ ਵੀ ਅੱਠਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰੱਖੇ, ਪਰ ਆਪਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰੇ ਦਰਵਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ?

- ਲੜੀ ਨੰ: 4 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਛੋਟੋਆਂ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਪ੍ਰਚਲਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚੌਬੀ, ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਗਣਿਤ ਦਾ ਇਕ ਵਿਆਜ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਲਧਨ 100 ਮੰਨ ਕੇ 5% ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਵਿਆਜ ਅਤੇ 2 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਆਜ ਦੱਸੇ, ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਮੂਲਧਨ 100 ਰੁਪਏ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਪਾਸ/ਕੋਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਕੇਵਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਸਵੇਲ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਆਜ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਸਾਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ

(132)

ਕਲਪਨਾ-ਹਿੱਤ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਅਸਲ ਤਕ ਅਪੜਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ ਛੋਟੋਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਫ਼ਕੀਰ ਸਮਾਨ ਸ. ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਉੱਥੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਸੱਵਰ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਸ ਜ਼ਰੂਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਤੋਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਛੋਟੇ ਕੀ ਮਾੜੀ ਹੈ? ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਲੀ ਛੋਟੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਨਾਮਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੀ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਹਿਮ ਕੰਮ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਬਹੁਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦੀ ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨਾ, ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ।

- ਲੜੀ ਨੰ: 5 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਜਗਰਾਤੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਵੱਜਦੀ? ਜਦ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਘਰਾਣੇ ਐਸੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਤੇ ਵੱਧ ਭਰੋਸਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੱਤੜ-ਪੰਥੀ ਸੋਚ, ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ।
- ਲੜੀ ਨੰ: 1 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਕੇ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣ/ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸ ਸਬੰਧ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਹੈ ਕਿ:

ਜੋ ਦੀਸੈ ਗੁਰਸਿਖੜਾ ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਓ॥
(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ 4 ਗੁਰਵੰਤੀ ਅੰਗ ੨੬੩)

ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦੀ ਹੁੱਗੀ ਵਿਚ ਚਾਹੇ

(133)

ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ, ਸਗੋਂ ਫੜਹਿ ਗਜਾਉਣੀ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਫਜ਼ੂਲ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਘਾਤਕ ਹੈ। ਹਾਂ, ਸਿੱਖ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ

1. ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ
2. ਸਦਾ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ
3. ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ
4. ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਕੰਠ ਕਰਨ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੱਟੜ ਹੋਣਾ।
5. ਮਾਸ, ਸ਼਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕੱਟੜ ਹੋਣਾ।
6. ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੱਕਿਆਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ।
7. ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ/ਭਗਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਫੜਹਿ ਗਜਾਉਣੀ ਆਦਿ।

ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਾਂ ਮੂਰਖਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਆਰਾ/ਵੱਖਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਪਤਨ ਹੋਣ ਦੇ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਆਰੇਪਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਦੌ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ

1. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਹੀ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਆਰੇਪਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ।
2. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਆਰੇਪਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਬਾਕੀ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਬਣਾਂ ਦਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਭਰੋਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧਰਮੀ

ਵਖਰੇਵਾਂ, ਉਚ-ਨੀਚ ਅਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹਾਂ, ਕੁਰੀਤੀ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਥਾਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ

ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹ ਕੇਰੀ ਛੱਡਿ ਅਵਗਣ ਚਲੀਐ ॥

(ਸੂਹੀ ਛੱਤ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੨੬੬)

ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਆਓ! ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਅੰਦਰ ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ-ਚੁੱਕਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ, ਦੀਰਖਾ, ਮਨਮੱਤ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸੰਪਦਾਵਾਂ/ਟਕਸਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਮਿਲੇ, ਉਸ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ/ਫੈਲਾਉਣ ਹਿੱਤ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਵਾਗਾਂ ਰਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਰਾਗ ਦੁਆਰਾ ਰਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਈਏ, ਜੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ-ਬੈਠ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ

ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

(ਬੰਨ੍ਤ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੯੫)

ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੀਏ, ਇਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਲਾਈ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਸ਼ੁਣ੍ਹ ਪਾਠ, ਸ਼ੁਣ੍ਹ ਉਚਾਰਣ, ਅਰਥ/ਕਥਾ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਟਕਸਾਲਾਂ ਕੋਲ ਜੋ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਨਮੱਤੀ ਗੈਮਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਗੈਮਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸ਼ੁਣ੍ਹ ਪਾਠ, ਅਸ਼ੁਣ੍ਹ ਉਚਾਰਣ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁਣ੍ਹ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਛੱਡੀਏ ਅਤੇ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ/ਉਥਾਨਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਟਕਸਾਲਾਂ/ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅੱਜ ਤਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਅਤੇ highly qualified ਲੋਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ ਜ਼ਰੂਰ ਰਚ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਕੋਈ

ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਚਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ
ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਕਦੀ ਆਪਣੀ ਮਨਮੱਤ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੱਲੋਂ
ਦੱਸੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ, ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ, ਸ਼ੁੱਧ ਅਰਥ ਅਤੇ ਕਥਾ ਨੂੰ ਨਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ
ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ :

ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਤਿਆਗਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਏਹਾ ਬਾਤ ਕਠੈਨੀ ॥
ਅਨਦਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਲੈਨੀ ॥
ਅਥਵਾ

ਗੁਰਸਿਖ ਮੀਤ ਚਲਹੁ ਗੁਰ ਚਾਲੀ ॥
ਜੈ ਗੁਰ ਕਹੈ ਸੋਈ ਭਲ ਮਾਨਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਨਿਰਾਲੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
(ਧਨਸਰੀ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੯੯੭)

ਆਓ, ਇਹਨਾਂ ਗੁਰਮਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ
ਸੁਹੇਲੇ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਆਪਹਿ ਮੇਲੇ ॥ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਸਕੀਏ।

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ :
ਇੰਜੀ. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)
ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ ।
94174-71608

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖ-ਛਾਪ ਕੇ ਕੀਤੇ
ਜਾ ਰਹੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਭਾਗੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਸਤੁ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਅਤੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਾਲਸਾ ਮੁਖੀ ਦਮਦਾਰੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਦਬ-ਸਹਿਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ, ਸਥੇ ਸਮੇਤ
ਰਸ ਭਿੰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।